

Rīgas Stradiņa universitāte  
Juridiskā fakultāte  
Profesionālā maģistra studiju programma  
„Tiesību zinātne”

**MAĢISTRA DARBS**

**PROBĀCIJAS UZRAUDZĪBA KĀ NOSACĪTAS  
NOTIESĀŠANAS ALTERNATĪVA**

Darba autore:  
Elīne Eihentāle  
Studenta apliecības Nr. 22-004713

Darba vadītāja:  
Dr.iur. Larisa Saukāne  
RSU Juridiskā fakultāte

Rīga 2023

## ANOTĀCIJA

Maģistra darba nosaukums ir “Probācijas uzraudzība kā nosacītas notiesāšanas alternatīva”, darba apjoms ir 77 lpp. Maģistra darba izstrādes sākumā tika izvirzīts mērķis - izpētīt soda veidu probācijas uzraudzība un nosacītas notiesāšanas institūtu, jo īpaši, to piemērošanas nosacījumus, kā arī izzinot tiesiskā regulējuma problēmas un analizējot tiesu praksi, konstatēt vai probācijas uzraudzība ir alternatīva nosacītai notiesāšanai, kā arī balstoties uz iegūtajiem secinājumiem izstrādāt priekšlikumus Krimināllikuma pilnveidei. Darbs sastāv no četrām nodaļām: probācijas uzraudzības un nosacītas notiesāšanas vēsturiskā attīstība, probācijas uzraudzības un nosacītas notiesāšanas piemērošanas nosacījumi, probācijas uzraudzības un nosacītas notiesāšanas nosacījumu pārkāpšanas sekas un nosacītas notiesāšanas un probācijas uzraudzības perspektīva Latvijas kriminālsodu sistēmā.

Autores ieskatā izvēlētajā maģistra darba tēma ir aktuāla, jo kopš 2022. gada 1. janvāra, kad probācijas uzraudzība ieviesta kā pamatsoda veids, izveidojusies situācija, kad pirmsšķietami Krimināllikumā ietvertajam nosacītas notiesāšanas institūtam zudusi tā līdzšinējā nozīme. Zināms, ka Tieslietu ministrija, kā kriminālsodu politikas veidotāja, ir sagatavojusi likumprojektu par grozījumiem Krimināllikumā, kas, tai skaitā, paredz no Krimināllikuma izslēgt tā 55. pantu jeb nosacītu notiesāšanu. Lai konstatētu vai probācijas uzraudzība ir nosacītas notiesāšanas alternatīva autore maģistra darba ietvaros analizējusi gan nosacītas notiesāšanas, gan probācijas uzraudzības vēsturisko attīstību, piemērošanas nosacījumu un piemēroto nosacījumu pārkāpšanas sekas.

Darba nobeigumā autore izklāstījusi darba izstrādes laikā radušos secinājumus un sagatavotos priekšlikumus, kas saistīti ar maģistra darba ietvaros pētītajiem jautājumiem.

Atslēgas vārdi: kriminālsods, nosacīta notiesāšana, probācijas uzraudzība, soda noteikšana, alternatīva.

## ANNOTATION

The theme of the master's theses is “Probationary supervision as an alternative to a suspended sentence”, total amount of pages is 77. At the beginning of the master’s theses the objective was proposed – by studying the probationary supervision and the institute of suspended sentencing, in particular, the conditions of their application, as well as by learning the problems of the legal framework and analyzing case-law, to determine whether probationary supervision is an alternative to suspended sentencing, as well as based on the obtained conclusions to develop proposals for the improvement of the Criminal Law. Theses consists of four chapters: the historical development of probationary supervision and suspended sentencing, the conditions of application of probationary supervision and suspended sentencing, the consequences of violating the conditions of probationary supervision and suspended sentencing, and the perspective of suspended sentencing and probationary supervision in the Latvian criminal punishment system.

In the opinion of the author, the chosen topic of the master's thesis is relevant, because since January 1, 2022, when probationary supervision was introduced as a form of basic punishment, a situation has arisen, when apparently the institution of suspended sentencing, which was previously included in the Criminal Law, has lost its former importance. It is known that the Ministry of Justice, as the creator of criminal punishment policy, has prepared a draft law on amendments to the Criminal Law, which, among other things, provides for the exclusion of Article 55 of the Criminal Law, or suspended sentencing. To determine whether probationary supervision is an alternative to suspended sentencing, the author analyzed the historical development of both suspended sentencing and probationary supervision, the conditions of application and the consequences of violating the applied conditions within the framework of the master's thesis.

In conclusion, the author has outlined conclusions and drawn up proposals during the development of the master's theses which relate to the studied issue.

Key words: punishment, suspended sentencing, probationary supervision, determination of punishment, alternative.

## SATURS

|                                                                                                               |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>ANOTĀCIJA .....</b>                                                                                        | <b>2</b>  |
| <b>IEVADS.....</b>                                                                                            | <b>5</b>  |
| <b>1. PROBĀCIJAS UZRAUDZĪBAS UN NOSACĪTAS NOTIESĀŠANAS VĒSTURISKĀ<br/>ATTĪSTĪBA .....</b>                     | <b>10</b> |
| <b>2. PROBĀCIJAS UZRAUDZĪBAS UN NOSACĪTAS NOTIESĀŠANAS<br/>PIEMĒROŠANAS NOSACĪJUMI .....</b>                  | <b>26</b> |
| <b>3. PROBĀCIJAS UZRAUDZĪBAS UN NOSACĪTAS NOTIESĀŠANAS NOSACĪJUMU<br/>PĀRKĀPŠANAS SEKAS .....</b>             | <b>52</b> |
| <b>4. NOSACĪTAS NOTIESĀŠANAS UN PROBĀCIJAS UZRAUDZĪBAS PERSPEKTĪVA<br/>LATVIJAS KRIMINĀLSODU SISTĒMĀ.....</b> | <b>64</b> |
| <b>NOBEIGUMS .....</b>                                                                                        | <b>73</b> |
| <b>IZMANTOTO AVOTU UN BIBLIOGRĀFIJAS SARAKSTS .....</b>                                                       | <b>76</b> |
| <b>GALVOJUMS.....</b>                                                                                         | <b>83</b> |

## IEVADS

Latvijas Republikas Satversmē nostiprinātās cilvēka pamattiesības noteic, ka ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams personas vaina nav atzīta saskaņā ar likumu.<sup>1</sup> Tradicionāli indivīdam izvirzīto apsūdzību izskatīšana un sodīšana ir tiesu varas kompetence<sup>2</sup>. Turklāt Krimināllikumā nostiprināts, ka pie kriminālatbildības saucama un sodāma tikai tāda persona, kura ir vainīga noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tas ir, kura ar nodomu vai aiz neuzmanības izdarījusi Krimināllikumā paredzētu nodarījumu, kam ir visas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes<sup>3</sup>. No šī panta izriet uzstādījumus, ka personai, kura atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā piemērojams sods.

Kopš cilvēces pirmsākumiem pastāv sods kā tāds, taču izpratne par tā mērķi, uzdevumiem un izpildes veidiem gadsimtu gaitā ir būtiski mainījusies. Ja vienā no senākajiem Babilonijas valdnieka Hamurapi izdotajā kodeksā balstījās uz līdzvērtīga soda principu – aci pret aci, zobu pret zobu-, tad evolūcijas ceļā, izpratne par sodu krietni mainījusies.<sup>4</sup> Sods ir viena no agrākajām sociālās dzīves parādībām, un šā institūta evolūcijas uzskatāma par vienu no spēcīgākajiem faktoriem tiesību attīstībā.<sup>5</sup> Krimināllikumā definētais soda mērķis ir aizsargāt sabiedrības drošību, atjaunot taisnīgumu, sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, resocializēt sodīto un panākt, lai notiesātais un citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas<sup>6</sup>. Diskusijas par sodu politikas jautājumiem vienmēr ir interesējušas sabiedrību un šī tēma nesaraujami ir saistīta ar soda mērķi, jo likumdevēja noteiktajai un tiesību piemērotāju praktiski īstenotajai sodu politikai būtu jātiecas šo mērķi sasniegt.<sup>7</sup>

Krimināllikumā iekļauto pamatsodu loks un to izpildīšanas veids laika gaitā attīstījies, mainījies, iekļauti jauni pamatsoda veidi, kā, naudas sods, mainīts soda veida “piespiedu darbs” nosaukums uz “sabiedriskais darbs” tādējādi paplašinot to personu loku, kam piemērojams šāds

---

<sup>1</sup>Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 43, 01.07.1993., 92. pants.

<sup>2</sup>Rimša, A. *Izpildvaras piemēroto kriminālsodu atbilstība tiesībai uz taisnīgu tiesu*// Jurista Vārds Nr. 10 (1016), 06.03.2018., 14.-16.lpp.

<sup>3</sup>Krimināllikums: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 1. panta pirmā daļa.

<sup>4</sup>Škavronksa, D. *Progresīva brīvības atņemšanas soda izpilde*// Jurista Vārds Nr. 26 (929), 28.06.2016., 18-25. lpp.

<sup>5</sup>Mincs, P. *Krimināltiesību kurss. Vispārīgā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 48. lpp.

<sup>6</sup>Krimināllikums: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 35. panta otrā daļa.

<sup>7</sup>Matule, S. *Pakavējoties pie soda noteikšanas principiem*// Jurista Vārds Nr. 33 (1299), 15.08.2023., 2. lpp.

sods, kā arī “probācijas uzraudzība”, kas līdz šim bija tikai kā papildsods no 2022. gada 1. janvāra ir piemērojams kā pamatsods<sup>8</sup>.

Probācijas uzraudzība kā pamatsods ieviesta Krimināllikumā nepilngadīgo kriminālbildības pārskatīšanas laikā. Ieviešot kriminālsodu sistēmā probācijas uzraudzību kā pamatsodu, tika nodrošināts iztrūkstošais posms starp brīvības atņemšanas sodu un sabiedrisko darbu<sup>9</sup>.

Probācijas uzraudzība noteikta kā nākamais bargākais sods aiz brīvības atņemšanas. Probācijas uzraudzība kā pamatsods ir efektīvs brīvības atņemšanai alternatīvs soda veids, kurš ļauj nodrošināt likumpārkāpēja domāšanas, uzvedības korekcijas, ierobežojumu noteikšanas un kontroles iespējas atbilstoši viņa vecumam, individuāli psiholoģiskajām īpašībām un attīstības līmenim. Šādam soda veidam ir lielāka intervence attiecībā uz notiesāto salīdzinājumā ar piespiedu darbu, kā arī tā nepildīšanas gadījumā sekas ir smagākas<sup>10</sup>.

Krimināllikuma 55. pantā noteikts, ka nosakot sodu brīvības atņemšana Krimināllikuma 55. panta pirmajā daļā noteiktajā apjomā, tiesa, ņemot vērā noteiktus kritērijus, vainīgo var notiesāt nosacīti, proti, sodu neizpildīt gadījumā, ja tiesas noteiktajā pārbaudes laikā notiesātais neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu, nepārkāps sabiedrisko kārtību un izpildīs kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā paredzētos un soda izpildes iestādes noteiktos pienākumus<sup>11</sup>.

Lai arī probācijas uzraudzība kā pamatsoda veids jau šobrīd ir iekļauts Krimināllikuma 36. panta pirmajā daļā, tomēr, šis soda veids kā pamatsods no 2022. gada 1. janvāra piemērojams tikai nepilngadīgām personām, bet pieaugušajiem tikai par atsevišķu Krimināllikuma sevišķajā daļā paredzētu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu<sup>12</sup>. Šāda likumdevēja izvēle pamatota ar to, ka Valsts probācijas dienestam, lai nodrošinātu uzraudzību arī visām pieaugušajām personām, ja probācijas uzraudzību kā pamatsods būtu iespējams piemērot visos gadījumos, Valsts probācijas dienestam būtu nepieciešams ievērojams finansējuma palielinājums, līdz pat 3,5 miljoniem gadā<sup>13</sup>.

<sup>8</sup> Krimināllikums: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 36. panta pirmā daļa.

<sup>9</sup> Papsujevičs, M. *Nepilngadīgo kriminālbildības reforma: svarīgs solis kriminālsodu politikas pilnveidē!* Jurista Vārds Nr. 01 (1111), 07.01.2020., 57.-59.lpp.

<sup>10</sup> Zavackis A., Linde I., Sviķe I., Zemzars U. *Solis ceļā uz kriminālsodu politikas reformu un nepilngadīgo kriminālbildības pārskatīšanu!* Jurista Vārds Nr. 21 (1235), 24.05.2022., 14.-26.lpp.

<sup>11</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 55. pants.

<sup>12</sup> Turpat pārejas noteikumu 25. punkts.

<sup>13</sup> Likumprojekta "Grozījumi Krimināllikumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums. Pieejams: [titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/DE025229C1591133C225842700427684?OpenDocument#b](http://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/DE025229C1591133C225842700427684?OpenDocument#b) [sk. 07.11.2023.]

Tieslietu ministrija, kas ir Kriminālsodu politikas veidotāja, norādījusi, ka nākotnē paredzēts atteikties no brīvības atņemšanas soda neizpildes, proti, piemērojot nosacīto notiesāšanu un probācijas uzraudzību ieviest kā pilnvērtīgu pamatsodu Krimināllikumā paredzētajā sodu sistēmā. Laika gaitā sabiedrībā izveidojusies izpratne, ka soda noteikšana nosacītas notiesāšanas veidā, būtībā dod personai iespēju palikt nesodītai<sup>14</sup>. Uz maģistra darba izstrādes brīdi Krimināllikuma grozījumu izskatīšana, kas paredz atteikšanos no nosacītas notiesāšanas atteikšanās ir apturēti, taču 2024. gadā plānots turpināt jau uzsākto darbu pie dažādu Krimināllikuma grozījumu izskatīšanas un sagatavošanas, tai skaitā, kas saistīti ar atteikšanos no nosacītas notiesāšanas institūta.<sup>15</sup>

Arī autores ieskatā nepieciešamas izmaiņas kriminālsodu politikā, tādēļ autore maģistra darba ietvaros pētīs soda probācijas uzraudzību attīstību, brīvības atņemšanas soda neizpildes jeb nosacītas notiesāšanas institūtu, izvērtēts kopīgo un atšķirīgo, lai izprastu vai probācijas uzraudzība kā pamatsods tiešām spētu pilnvērtīgi aizstāt nosacītas notiesāšanas institūtu un sasniegtu kriminālsoda mērķi.

Maģistra darba izstrādē autore padziļināti pētīs Latvijas Republikas normatīvos aktus, iepazīsies ar Augstākās tiesas sagatavoto judikatūru, tiesu praksi un apskatīs autoru viedokļus, kas saistīti ar kriminālsodu politiku.

Pētījuma **objekts** – krimināltiesiskās attiecības kriminālsoda noteikšanas jomā.

Pētījuma **priekšmets** – probācijas uzraudzības un nosacītas notiesāšanas tiesiskais regulējums un tā piemērošana.

Darba **mērķis** – izpētīt soda veidu probācijas uzraudzība un nosacītas notiesāšanas institūtu, jo īpaši, to piemērošanas nosacījumus, kā arī izziņot tiesiskā regulējuma problēmas un analizējot tiesu praksi, konstatēt vai probācijas uzraudzība ir alternatīva nosacītai notiesāšanai, kā arī balstoties uz iegūtajiem secinājumiem izstrādāt priekšlikumus Krimināllikuma pilnveidei.

Darba autore izvirza 4 uzdevumus mērķa sasniegšanai:

1. Izpētīt kriminālsoda mērķi;
2. Izpētīt soda veida probācijas uzraudzība piemērošanas nosacījumus;
3. Izpētīt nosacītas notiesāšanas piemērošanas nosacījumus;

---

<sup>14</sup> Aizupe I., Zemzars U., Ozola Z., Sviķe I., Bidiņa M. *Krimināltiesiskās sistēmas pārmaiņas*// Jurista Vārds, Nr. 01/02 (1267/1268), 10.01.2023., 55.-61.lpp.

<sup>15</sup> Valsts prezidenta kanceleja, *Valsts prezidents uzsver nepieciešamību turpināt darbu pie sodu politikas pārskatīšanas*. Pieejams: <https://juristavards.lv/zinas/284183-valsts-prezidents-uzsver-nepieciešamību-turpināt-darbu-pie-sodu-politikas-parskatisanas/> [sk. 17.11.2023.]

4. Izzinot nosacītas notiesāšanas institūtu un soda veidu probācijas uzraudzība noskaidrot kādas ir nosacītas notiesāšanas noteikumu un probācijas uzraudzības neizpildes sekas, kas ir kopīgais, kas atšķirīgais.

Maģistra darbā pētāmie jautājumi:

1. Kāda ir probācijas uzraudzības nozīme kriminālsodu sistēmā?
2. Kādas sekas kriminālsodu sistēmā tiks radītas izslēdzot iespēju brīvības atņemšanas soda noteikšanu nosacītas notiesāšanas veidā?
3. Kādas izmaiņas nepieciešamas probācijas uzraudzības piemērošanas nosacījumos, lai tiktu sasniegts kriminālsoda mērķis?

Maģistra darba ietvaros autore izmantos šādas pētniecības metodes:

- aprakstošo – tiks pielietota detalizēti pētīt šī brīža tiesisko regulējumu soda probācija uzraudzība un nosacītas notiesāšanas piemērošanā, apkopojot informāciju un pamatojoties uz izpētīto sniegt skaidrojumu, kā arī noteikt problēmas. Tiks izmantota, lai izklāstītu nosacītas notiesāšanas piemērošanas būtību un problemātiku, kā arī lai analizētu tiesu praksi, judikatūru un ieteiktu problēmu risinājumus;
- analītiski – salīdzinošo – tiks izmantota, lai izpētītu vairākus avotus, apskatītu autoru viedokļus, analizētu normatīvos aktus un citus tiesību avotus;
- indukcijas – tiks pielietota secinājumu izdarīšanai saistībā ar no atsevišķiem elementiem izrietošajām kopējām tendencēm nacionālajā tiesību doktrīnā attiecībā uz valsts soda politiku, kopējām tendencēm tiesību normu interpretācijā un praktiskajā pielietošanā;
- dedukcijas – tiks pielietota slēdzienu izdarīšanai par nacionālās tiesību doktrīnu atziņu idejisko ietekmi uz kriminālsodu reglamentējošo normatīvu atsevišķiem elementiem;
- loģiski konstruktīvo – tiks izmantota konkrētu autores secinājumu un priekšlikumu formulēšanai;
- vēsturiskā pētniecības metodi – tiks izmantota analizējot spēku zaudējušo normatīvo aktu par soda veidiem un to piemērošanu, to salīdzinot ar šobrīd spēkā esošo normatīvo regulējumu.

Maģistra darba ietvaros autore izmantos šādas tiesību normu interpretācijas metodes:

- gramatisko – tiks izmantota normatīvo aktu lingvistiskās būtības un idejiskās nozīmes izzināšanai, noskaidrojot tiesību normu jēgu no valodnieciskā viedokļa;

- sistēmisko – tiks pielietota reglamentējošo normatīvo aktu jēgas un būtības izzināšanai saistībā ar to specifisko lomu un vietu vienotas tiesību sistēmas ietvaros, mijiedarbībā ar citiem tiesību sistēmas elementiem. Autore sistemātiski savstarpēji skatīs Krimināllikumu un Latvijas sodu izpildes kodeksu.

- teleoloģisko - tiks pielietota reglamentējošo normatīvo aktu jēgas un būtības izzināšanai raugoties no tiesību normu radītāja nolūka un motivācijas viedokļa lietderīga un taisnīga mērķa sasniegšanai ar attiecīgā normatīvā akta palīdzību.

Lai darba autore varētu sasniegt maģistra darba mērķi un izpildīt uzdevumus, darbs tiks iedalīts četrās nodaļās ar apakšnodaļām.

*Pirmajā* nodaļā tiks analizēta nosacītas notiesāšanas institūta un probācijas uzraudzības vēsturiskā attīstības Latvijas Republikas teritorijā no 1918. gada līdz maģistra darba izstrādes brīdim.

*Otrajā* nodaļā tiks analizēti probācijas uzraudzības un nosacītas notiesāšanas piemērošanas nosacījumi, tiesu prakse un judikatūra.

*Trešajā* nodaļā tiks analizēti kādi nosacījumi jāievēro personām, kas notiesātas nosacīti vai ar probācijas uzraudzību un kādas ir iespējamās sekas šo nosacījumu pārkāpšanas gadījumā,

*Ceturtajā* nodaļā tiks izpētīta nosacītas notiesāšanas un probācijas uzraudzības perspektīva Latvijas kriminālsodu sistēmā, analizēts Saeimā iesniegtais likumprojekts, kas paredz nosacītas notiesāšanas izslēgšanu no Krimināllikuma.

# 1. PROBĀCIJAS UZRAUDZĪBAS UN NOSACĪTAS NOTIESĀŠANAS VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA

Autores ieskatā, maģistra darba mērķa sasniegšanai, šīs nodaļas ietvaros analizējams, kā vēsturiski Latvijas Republikas teritorijā attīstījies nosacītais notiesāšanas institūts un probācijas uzraudzība no Latvijas Republikas dibināšanas 1918. gada 18. novembrī līdz brīdim, kad stājās spēkā Krimināllikums, tostarp iekļaujot tiesisko regulējumu, kas bijis spēkā Latvijas Republikas teritorijā tās okupācijas laikā. Turpmāk nodaļā hronoloģiskā secībā tiks analizēti Latvijas Republikas teritorijā spēkā esošie krimināltiesību jautājumus regulējošie normatīvie akti, kas bija spēkā no Latvijas Republikas dibināšanas līdz pat šobrīd spēkā esošajam Krimināllikumam – 1903. gada Sodu likumi, 1933. gada Sodu likums, Krievijas Padomju Federatīvās Sociālistiskās Republikas (turpmāk - KPFSR) 1926. gada kriminālkodekss, Latvijas Kriminālkodekss, Krimināllikums.<sup>16</sup>

Latvijas Republikas teritorijā līdz 1918. gada 18. novembrim tiesu iekārtu noteica 1864. gada 20. novembrī pieņemtais Krievijas likums par tiesu iestādēm (*Учреждения судебныхъ установлений*). Šis likums lika pamatus jaunlaiku tiesu iekārtai pēc Francijas parauga un Baltijas novadā tas stājās spēkā pēc 1889. gada tiesu reformas. Pēc minētās reformas tika izveidotas: 1) vietējās tiesas – miertiesas, miertiesnešu sapulces un pagasta tiesas un 2) vispārējās tiesas – apgabaltiesas, tiesu palātas un Senāts (Senāts atradās Pēterburgā). Jau tūlīt pēc Latvijas Republikas dibināšanas sākās darbs pie Latvijas tiesu sistēmas izveides. 1918. gada 6. decembrī Tautas padome pieņēma pagaidu nolikumu “Par Latvijas tiesām un tiesāšanās kārtību”. Pagaidu nolikuma 2. punkts noteica, ka Tieslietu ministrija pārņem no [vācu] okupācijas pārvaldes visas tiesu iestādes un organizē Latvijas tiesas vietās un skaitā pēc vajadzības. Nolikuma 1. punkts noteica, ka Latvijas tiesas darbojas pēc tiem vietējiem un Krievijas likumiem, kādi bija spēkā līdz 1917. gada 24. oktobrim.<sup>17</sup>

Kā izriet no iepriekš minētā Latvijas Republikā pēc tās dibināšanas 1918. gadā sākotnēji tika piemērots 1903. gada Sodu likums. Tā tulkojums latviešu valodā sagatavots pēc tieslietu ministra V. Holcmaņa rīkojuma, atstājot tā teksta bez grozījumiem, tai skaitā, atstājot tekstā

---

<sup>16</sup> Mincs, P. *Krimināltiesību kurss. Vispārīgā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 64.-65. lpp.

<sup>17</sup> Autoru kolektīvs *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013, 11-12. lpp.

vārdu “Krievija”, taču ar komentāriem norādot kādā apjomā un uz kāda pamata tas piemērojams Latvijas Republikas teritorijā. No 1903. gada Sodu likuma izņemti vien panti, kas saistāmi ar sevišķām ķeizaru tiesībām, jo tādas uz to brīdi vairs nepastāvēja arī Krievijā.<sup>18</sup>

Atbilstoši 1903. gada Sodu likuma 2. pantam par noziedzīgiem nodarījumiem piemērojami šādi sodi: nāves sods (var piemērot tikai kara tiesa, arī civiliedzīvotājiem), spaidu darbi, izsūtījums nometinājumā, ieslodzījums pārmācības namā, ieslodzījums cietoksnī, ieslodzījums cietumā, arests, naudas sods.

Kopš 1922. gada, kad ieviests nosacītais soda izpildes atlikšanas institūts, gadījumā ja apsūdzētajam piespriež cietuma, aresta vai naudas sodu, vai ievietošanu audzināšanas-labošanas iestādē, un tiesai ir pamatoti iemesli sagaidīt, ka notiesātais, arī sodu neizpildot, turpmāk nevainojami uzvedīsies, viņai ir tiesība notiesātajam nosacīti atlaist soda izpildīšanu. Noteikti vairāki izņēmumi, kādos gadījumos nosacīta soda izpildīšanas atļaušana nav pieļaujama: 1) lietās, uz kuru iztiesāšanu nav ieradies apsūdzētais, 2) lietās, kas ierosināmas tikai uz cietušo sūdzību pamata, 3) ar naudas sodu sodāmiem fiska (valsts kase)<sup>19</sup> noteikumu pārkāpumiem, 4) uz ieslodzījumu cietumā notiesātajiem, ja viņi jau agrāk sodīti par smagu noziegumu vai noziegumu, un ja līdz jauna nozieguma nodarīšanai nav pagājuši pieci gadi no cietuma soda izciešanas dienas, bet desmit gadi no smagāka soda izciešanas dienas, un 5) lietās, kurās vainīgais notiesāts par huligānismu un par noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīts aiz huligāniskiem dzinūļiem un sevišķas nepamatotas ļaunprātības, bez iemesla no cietušā puses.<sup>20</sup> Tātad redzams, ka ierobežojumi nosacītai soda izpildīšanas atļaušanai, kas šobrīd saprotama ar nosacītu notiesāšanu, ir gana plaši un ierobežo tiesas brīvību šādas nosacītas soda atļaušanas noteikšanai. Tomēr, lai arī likumdevējs uzskaitījis vairākus nosacījumus, kādos nosacīta soda izpildīšanas atļaušana nav pieļaujama, lai sākotnēji lemtu par šādu soda izpildīšanas veidu, tiesa var aprobežoties tikai ar savu pārliecību par to, ka notiesātais neizciešot piemēroto sodu, turpmāk ievēros likumpaklausīgu dzīvesveidu. Ir noteiktas tikai izņēmuma kategorijas par kādu noziedzīgu nodarījumu veidiem nevar piemērot nosacītu soda izpildīšanas atļaušanu, taču nav noteikts, kāds būtu maksimālais piemērojamais soda apmērs, kuram var nosacīti atlaist soda izpildīšanu, it sevišķi, ja, zināms, ka

---

<sup>18</sup> Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā 1903. gada 22. marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1930, . lpp.

<sup>19</sup> Tezauris, paskaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <https://tezauris.lv/fisks:1> [sk.11.11.2023.]

<sup>20</sup> Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā 1903. gada 22. marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1930, 13. lpp.

nosacītu soda izpildes atlaišanu varēja piemērot ne tikai personām, kuras notiesātas ar brīvības atņemšanas sodu, bet arī ar naudas sodu.

Tiesas piespriestā soda izpildīšana atliekama ar ieslodzījumu cietumā notiesātiem uz pieciem gadiem, pārējos gadījumos uz trim gadiem. Šo termiņu laikā tiesa var nodot notiesāto sevišķā uzraudzībā. Ja nosacīti notiesātais minētajos termiņos nevainojami uzvedies, tiesas piespriestais sods, kā arī likumā paredzētā sodam sekojošā tiesību ierobežošana, atzīstams par galīgi atlaistu.<sup>21</sup> No iepriekš minētā izriet, ka notiesātajam, kurš notiesāts nosacīti obligāti nav jāatrodas kādās īpašas iestādēs pārraudzībā, piemēram, policijas, vai kādas iestādes, kas pielīdzināma iestādei, kas šobrīd uzrauga nosacīti notiesātos – Valsts probācijas dienestam.

Ja: 1) soda atlikšanas laikā nosacīti notiesāto no jauna notiesā par smagu noziegumu vai noziegumu, kas izdarīts pirms soda atlikšanas vai soda atlikšanas laikā, 2) soda atlikšanas laikā kļūtu zināms, ka nosacīti notiesātais jau agrāk ir bijis sodīts un līdz nozieguma izdarīšanai par kuru tam piespriests nosacīts sods, nav pagājuši likumā noteiktie termiņi, 3) soda atlikšanas laikā kļūtu zināms, ka nosacīti notiesātais nekrietni uzvedas, apdraudēdams personīgu un sabiedrības drošību un kārtību vai 4) nosacīti notiesātais slēpjas no tiesas ieceltas uzraudzības – tiesa nekavējoties taisa lēmumu par sava nosacītā sprieduma izpildīšanu. Vienīgais izņēmums, kad tiesas pašas kompetencē ir lemt par sprieduma izpildīšanu vai neizpildīšanu ir gadījumā, ja 1. punktā minētais noziedzīgais nodarījums izdarīts aiz neuzmanības vai izdarīts pārkāpums.<sup>22</sup> Redzams, ka 3. punktā ir iekļauta ģenerālklausula “nekrietni uzvedas”, kuru acīmredzot tiesa var piepildīt ar saturu pēc saviem ieskatiem, jo plašāki skaidrojumi, kāda ir šī nekrietnā uzvedība nav sniegta, vien norādīts, ka tā saistāma ar personīgu un sabiedrības drošības un kārtības apdraudējumu. Vārds nekrietns tiek skaidrots, kā tāds, kura saturs ir rupjš, piedauzīgs, kā tāds, kas ir nevēlams, pretīgs, nepatīkams.<sup>23</sup> Secināms, ka tiesai iepriekš uzskaitītajos gadījumos ir tikai iespēja vai nu noteikt piespriestā soda reālu izpildi, vai nu atstāt spēkā nosacītu soda izpildes atlikšanu. Tiesai nav iespējams sākotnēji, piemēram, pagarināt nosacītā soda izpildes termiņu un tika atkārtotu pārkāpumu gadījumā noteikt soda reāla izpildīšanu.

1903. gada Sodu likums Latvijas Republikas teritorijā bija spēkā līdz 1933. gadam 31. martam, kad stājās spēkā 1933. gada Sodu likums (turpmāk – Latvijas Sodu likums), kam par

---

<sup>21</sup> Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā *1903. gada 22. marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem*. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1930, 13. lpp.

<sup>22</sup> Turpat 13. lpp.

<sup>23</sup> Tezaurs, paskaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <https://tezaurs.lv/nekrietns> [sk.11.11.2023.]

pamatu atstāta 1903. gada Sodu likumu konstrukcija un pamatprincipi. Latvijas Sodu likumā par pamatu ņemti arī Šveices, Čehoslovākijas, Vācijas un Itālijas jaunizstrādātajos kodeksos ieviestie principi. Latvijas Sodu likuma izstrāde kopumā aizņēmusi vairāk kā 13 gadus, līdz visbeidzot sāka šī jaunizstrādātā likuma piemērošana no 1933. gada 1. augusta.<sup>24,25</sup>

Latvijas Sodu likumā iekļauti šādi sodu veidi: spaidu darbi, pārmācības nams, cietums, arests un naudas sods.<sup>26</sup> Redzams, ka salīdzinot ar 1903. gada Sodu likumiem no kriminālsodu veidiem izslēgti - nāves sods, spaidu darbi un izsūtījums nometinājumā.

Atbilstoši Latvijas Sodu likuma 21. pantam, ja apsūdzētajam piespriež cietuma, aresta vai naudas sodu, vai ievietošanu labošanas vai audzināšanas-labošanas iestādē un tiesai ir pamatoti iemesli sagaidīt, ka notiesātais, arī sodu neizpildot, turpmāk uzvedīsies nevainojami, viņai ir tiesība notiesātam nosacīti atlikt soda izpildīšanu. Tomēr 21. pantā nostiprinātā nosacītā soda izpildīšanas atlikšana nav piemērojama: 1) lietās, kuras iztiesājamas privātsūdzības kārtībā, 2) lietās, kurās tiesas piemērojusi 58. panta otro daļu vai 59. pantu (atbildību palielinoši apstākļi) un lietās par huligānismu, 3) naudas sodiem, kas uzlikti par fiska noteikumu pārkāpumiem, 4) ar cietumu notiesātiem, ja viņi jau agrāk sodīti ar cietumu vai smagāku sodu un ja līdz jauna nozieguma izdarīšanai nav pagājuši pieci gadi no cietuma soda izciešanas dienas, bet desmit gadi no smagāka soda izciešanas.

Tiesas nosacīti piespriež soda izpildīšanu, kā arī attiecīgos likumos paredzētā sodam sekojošā tiesību atņemšana atliekama ar cietumu notiesātiem – uz pieciem gadiem, ar pārējiem sodiem notiesātiem – uz trim gadiem. Šo termiņu laikā tiesa var nodot notiesāto sevišķā uzraudzībā, kā arī uzlikt viņam sevišķus pienākumus. Spriedumā norādāmi apstākļi, kuru dēļ tiesa atzinusi par lietderīgu soda izpildīšanu nosacīti atlikt, kā arī iemesli, kamdēļ notiesātajam uzlikti zināmi pienākumi.<sup>27</sup> Nosacījumi, kuru gadījumā piemērotais sods var tikt izpildīts reāli ir analogiski 1903. gada Sodu likumā noteiktajam līdz ar to atkārtoti netiek uzskaitīti.

Latvijas Sodu likuma 25. pantā noteikts, ka kamēr tiesa nav taisījusi lēmumu par nosacīta sprieduma izpildīšanu, nosacīti notiesātais neskaitās par sodītu un viņam nav piemērojama attiecīgos likumos paredzētā tiesību atņemšana, turklāt nosacīti notiesātie netika iekļauti vispārējā

---

<sup>24</sup> Mincs, P. *Krimināltiesību kurss. Vispārīgā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 63.-64. lpp.

<sup>25</sup> Mincs, P. Ehlerss, H. Jakobi, P. Lauva, J. *Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem*. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1934, priekšvārds

<sup>26</sup> Turpat 5. lpp.

<sup>27</sup> Turpat 12. lpp.

sodu reģistrā, tie atbilstoši Tieslietu ministrijas instrukcijai reģistrēti atsevišķi. Par galīgi atlaistu un neesošu piespriests sods uzskatāms tikai pēc noteiktā termiņa notecējuma, izņemot gadījumā, kad šajā termiņā atklātos, ka nosacīti notiesātais pirms vai pēc nosacītā sprieduma taisīšanas izdarījis citu smagu noziegumu vai noziegumu, par kuru viņš vēl nav notiesāts. Tādā gadījumā sods uzskatāms par galīgi atlaistu tikai ar jaunās apsūdzības izbeigšanu, vai ar jaunā attaisnojošā sprieduma spēkā stāšanos, vai arī ar pirmā sprieduma neizpildīšanu, kas tad atkarīgs no tiesas ieskata.<sup>28</sup> No šī Latvijas Sodu likuma panta izriet, ka lai arī likuma tekstā kā sinonīmi lietotas frāzes “nosacīti atlikt soda izpildīšanu” un “notiesāt nosacīti” pēc vispārējā raksturojuma tā atbilst nosacītai notiesāšanai Krimināllikuma izpratnē, tomēr šeit izgaismojas būtiska nosacīta soda izpildes atlikšanas atšķirība – persona neskaitās sodīta, ja tā ievēro pārbaudes laikā noteikto un sods tiek atlaists, turpretī Krimināllikumā nosacīta notiesāšana ir personas notiesāšana, piemērojot, īpašus noteikumus saistībā uz Kriminālsoda izpildi, bet tas neietekmē to, ka persona uzskatāma par sodītu un attiecīgās ziņas tiek izdarītas arī Iekšlietu ministrijas Informācijas centra Sodu reģistrā.

No 1940. gada 26. novembra tagadējā Latvijas Republikas teritorijā, izņemot ar īsiem pārtraukumiem vācu okupācijas laikā, līdz 1961. gada 31. martam bija spēkā KPFSR 1926. gada kriminālkodekss.<sup>29</sup> Nosacītas notiesāšanas noteikumi tika definēti šī kriminālkodeksa 6. sadaļā. Nosacīti notiesāt varēja ar brīvības atņemšanu vai ar labošanas darbiem un likumā netika norādīta augstākā soda robeža, līdz kurai var piemērot nosacītu notiesāšanu. Nosacīti notiesājot tiesai bija jānosaka pārbaudes laiks, kurš nevarēja būt īsāks par vienu gadu un ilgāks par desmit gadiem. Piespriests sods reāli nebija jāizpilda, ja pārbaudes laikā netika izdarīts jauns tikpat smags noziegums. Neraksturīgi iepriekš analizētajiem Sodu likumiem, šajā kriminālkodeksā bija noteikts, ka naudas vai mantas piedziņa, kas noteikta kā papildsods, bija jāizpilda uz vispārējiem pamatiem, neatkarīgi no tā, ka pamatsods noteikts nosacīti. Nosacīta notiesāšana nav savienojama ar tiesību atņemšanu.<sup>30</sup>

Laika posmā no 1961. gada 6. janvāra līdz 1999. gada 31. martam, kad tagadējā Latvijas Republikas teritorijā bija spēkā Latvijas kriminālkodekss, arī tā, pamata redakcijā, tāpat kā Krimināllikumā jau ir iekļauts nosacītas notiesāšanas institūts, turklāt atsevišķi izdalīta sprieduma

---

<sup>28</sup> Mincs, P. Ehlerss, H. Jakobi, P. Lauva, J. *Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem*. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1934, 12. – 13. lpp.

<sup>29</sup> Mincs, P. *Krimināltiesību kurss. Vispārīgā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 65. lpp.

<sup>30</sup> Judins, A. *Nosacīta notiesāšana kā cietumsoda alternatīva*. Rīga: Nordik, 2003, 24. lpp.

izpildes atlikšana, jo gan 1903. gada Sodu likumā, gan 1933. gada Latvijas sodu likumā nosacīta notiesāšana un soda izpildes atlikšana bija viena nedalīta kopība.

Latvijas kriminālkodeksā bija iekļauti šādi sodu veidi - brīvības atņemšana, personas, kas nav Latvijas Republikas pilsonis, izraidīšana no valsts, nometinājums, izsūtījums, tiesības atņemšana ieņemt noteiktus amatus vai tiesības atņemšana uz zināmu nodarbošanos, atbrīvošana no amata, naudas sods, sabiedriskais nopēlums un šādi papildsoda veidi: mantas konfiskācija, vecāku tiesību atņemšana, militārās dienesta pakāpes vai speciālā nosaukuma atņemšana, policijas kontrole.<sup>31</sup>

Nosacītas notiesāšanas institūts Latvijas kriminālkodeksā izteikts šādā redakcijā - ja tiesa, piespriedama brīvības atņemšanu, ņemot vērā lietas apstākļus un vainīgā personību, iegūst pārliecību, ka nav lietderīgi likt vainīgajam izciest piespriesto sodu, tā var vainīgo notiesāt nosacīti, spriedumā obligāti norādot nosacītās notiesāšanas motīvus. Šādā gadījumā tiesa nolemj spriedumu neizpildīt, ja tiesas noteiktajā pārbaudes laikā notiesātais neizdarīs jaunu noziegumu un ar priekšzīmīgu uzvedību un godīgu darbu attaisnos viņam dāvāto uzticību.<sup>32</sup> Tātad secināms, ka nosacīta notiesāšana piemērojama tikai notiesājot personu ar brīvības atņemšanu un nav piemērojama notiesājot personu ar citiem soda veidiem, piemēram, naudas sodu, kā tas ir arī spēkā esošajā Krimināllikuma redakcijā.

Personai nav jānosaka brīvības atņemšana nosacīti, ja pēc lieta apstākļiem un vainīgā personības ir pamats piemērot sodu bez brīvības atņemšanas. Nosacītu notiesāšanu tiesa var piemērot smagu noziegumu izpildītājiem vai līdzdalībniekiem, kuru noziedzīgās darbības raksturs un pakāpe ir salīdzinoši mazsvarīgāka, vai ja vainīgais aktīvi veicinājis nozieguma atklāšanu un izmeklēšanu, kā arī tad, ja vainīgā personu raksturojošie dati un apstākļi, kādos izdarīts noziegums, dod pamatu uzskatīt notiesātā izolēšanu no sabiedrības par nelietderīgu.<sup>33</sup>

Nosacīti notiesāto uzvedību kontrolē iekšlietu iestādes, bet attiecībā uz nepilngadīgajiem – arī rajona, pilsētas, pilsētas rajona pašvaldības attiecīgās institūcijas saskaņā ar Latvijas Republikas likumdošanas aktiem. Tātad no iepriekš minētā izriet, ka nosacīti notiesātā kontrole ir obligāta atšķirībā no tā, ka 1903. gada Sodu likumā un 1933. gada Latvijas Sodu likumā tā nebija noteikta kā obligāta, tiesai tās piemērošanā vai nepiemērošanā bija rīcības brīvība.

---

<sup>31</sup> *Latvijas Kriminālkodekss*: LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības ziņotājs Nr. 6, 09.02.1961., zaudē spēku 01.04.1999., 21. pants

<sup>32</sup> Turpat 42. pants

<sup>33</sup> Niedre, A. *Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas Kriminālkodeksa pantiem*. Rīga: TIC, 1998, 222.-223. lpp.

Nosacīti notiesātajam, tiesa nosaka pārbaudes laiku no viena gada līdz pieciem gadiem. Turklāt personu nosacīti notiesājot tiesa, var piemērot papildsodus, izņemot nometinājumu, izsūtījumu un mantas konfiskāciju.<sup>34</sup> Piemērojot nosacītu notiesāšanu, sods nosakāms, stingri ievērojot soda noteikšanas vispārīgos principus, nepieļaujot nesamērīgi barga vai nesamērīgi mīksta soda noteikšanu. Tiesai rūpīgi jāapspriež jautājums par noteiktā pārbaudes laika ilgumu. Pēc sprieduma pasludināšanas tiesas sēdes priekšsēdētājam jāizskaidro notiesātajam, bet, ja notiesātais ir nepilngadīgs, arī viņa likumiskajam pārstāvim, nosacītas notiesāšanas būtība un sekas, kādas iestāsies, ja notiesātais neizpildīs tam uzliktos pienākumus, pārkāps sabiedrisko kārtību vai izdarīs jaunu noziegumu, un par to tiesas sēdes protokolā jāizdara attiecīgs ieraksts.<sup>35</sup>

Autore secina, ka tāpat kā 1903. gada Sodu likumā un 1933. gada Latvijas Sodu likumā nav noteikta nekāda amplitūda tam, cik lielu brīvības atņemšanas sodu var noteikt nosacītā veidā, jo šobrīd Krimināllikumā noteikts, ka nosakot sodu — brīvības atņemšana — ilgāku par trim mēnešiem, bet ne ilgāku par pieciem gadiem, vai ne ilgāku par trim gadiem, ja izdarīts sevišķi smags noziegums, tiesa var notiesāto notiesāt nosacīti.<sup>36</sup>

Nemot vērā lietas apstākļus, vainīgā personību, kā arī vainīgā darbavietas sabiedrisko organizāciju vai darba kolektīva lūgumus notiesāt viņu nosacīti, tiesa var nodot nosacīti notiesāto šīm organizācijām vai kolektīvam pāraudzināšanai un labošanai. Ja nav minētā lūguma, tiesa var noteiktam darba kolektīvam vai personai ar to piekrišanu uzlikt par pienākumu pārraudzīt nosacīti notiesāto un veikt viņa audzināšanas darbu.

Ja nosacīti notiesātais ar priekšzīmīgu uzvedību pierāda, ka viņš ir labojies, tad, ja ir pagājis ne mazāk par pusi no tiesas noteiktā pārbaudes laika, tiesa pēc sabiedriskās organizācijas vai darba kolektīva, vai tās personas lūguma, kam uzdots uzraudzīt nosacīti notiesāto, var samazināt viņam noteikto pārbaudes laiku vai atcelt atlikušo pārbaudes laiku.

Ja nosacīti notiesātais, kas nodots sabiedriskajai organizācijai vai darba kolektīvam labošanai un pāraudzināšanai, kā arī pārraudzīšanai, nav attaisnojis to uzticību, ir pārkāpis solījumu, ka ar priekšzīmīgu uzvedību un godīgu darbu pierādīs savu labošanos, vai pametis darba kolektīvu ar nolūku izvairīties no sabiedriskās ietekmes, tad tiesa pēc sabiedriskās

---

<sup>34</sup> *Latvijas Kriminālkodekss*: LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības ziņotājs Nr. 6, 09.02.1961., zaudē spēku 01.04.1999., 42. pants

<sup>35</sup> Krastiņš, U. *Augstākās tiesas plēnuma lēmumu krimināltiesību jautājumos apkopojums ar komentāriem mūsdienai skatījumā*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 84.-87. lpp.

<sup>36</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 55. pants

organizācijas vai darba kolektīva lūguma var pieņemt lēmumu par nosacītās notiesāšanas atcelšanu un par notiesātā nosūtīšanu spriedumā noteiktā soda izciešanai.<sup>37</sup>

Ne 1903. gada Sodu likumā, ne 1933. gada Latvijas Sodu likumā nepastāvēja iespēja nodot notiesātā uzraudzīšanu sabiedriskajām organizācijām vai darba vietai un tur veikt personas pāraudzināšanu, kas varētu būt vērtējami kā sākuma stadija tam, ko šobrīd ar vārdu “resocializācija”. Turklāt ne 1903. gada Sodu likumā, ne 1933. gada Latvijas Sodu likumā nebija paredzēta iespēja – pārbaudes laika samazināšana vai atcelšana – ko autore vērtē samērā skeptiski, jo personai, kas nosacīti notiesāti, jau tā ir izrādīta liela tiesas uzticība, ļaujot neizpildīt piemēroto brīvības atņemšanas sodu, bet ļaut turpināt atrasties sabiedrībā, līdz ar to autores ieskatā, iespēja, ka uzraudzības laiks tiktu samazināts vai atcelts, sabiedrībai radītu iespaidu, ka persona par noziedzīgo nodarījumu nesaņem nekādu sodu, it īpaši, ja šāda iniciatīva nāktu no notiesātās personas darba kolektīva puses. Autores ieskatā, tiesa piemērojot personai nosacītu notiesāšanu jau ir izvērtējusi nosakāmā soda apmēru atbilstoši Latvijas Kriminālkodeksam ņemot vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma apstākļus, notiesātā personību un noteikusi pārbaudes laiku, kas ir atbilstošs panta sankcijā paredzētajām robežām.

Gadījumos, kad nosacīti notiesātais pārbaudes laikā bez attaisnojoša iemesla nepilda tiesas uzlikto pienākumus vai sistemātiski pārkāpj sabiedrisko kārtību, par ko piemēroti administratīvie sodi vai sabiedriskās ietekmēšanas līdzekļi, tiesa pēc iekšlietu iestādes, bet attiecībā uz nepilngadīgajiem – arī rajona, pilsētas, pilsētas rajona pašvaldības attiecīgās institūcijas iesnieguma var pieņemt lēmumu par nosacītās notiesāšanas atcelšanu un par notiesātā nosūtīšanu spriedumā noteiktā soda izciešanai.<sup>38</sup>

Tiesām stingri jāievēro likumā paredzētie noteikumi par nosacītās notiesāšanas atcelšanu un notiesātā nosūtīšanu spriedumā noteiktā soda izciešanai, ja nosacītā soda termiņa laikā notiesātais izdarījis ne mazāk kā divus sabiedriskās kārtības pārkāpumus, kas liecina par notiesātā nevēlēšanos laboties un par katru no tiem notiesātajam pamatoti piemērots administratīvais sods vai disciplinārās ietekmēšanas līdzekļi.<sup>39</sup>

Ja nosacīti notiesātais, kas nodots sabiedriskajai organizācijai vai darba kolektīvam labošanai un pāraudzināšanai, kā arī pārraudzīšanai, nav attaisnojis to uzticību, ir pārkāpis

---

<sup>37</sup> *Latvijas Kriminālkodekss*: LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības ziņotājs Nr. 6, 09.02.1961., zaudē spēku 01.04.1999., 42. pants

<sup>38</sup> Turpat 42. pants

<sup>39</sup> Niedre, A. *Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas Kriminālkodeksa pantiem*. Rīga: TIC, 1998, 234. lpp.

solījumu, ka ar priekšzīmīgu uzvedību un godīgu darbu pierādīs savu labošanos, vai pametis darba kolektīvu ar nolūku izvairīties no sabiedriskās ietekmes, tad tiesa pēc sabiedriskās organizācijas vai darba kolektīva lūguma var pieņemt lēmumu par nosacītās notiesāšanas atcelšanu un par notiesātā nosūtīšanu spriedumā noteiktā soda izciešanai.

Ja nosacīti notiesātais pārbaudes laikā izdara jaunu noziegumu, tiesa nosaka viņam sodu pēc Latvijas Kriminālkodeksa 39. pantā paredzētajiem noteikumiem – sodu noteikšana pēc vairākiem spriedumiem.

Nosacīti notiesājot, tiesa var uzlikt notiesātajam, kas izdarījis noziegumu alkoholisma, narkomānijas vai toksikomānijas ietekmē, ar viņa piekrišanu pienākumu ārstēties no alkoholisma, narkomānijas vai toksikomānijas narkoloģiskā ārstniecības iestādē.<sup>40</sup>

1999. gada 1. aprīlī, stājoties spēkā Krimināllikumam tā pamata redakcijā bija noteikti šādi soda veidi – nāves sods, brīvības atņemšana, arests, piespiedu darbs un naudas sods, savukārt kā papildsodi nosakāmi – mantas konfiskācija, izraidīšana no Latvijas Republikas, naudas sods, tiesību ierobežošana un policijas kontrole.<sup>41</sup>

Krimināllikuma pamata redakcijā tāpat kā spēkā esošajā Krimināllikuma redakcijā 55. pants satur informāciju par nosacīto notiesāšanu. Krimināllikuma pamata redakcijā 55. panta pirmā daļa izteikta šādi - ja, nosakot sodu brīvības atņemšanas, piespiedu darba, aresta vai naudas soda veidā, tiesa, ņemot vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, vainīgā personību un citus lietas apstākļus, iegūst pārliecību, ka vainīgais, sodu neizciešot, turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus, tā vainīgo var notiesāt nosacīti.<sup>42</sup>

Analizējot pirms Krimināllikuma spēkā esošo Latvijas Kriminālkodeksu, redzams, ka tā ietvaros nosacīta notiesāšana bija piemērojama tikai personai nosakot sodu brīvības atņemšanas veidā, taču stājoties spēkā Krimināllikumam atjaunota iespēja noteikt nosacītu notiesāšanu arī tad, ja piemēroti sodi – piespiedu darbs, arests vai naudas sods.

Krimināllikuma pamata redakcijā noteikts, ka nosacīti notiesājot, tiesa nosaka pārbaudes laiku no sešiem mēnešiem līdz trim gadiem. Nosacīti notiesājot, spriedumā norādāmi apstākļi, kuru dēļ tiesa atzinusi par lietderīgu sodu neizpildīt, kā arī iemesli, kāpēc notiesātajam uzlikti

---

<sup>40</sup> *Latvijas Kriminālkodekss*: LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības ziņotājs Nr. 6, 09.02.1961., zaudē spēku 01.04.1999., 42. pants

<sup>41</sup> *Krimināllikums pamata redakcija laika posmā no 01.04.1999.-14.06.2000.*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 36. pants.

<sup>42</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 55. pants – pamata redakcija

attiecīgie pienākumi. Nosacīti notiesājot, var piespriest papildsodus.<sup>43</sup> Krimināllikumā nav ietverta iespēja samazināt vai atcelt nosacīti notiesātajam piemēroto pārbaudes periodu kā tas bija pieļaujams Latvijas Kriminālkodeksā.

Krimināllikums paredz iespēju, notiesājot nosacīti, piespriest visus papildsodus, izņemot policijas kontroli, turpretī Latvijas Kriminālkodeksā bija aizliegums nosacīti notiesājot piemērot tādus papildsodus kā mantas konfiskācija, nometinājums un izsūtījums.<sup>44</sup>

Līdz ar 2007. gada 8. novembra grozījumiem Krimināllikumā, kuri stājās spēkā 2008. gada 1. septembrī no Krimināllikuma 55. pantā tika veiktas ievērojamas izmaiņas un Krimināllikuma 55. panta pirmā daļa tika izteikta šādā redakcijā - ja, nosakot sodu - brīvības atņemšana uz laiku, ne ilgāku par pieciem gadiem, vai arests -, tiesa, ņemot vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, vainīgā personību un citus lietas apstākļus, iegūst pārliecību, ka vainīgais, sodu neizciešot, turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus, tā vainīgo var notiesāt nosacīti.<sup>45</sup> Krimināllikuma redakcijā līdz 2008. gada 1. septembrim bija noteikts, ka nosacītu notiesāšanu var noteikt gan nosakot soda brīvības atņemšanas veidā, gan aresta veidā, gan piespiedu darba veidā un arī naudas soda veidā. Nebija noteikts arī konkrētā soda apjoms jeb limits līdz kuram var noteikt nosacītu notiesāšanu.

Šie grozījumi saistāmi ar to, ka likumdevējs koncepcijā “Par izmaiņām nosacītās notiesāšanas piemērošanā” paredzējis, ka, lai veicinātu kriminālsoda mērķa sasniegšanu, Krimināllikumā nepieciešams ierobežot tāda brīvības atņemšanas soda ilgumu, kuru piespriežot var piemērot nosacītu notiesāšanu piedāvāts aizliegt piemērot nosacītu notiesāšanu par nodarījumiem, par kuru izdarīšanu tiesa ir piespriedusi brīvības atņemšanu uz laiku, kas ilgāks par pieciem gadiem, tostarp, aicināts Krimināllikumā noteikt, ka pārbaudes laiks nedrīkst būt īsāks par noteikto brīvības atņemšanas sodu<sup>46</sup>, piemēram, personai, kas tiek atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, tiek piemērots sods 2 gadi brīvības atņemšana, kas atbilstoši Krimināllikuma 55. pantam tiek noteikta nosacītās notiesāšanas veidā, jāpiemēro pārbaudes laiks ne mazāk kā uz diviem gadiem.

---

<sup>43</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 55. pants – pamata redakcija

<sup>44</sup> Krastiņš, U. Liholaja, V. Niedre, A. *Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs, Vispārīgā daļa*. Rīga: AFS, 2007, 191. lpp.

<sup>45</sup> *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 188, 22.11.2007., 2. punkts

<sup>46</sup> *Par koncepciju “Par izmaiņām nosacītās notiesāšanas piemērošanā”*: Ministru kabineta 14.07.2006. rīkojums Nr. 527. Latvijas Vēstnesis Nr. 112, 18.07.2006., zaudē spēku 01.01.2021., 2. varianta 1. un 2. punkts

Pēc iepriekš pieminēto Krimināllikumu grozījumu spēkā stāšanās, nosacītu notiesāšanu var piemērot tikai personu sodot ar brīvības atņemšanu un arestu, izslēgti alternatīvie soda veidi – piespiedu darbs un naudas sods. Tomēr, likumdevējs Kriminālsodu politikas koncepcijā iekļāvis to, ka Krimināllikumā jāparedz, ka nosacīta notiesāšana piemērojama tikai personām, kas notiesāta ar brīvības atņemšanu<sup>47</sup>. Atbilstoši 2012. gada 13. decembra Krimināllikuma grozījumiem soda veids arests tiek izslēgts no Krimināllikuma, to turpmāk formulējot, kā īslaicīga brīvības atņemšana, kas ietilpst brīvības atņemšanas soda veidā. Līdz ar šiem grozījumiem, nosacīta notiesāšana piemērojama tikai par brīvības atņemšanas veidā noteiktu sodu.<sup>48</sup>

Krimināllikuma pamata redakcijā noteikts, ka nosacīti notiesājot, tiesa var uzlikt notiesātajam par pienākumu: 1) noteiktā termiņā novērst radīto kaitējumu, 2) nemainīt dzīvesvietu bez tās iestādes piekrišanas, kurai uzlikts par pienākumu kontrolēt notiesātā uzvedību, 3) periodiski ierasties uz reģistrāciju noteiktā institūcijā, 4) neapmeklēt noteiktas vietas, 5) noteiktā laikā atrasties savā dzīvesvietā.

Nosacīti notiesājot, tiesa var uzlikt notiesātajam, kas izdarījis noziedzīgu nodarījumu uz alkoholisma, narkomānijas vai toksikomānijas pamata, ar viņa piekrišanu pienākumu ārstēties no alkoholisma, narkomānijas vai toksikomānijas. Tiesa nosacīti notiesātajam pārbaudes laikā uzliktos pienākumus var pilnīgi vai daļēji atcelt.

Ar 2014. gada 16. oktobra grozījumiem Krimināllikumā nolemts izslēgt 55. panta sesto, septīto un astoto daļu, kas reglamentēja tiesas iespējas nosakot nosacīto notiesāšanu personai uzlikt konkrētus pienākumus un tos pilnīgi vai daļēji atcelt.<sup>49</sup> Šie Krimināllikuma grozījumi izdarīti paralēli ar grozījumiem Latvijas Sodu izpildes kodeksā, nosakot, ka turpmāk personai pienākumus, ka izpildāmi nosacītas notiesāšanas laikā noteikts Valsts probācijas dienests un nosakāmo pienākumu pilnīgs uzskaitījums turpmāk būs nostiprināts Latvijas Sodu izpildes kodeksā.<sup>50</sup>

Krimināllikumā atšķirībā no Latvijas Kriminālkodeksa nav paredzēta iespēja tiesai nodot nosacīti notiesāto pāraudzināšanai un labošanai nodot vainīgā darbavietas sabiedriskai

---

<sup>47</sup> *Par Kriminālsodu politikas koncepciju*: Ministru kabineta 09.01.2009. rīkojums Nr. 6. Latvijas Vēstnesis Nr. 6, 13.01.2009., zaudē spēku 01.01.2021., 2.2.8. punkts

<sup>48</sup> *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 202, 27.12.2012., 14. un 30. punkts

<sup>49</sup> *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 214, 29.10.2014., 2. punkts

<sup>50</sup> Likumprojekta Nr.1201/Lp11 „Grozījumi Krimināllikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/6829FD63363E00FEC2257D1C0025D323?OpenDocument#b> [sk. 11.11.2023.]

organizācijai vai darba kolektīvam.<sup>51</sup> Šobrīd nosacīti notiesātie atrodas speciālas valsts iestādes – Valsts probācijas dienesta – pārraudzībā.

Ja nosacīti notiesātais bez attaisnojoša iemesla nepilda tiesas uzliktos pienākumus vai atkārtoti izdara administratīvos pārkāpumus, par ko viņam uzlikti administratīvie sodi, tiesa pēc tās iestādes iesnieguma, kurai uzdots kontrolēt notiesātā uzvedību, var pieņemt lēmumu par spriedumā noteiktā soda izpildīšanu notiesātajam vai par pārbaudes termiņa pagarināšanu uz vienu gadu.

Ja nosacīti notiesātais pārbaudes laikā izdara jaunu noziedzīgu nodarījumu, tiesa nosaka viņam sodu saskaņā ar Krimināllikuma 51. un 52. pantā paredzētajiem noteikumiem.<sup>52</sup>

Analizējot nosacītas notiesāšanas vēsturisko attīstību, autore secina, ka nosacīta notiesāšana Krimināllikuma izpratnē, pirmoreiz parādījusies kopš Latvijas Kriminālkodeksa spēkā stāšanās 1961. gadā. Nosacītas notiesāšanas pirmsākumi kontinentālajā Eiropā saistāmi jau ar Beļģu 1888. gada Lejēna likumu (*Lejeune Act of 1888*) un Franču 1891. gada Berengera likumu (*Bérenger Bill*).<sup>53</sup> Šobrīd nosacīta notiesāšana nosakāma tikai personām, kas notiesātas ar brīvības atņemšanas sodu, taču vēsturiski, periodiski nosacīta notiesāšana noteikta arī piemērojot tādus soda veidus kā piespiedu darbs un naudas sods. Pirms Latvijas Kriminālkodeksa spēkā stāšanās, gan 1903. gada Sodu likumā, gan 1933. Latvijas Sodu likumā tika runāts tikai par nosacītas soda izpildes atlikšanu, kura piemērojama kopš 1922. gada, kas zināmā mērā sakrīt ar nosacītas notiesāšanas institūtu mūsdienu izpratnē, un ir pat tā dēvēts arī abos Sodu likumos, tomēr būtiskākā atšķirībā no mūsdienu nosacītas notiesāšanas ir tā, ka notiesātais izturot uzraudzības periodu, kas noteikts abos Sodu likumos, uzskatāms par nesodītu. Nosacītas notiesāšanas gadījumā persona ir un paliek sodīta arī izturot visu uzraudzības periodu, jo jau sākotnēji persona tiek notiesāta, tai tiek piemērots brīvības atņemšanas sods, kas netiek izpildīts reāli, bet tiek noteikts nosacītas notiesāšanas veidā. Persona tiek sodīta jebkurā gadījumā, vienīgi atsevišķos gadījumos, tiesas ieskatā kriminālsoda mērķi ir iespējams sasniegt vien piemērojot personai uzraudzību un brīvības atņemšanas sodu neizpildīt reāli, ja persona uzraudzības laikā

---

<sup>51</sup> Krastiņš, U. *Augstākās tiesas plēnuma lēmumu krimināltiesību jautājumos apkopojums ar komentāriem mūsdienu skatījumā*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 89. lpp.

<sup>52</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 55. pants – pamata redakcija

<sup>53</sup> Tiesību reformas komisijas ziņojums par nosacītiem sodiem (*Law reform commission, Report "Suspended Sentences"*)  
Pieejams: [https://www.lawreform.ie/\\_fileupload/Reports/LRC%20123-2020%20Suspended%20Sentences.pdf](https://www.lawreform.ie/_fileupload/Reports/LRC%20123-2020%20Suspended%20Sentences.pdf) [sk. 04.12.2023.]

ievēro uzraudzības iestādes, Valsts probācijas dienesta, prasības, pretējā gadījumā sods var tikt izpildīts reāli.

Probācijas uzraudzība pirmo reizi Krimināllikumā ieviesta tikai ar 2011. gada 8. jūlija grozījumiem Krimināllikumā, kas stājās spēkā 2011. gada 1. oktobrī<sup>54</sup>, tātad probācijas uzraudzība Latvijas Republikas teritorijā ieviesta krietni nesenāk nekā nosacīta notiesāšana, jo kā jau iepriekš analizēts, tad nosacītas notiesāšanas aizsākumi Latvijas Republikas teritorijā vērojami jau no 1922. gada. Grozījumi ar kuriem Krimināllikumā ieviesta probācijas uzraudzība izstrādāti pamatojoties uz 2009. gada 9. janvāra Ministru kabineta rīkojuma Nr. 6 “*Par Kriminālsoda politikas koncepciju*” Kriminālsodu politikas koncepcijas kopsavilkuma otro sadaļu<sup>55</sup>.

Probācijas uzraudzība sākotnēji ieviesta tikai kā papildsods, ar mērķi aizstāt citu papildsodu – policijas kontrole. Krimināllikuma grozījumu anotācijā norādīts, ka secināts, ka policijas kontroles izpilde neatbilst Valsts policijas uzdevumiem. Sabiedriskās drošības labā policijai jāveic profilakses darbs, tomēr uzraudzība pār cilvēkiem, kuri izcietuši brīvības atņemšanas sodu, lielākā mērā atbilst nevis Valsts policijas, bet gan Valsts probācijas dienesta kompetencei. Pēc Valsts probācijas dienesta izveidošanas tas pārņēma un sekmīgi nodrošina nosacīti notiesāto personu, pirms termiņa nosacīti atbrīvoto personu, kā arī personu, kuras izcieš piespiedu darbu, uzraudzību. Arī par tāda soda izpildi, ko piemēro, lai uzraudzītu no brīvības atņemšanas vietām atbrīvoto personu uzvedību, būtu jāatbild Valsts probācijas dienestam. Tas ļautu atbrīvot Valsts policiju no kriminālsoda izpildes funkciju veikšanas, nodot kriminālsoda izpildes funkcijas Valsts probācijas dienesta, efektīvāk izmantot Valsts probācijas dienesta kapacitāti, metodes un pieredzi darbā ar sodītām personām, sekmēt šā soda transformāciju no “kontroles pār ierobežojumu ievērošanu” uz “personas uzvedības uzraudzību un palīdzības sniegšanu”<sup>56</sup>.

A. Judins norādījis, ka – probācijas uzraudzība – ir gan policijas kontroles soda, gan visas kriminālsodu sistēmas attīstības rezultāts un tas ietver policijas kontroles pozitīvi vērtējamus elementus, papildinot tos ar jaunu saturu un šādi garantējot sabiedrībai lielāku drošību un jaunu

---

<sup>54</sup> *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 117, 28.07.2011., 2. un 4. punkts

<sup>55</sup> Par Kriminālsodu politikas koncepciju: Ministru kabineta 09.01.2009. rīkojums Nr. 6. Latvijas Vēstnesis Nr. 6, 13.01.2009., zaudē spēku 01.01.2021., 2.1.9. un 2.1.10. punkts

<sup>56</sup> Likumprojekta Nr. 340/Lp10 “Grozījumi Krimināllikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/8217827C9D954C3BC225788400490565?OpenDocument#b> [sk. 7.11.2023.]

noziedzīgu nodarījumu novēršanu. Papildus likumā paredzētajiem uzvedības ierobežojumiem, kurus var piemērot personai, kas izcieš policijas kontroli, Valsts probācijas dienests, izpildot jauno kriminālsodu, veiks ar notiesāto aktīvu darbu, kas sekmēs: personas noziedzīgās uzvedības iemeslu atklāšanu; to faktoru novēršanu vai ietekmes mazināšanu, kuru dēļ iepriekš izdarīts noziedzīgs nodarījums un nākotnē var tikt izdarīti jauni kriminālpārkāpumi. Probācijas uzraudzība atšķirībā no policijas kontroles nav saistīta ar mehānisku uzvedības aizliegumu noteikšanu un to ievērošanas turpmāko pārbaudi. Jaunais papildsods ietver kontroli pār notiesāto uzvedību, tomēr daudz lielāka uzmanība tiks veltīta personas sociālās uzvedības korekcijai un noziedzīga recidīva risku mazināšanai.<sup>57</sup>

Probācijas uzraudzība kā pamatsoda veids pirmo reizi Krimināllikumā ieviesta ar Krimināllikuma 2020. gada 17. decembra grozījumiem, kas stājās spēkā 2022. gada 1. janvārī.<sup>58</sup> Probācijas uzraudzības kā pamatsoda veida ieviešana pamatota ar to, ka esošā sodu piemērošanas prakse rāda, ka soda piemērotājam joprojām pietrūkst soda veidu izvēles. Ieviešot kriminālsodu sistēmā probācijas uzraudzību kā pamatsodu, tiktu nodrošināts iztrūkstošais posms starp brīvības atņemšanas sodu un piespiedu darbu. Probācijas uzraudzība kā pamatsods būtu efektīvs brīvības atņemšanai alternatīvs soda veids, kurš ļautu nodrošināt likumpārkāpēja domāšanas, uzvedības korekcijas, ierobežojumu noteikšanas un kontroles iespējas, atbilstoši viņa vecumam, individuāli psiholoģiskajām īpašībām un attīstības līmenim.<sup>59</sup>

Secināts, ka turpmāk nav paredzēts probācijas uzraudzību kā papildsodu pie pamatsodiem – sabiedriskais darbs un naudas sods, jo minētie soda veidi būtu piemērojami gadījumos, kad attiecībā uz konkrēto personu nav nepieciešams piemērot resocializācijas pasākumus. Probācijas uzraudzību kā papildsodu var piemērot tikai kopā ar brīvības atņemšanu un tās izpilde uzsākama tikai pēc brīvības atņemšanas soda izciešanas. Līdz ar to, gadījumos, kad persona ir nosacīti pirmstermiņa atbrīvota no brīvības atņemšanas soda izpildes, probācijas uzraudzības kā papildsoda izpildi uzsāk ar brīdi, kad beigusies personas uzraudzība pēc nosacītas pirmstermiņa atbrīvošanas.<sup>60</sup>

---

<sup>57</sup> Judins, A. *Probācijas uzraudzība un dzimumnoziegumu recidīvs*// Jurista Vārds, Nr. 35(630), 31.08.2010.

<sup>58</sup> *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 250, 29.12.2020., 2. un 3. punkts

<sup>59</sup> Likumprojekta Nr. 357/Lp13 "Grozījumi Krimināllikumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/DE025229C1591133C225842700427684?OpenDocument#b> [sk. 11.11.2023.]

<sup>60</sup> Likumprojekta Nr. 357/Lp13 "Grozījumi Krimināllikumā" papildinātā anotācija. Pieejams: [https://likumi.lv/wwra\\_ksti/LIKUMI/PAPILDINATAS\\_ANOTACIJAS/TMANOT\\_100121\\_KL\\_BERNI.APDEIT.DOCX](https://likumi.lv/wwra_ksti/LIKUMI/PAPILDINATAS_ANOTACIJAS/TMANOT_100121_KL_BERNI.APDEIT.DOCX) [sk. 22.11.2023.]

Līdz ar to, kopš 2022. gada 1. janvāra, probācijas uzraudzība piemērojama gan pamatsoda, gan papildsoda veidā. No 2022. gada 1. janvāra no Krimināllikuma izslēgts 45.<sup>1</sup> pants, kur iepriekš skaidroti ar probācijas uzraudzības kā papildsoda piemērošanu saistītie nosacījumi. Kopš 2022. gada 1. janvāra probācijas uzraudzības piemērošanas nosacījumi atspoguļoti 38.<sup>1</sup> pantā.

Būtiskākās atšķirības probācijas uzraudzībai transformējoties no papildsoda par pamatsodu un papildsodu saistāmas ar to, ka iepriekš probācijas uzraudzība raksturota kā papildsods ko piespriež tiesa vai priekšrakstā par sodu nosaka prokurors kā piespiedu līdzekli, lai nodrošinātu notiesātās personas vai personas, kurai papildsods noteikts ar prokurora priekšrakstu par sodu, uzvedības uzraudzību, sekmētu šīs personas resocializāciju un jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas novēršanu<sup>61</sup>, tad šobrīd probācijas uzraudzība kā pamatsods vai papildsods ir personas piespiedu iesaistīšana tās vecumam, psiholoģiskajām īpašībām un attīstības līmenim piemērotas sociālās uzvedības korekcijas un sociālās rehabilitācijas pasākumos<sup>62</sup>.

Vienlaikus probācijas uzraudzība tiek noteikta kā nākamais bargākais sods aiz brīvības atņemšanas soda, jo persona, izciešot šo soda veidu, tiek pakļauta dažādām resocializācijas programmām, tiek strādāts pie notiesātās personas domāšanas un uzvedības korekcijas. Šādam soda veidam ir lielāka intervence attiecībā uz notiesāto salīdzinājumā ar sabiedrisko darbu, kā arī tā nepildīšanas gadījumā sekas ir smagākas.<sup>63</sup>

Otrkārt, līdz 2022. gada 1. janvārim bija noteikts, ka gadījumā, ja notiesātais vai persona, kurai papildsods noteikts ar prokurora priekšrakstu par sodu, papildsoda izciešanas laikā izdara jaunu noziedzīgu nodarījumu, tiesa neizciesto papildsoda laiku aizstāj ar brīvības atņemšanu un galīgo sodu nosaka saskaņā ar Krimināllikuma 51. un 52. panta nosacījumiem.<sup>64</sup> Uz maģistra darba izstrādes brīdī Krimināllikumā šāda probācijas uzraudzības aizstāšanas pamats nav iekļauts.

Un treškārt, būtiska atšķirība starp probācijas uzraudzību līdz 2022. gada 1. janvāra un pēc tā ir attiecība uz neizciestā soda aprēķināšu brīvības atņemšanas dienās aizstāšanas gadījumā.

---

<sup>61</sup> *Krimināllikuma vēsturiskā redakcija laika posmā no 14.11.2021. līdz 31.12.2021.*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 45.<sup>1</sup> panta pirmā daļa

<sup>62</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 38.<sup>1</sup> panta pirmā daļa

<sup>63</sup> Mahakeja, K. *Prokurora priekšraksta par sodu piemērošanas problēmas*// Jurista Vārds, Nr. 24 (1290), 13.06.2023., 14.-20.lpp

<sup>64</sup> *Krimināllikuma vēsturiskā redakcija laika posmā no 14.11.2021. līdz 31.12.2021.*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 45.<sup>1</sup> panta sestā daļa

Vēsturiski noteikts, ka tiesa pēc Valsts probācijas dienesta iesnieguma saņemšanas var aizstāt neizciesto papildsoda laiku, divas probācijas uzraudzības dienas rēķinot kā vienu brīvības atņemšanas dienu<sup>65</sup>, tad šobrīd Krimināllikumā noteikts, ka tiesa pēc soda izpildes iestādes (Valsts probācijas dienesta) iesnieguma saņemšanas aizstāj neizciesto soda laiku, vienu probācijas uzraudzības dienu rēķinot kā vienu brīvības atņemšanas dienu, bet ne ilgāk par trim mēnešiem, ja probācijas uzraudzība noteikta par kriminālpārkāpumu, trim gadiem, ja probācijas uzraudzība noteikta par mazāk smagu noziegumu un pieciem gadiem par smagu vai sevišķi smagu noziegumu.<sup>66</sup> No iepriekš izklāstītā izriet, ka iepriekš probācijas uzraudzības aizstāšanas nosacījumi bija maigāki, jo iepriekš divas uzraudzības dienas rēķināja kā vienu brīvības atņemšanas dienu, tad šobrīd vienu uzraudzības dienu rēķina kā vienu brīvības atņemšanas dienu, kas autores ieskatā ir samērīgi un var kalpot kā lielāks stimuls notiesātajiem pildīt uzraudzības nosacījumu un nepieļaut nonākšanu situācijā, kad tiesai pēc Valsts probācijas dienesta iesnieguma būtu jālemj par probācijas uzraudzības aizstāšanu ar reālu brīvības atņemšanu.

Kopumā no nodaļā izklāstītā secināms, ka nosacīta notiesāšana Latvijas Republikas teritorijā laika posmā no 1918. gada nekad nav bijusi piemērota soda vai papildsoda veidā, bet vienmēr ir bijis veids, kā tiek noteikta kāda cita piemērotā soda veida izciešana. Šobrīd, nosacīta notiesāšana nosakāma tikai saistībā ar brīvības atņemšanas sodu, taču zināms, ka vēsturiski nosacītas notiesāšanas veidā noteikti arī citi soda veidi, piemēram, naudas sods. Toties probācijas uzraudzība kopš tā ieviešanas, vienmēr ir bijis patstāvīgs soda instruments, kas sākotnēji bija nosakāms kā papildsods kombinējot to ar kādu cita soda veidu, tad šobrīd probācijas uzraudzība ir iekļauta pie Krimināllikumā iekļautajiem pamatsodu veidiem.

---

<sup>65</sup> *Krimināllikuma vēsturiskā redakcija laika posmā no 14.11.2021. līdz 31.12.2021.*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 45.<sup>1</sup> panta septītā daļa

<sup>66</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 38.<sup>1</sup> panta septītā daļa

## 2. PROBĀCIJAS UZRAUDZĪBAS UN NOSACĪTAS NOTIESĀŠANAS PIEMĒROŠANAS NOSACĪJUMI

Maģistra darba otrajā nodaļā tiks analizēti probācijas uzraudzības un nosacītas notiesāšanas piemērošanas nosacījumi un saistībā ar to nostiprinātās atziņas judikatūrā un tiesu praksē kopumā, lai izprastu vai probācijas uzraudzība ir alternatīva nosacītai notiesāšanai. Šāda analīze nepieciešama maģistra darba mērķa sasniegšanai un ir atbilstoša izvirzītajiem uzdevumiem mērķa sasniegšanai.

No 2022. gadā izdota pētījuma par ar brīvības atņemšanu nesaistītām sankcijām starp Eiropas Savienības dalībvalstīm izriet, ka neskatoties uz apzīmējumiem un juridisko iedalījumu, visās jurisdikcijās sastopama kāda probācijas forma, piemēram, vispārējo tiesību tradīcijā “probācija” ietver uzraudzību nepiemērojot sodu, vai kontinentālajā Eiropā ierasto probācijas formu (franciski – *sursis*), kur parasti ir fiksēts noteikts ieslodzījuma termiņš un pēc tam tā izpilde tiek atlikta, ievērojot nosacījumu izpildi, ar probācijas dienesta uzraudzību vai bez tās, kad tiesa konstatē, ka tas kalpo par pietiekamu brīdinājumu notiesātajam pret turpmāko rīcību noziegumu izdarīšanu. Dažās no Eiropas Savienības dalībvalstīm, piemēram, Īrijā un Ungārijā, pastāv arī pirmstiesas probācijas veidi, kas tiek piemēroti, ja tiesa konstatē, ka fakti ir pierādīti, var izdot rīkojumu par likumpārkāpēja nodošanu probācijas speciālista uzraudzībā uz laiku līdz trim gadiem, ja šī uzraudzība bijusi veiksmīga, notiesāšana nenotiek.<sup>67</sup>

Sodīšana ir valsts funkcija, un ar soda palīdzību valsts nodrošina likumu priekšrakstu izpildi, ar Krimināllikumu aizsargāto interešu aizstāvību. Nosakot soda veidu ņemams vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturs un radītais kaitējums, kā arī vainīgā personība, savukārt nosakot soda mēru, ņemami vērā atbildību mīkstinošie un pastiprinošie apstākļi. Soda noteikšanas vispārīgie principi vērsti uz samērīga un individuāla – taisnīga – soda noteikšanu vainīgajam, kas līdz ar to uzskatāma, kā viena no taisnīguma atjaunošanas iespējām. Sods piemērojams tikai tādām personām, kas atzītas par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, līdz ar to sodam kā valsts vārdā paustai reakcijai uz rīcību, kas aizliegta ar likumu ir personisks

---

<sup>67</sup> Koimbras Universitātes Juridisko pētījumu institūts (*University of Coimbra Institute for Legal Research*) *Ar brīvības atņemšanas nesaistītas sankcijas un pasākumi Eiropas Savienības dalībvalstīs, salīdzinošais ziņojums (Non-Custodial Sanctions and Measures in the member States of the European Union, comparative report)*, Koimbra, 2022, 8. lpp. Pieejams: <https://estudogeral.uc.pt/bitstream/10316/103780/1/Non-custodial%20miolo.pdf> [sk. 11.12.2023.]

raksturs. Soda piemērošana rada zināmus tiesību un brīvību ierobežojumus konkrētajai personai.<sup>68</sup>

Krimināllikumā nostiprinātais soda mērķis ir aizsargāt sabiedrības drošību, atjaunot taisnīgumu, sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, resocializēt sodīto personu un panākt, lai notiesātais un citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas.<sup>69</sup> Tātad soda mērķis sastāv no piecām komponentēm, kas, lai arī atšķirīgas pēc to satura un tvēruma, ir savstarpēji saistītas, tie ir noteikta satura savstarpēji saistīti pasākumi, kas vērsti uz to, lai notiesātais un citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas.<sup>70</sup>

Personai, kura tiek atzīta par vainīgu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, tiesa var piespriest, vienu no Krimināllikumā norādītajiem pamatsodiem un vienu vai vairākus papildsodus atkarībā no Krimināllikuma sevišķās daļas konkrētajā pantā paredzētās sankcijas. Savukārt prokurors, sastādot priekšrakstu par sodu, personai, kura ir izdarījusi kriminālpārkāpumu, mazāk smagu vai smagu noziegumu, kā pamatsodu var noteikt probācijas uzraudzību, sabiedrisko darbu vai naudas sodu, kā arī papildsodu – sabiedrisko darbu, naudas sodu vai tiesību ierobežošana. Tātad prokurors nevar personai piemērot brīvības atņemšanas sodu, kā arī noteikt tā izpildi nosacītas notiesāšanas veidā.<sup>71</sup>

Probācijas uzraudzība kā pamatsods vai papildsods ir personas piespiedu iesaistīšana tās vecumam, psiholoģiskajām īpašībām un attīstības līmenim piemērotos sociālās uzvedības korekcijas un sociālās rehabilitācijas pasākumos. Šādi pasākumi nepieciešami lai notiesāto personu resocializētu. Resocializēšana ir socializācijas atjaunošanās, kriminoloģijā – noziedznieka labošana vai labošanās<sup>72</sup>. Notiesāto resocializāciju īsteno, piemērojot notiesāto sociālās uzvedības korekcijas vai sociālās rehabilitācijas līdzekļus. Sociālās uzvedības korekcija ir līdzekļu kopums, kas brīvības atņemšanas soda izpildes ietvaros tiek īstenots, lai veicinātu notiesātā tiesisku uzvedību un novērstu prettiesiskas uzvedības iemeslus. Sociālā rehabilitācija ir līdzekļu kopums, kas brīvības atņemšanas soda ietvaros tiek īstenots, lai notiesātais saglabātu vai

---

<sup>68</sup> Krastiņš, U. Liholaja, V. *Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII<sup>1</sup>)*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 166. lpp.

<sup>69</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 35. pants

<sup>70</sup> Krastiņš, U. Liholaja, V. *Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII<sup>1</sup>)*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 166. lpp.

<sup>71</sup> Turpat 170.-171. lpp.

<sup>72</sup> Tezaurs. Pieejams: <https://tezaurs.lv/resocializacija> [sk. 07.11.2023.]

apgūtu sociālās iemaņas, profesijas vai vispārīgās zināšanas un prasmes<sup>73</sup>. Resocializācija skaidrota, kā pozitīvas pārmaiņas likumpārkāpēja dzīvesveidā, vērtību organizācijā, uzvedības motivācijā, kuras ļauj nodrošināt sodītās personas atrašanos brīvībā bez apkārtējo cilvēku apdraudējuma un gala rezultātā šādas pārvērtības dod iespēju pamatoti cerēt, ka netiks izdarīti atkārtoti likumpārkāpumi<sup>74</sup>.

Pirmās resocializācijas pazīmes Latvijas teritorijā novērojamas jau 19. gadsimtā, jo labošanas ideja kļūst par sodu prakses sastāvdaļu. Brīvības atņemšana Baltijas provincēs pakāpeniski kļūst par svarīgāko sankciju un ar to cieši tiek saistīta pievēršanās vainīgā personībai, viņa morālai un tikumiskai labošanai.<sup>75</sup> Šobrīd resocializācijas nozīme attīstījusies tiktāl, ka arī Latvijas Sodų izpildes kodeksā ir ietverta nodaļa par resocializāciju, kas skaidri definē funkcijas, mērķi, uzdevumus un resocializācijas īstenošanai nepieciešamos līdzekļus<sup>76</sup>.

Probācijas uzraudzību kā pamatsodu pilngadīgajiem var piemērot tikai Krimināllikuma sevišķajā daļā minētajos gadījumos uz laiku no viena gada līdz pieciem gadiem, taču atbilstoši noziedzīga nodarījuma kaitīgumam tiesa probācijas uzraudzību kā pamatsodu nepilngadīgajam var noteikt uz laiku no trim gadiem līdz sešiem gadiem arī par tāda smaga nozieguma izdarīšanu, par kuru šajā likumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par pieciem gadiem, un par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu<sup>77</sup>.

Salīdzinot ar pārējām Baltijas valstīm, tad Igaunijā tāds soda veids kā probācijas uzraudzība Krimināllikuma izpratnē nav paredzēts kriminālsodu sistēmā vispār, līdz ar to nav iespējams veikt analīzi par piemērošanas nosacījumiem attiecībā pret Krimināllikumā ietverto soda veidu probācijas uzraudzību. Igaunijas Kriminālkodeksā par noziegumu izdarīšanu piemērojami tikai tādi soda veidi kā naudas sods vai brīvības atņemšana<sup>78</sup>, kas ir kopsakarā arī ar to, ka Igaunijas Kriminālkodeksā kā soda mērķis norādīts vienīgi personu atturēšanu no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas nākotnē, kā arī sabiedriskās kārtības interešu aizsargāšana<sup>79</sup>, līdz ar to autore secina, ka atšķirībā no Krimināllikuma, Igaunijas kriminālkodeksā soda mērķis

<sup>73</sup> Krastiņš, U. Liholaja, V. *Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII<sup>1</sup>)*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 168. lpp.

<sup>74</sup> Škavronska, D. *No Taliona principa līdz resocializācijai*// Jurista Vārds, Nr. 50 (645), 14.12.2010.

<sup>75</sup> Krauss, D. Pastile, K. *Krimināltiesību pamatjautājumi Latvijā un Vācijā*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2002, 31. lpp.

<sup>76</sup> Piģēns, K. *Resocializācija ir brīvības atņemšanas soda galvenais mērķis*// Jurista Vārds, Nr. 40 (1098), 08.10.2019., 6-10. lpp.

<sup>77</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 66.<sup>2</sup> pants

<sup>78</sup> Igaunijas Kriminālkodeks 3. nodaļa. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide> [sk. 07.11.2023.]

<sup>79</sup> Turpat 56. pants.

netiek saistīts ar tādu komponentu kā sodītās personas resocializācija, ko apliecina arī Igaunijas Kriminālkodeksā iekļautais kriminālsodu klāsts.

Arī Lietuvas Kriminālkodeksā nav paredzēts soda veids, kas līdzinātos probācijas uzraudzībai Krimināllikumā, līdz ar to nav iespējams veikt analīzi par piemērošanas nosacījumiem attiecībā pret Krimināllikumā ietverto soda veidu probācijas uzraudzību, tomēr salīdzinot Krimināllikumā ietverto soda mērķi ar Lietuvas Republikas kriminālkodeksā ietverto soda mērķi, secināts, ka tos saista līdzvērtīgas vērtības, jo Lietuvas Republikas kriminālkodeksā kā krimināllikuma mērķis norādītas šādas komponentes – atturēt personas no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, sodīt personu par noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu, atņemt notiesātajam iespējas izdarīt jaunu noziedzīgu nodarījumu vai ierobežot šādu iespēju, ietekmēt sodu izcietušās personas, lai tās neizdarītu jaunus noziedzīgus nodarījumus un nodrošinātu taisnīguma principa ievērošanu<sup>80,81</sup>, ko apstiprina tas, ka Lietuvas Kriminālkodeksā ir iekļauts tāds soda veids kā sabiedriskais darbs, kas līdzīgi kā probācijas uzraudzība, balstās uz individuāla soda izpildes būtību, proti, izpilde tiek organizēta ņemto vērā konkrētās personas psihiskās īpašības un attīstību.

Probācijas uzraudzība, kā pamatsods piemērojams tikai par noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti pēc 2021. gada 31. decembra, turklāt kā jau norādīts, nepilngadīgām personām, tas piemērojams par jebkuru Krimināllikuma sevišķajā daļā izdarītu noziedzīgu nodarījumu, bet attiecībā uz pilngadīgajiem likumdevējs noteicis, ka pamatsods probācijas uzraudzība piemērojams pakāpeniski, nosakot konkrētu tā ieviešanas mehānismu.<sup>82</sup> Krimināllikuma grozījumu likumprojektā ar kuru probācijas uzraudzība noteikta kā pamatsods norādīts, ka probācijas uzraudzību kā pamatsodu sākotnēji nav iespējams attiecināt uz visām pilngadīgajām personām, jo tas no valsts budžeta prasītu papildus finansējumu Valsts probācijas dienestam vairāk nekā 3,5 miljonu *euro* apmērā gadā.<sup>83</sup>

Atbilstoši Krimināllikuma Pārejas noteikumu 25. punktam pamatsodu — probācijas uzraudzība — sāk piemērot ar 2022. gada 1. janvāri pilngadīgām personām, kuras izdarījušas

---

<sup>80</sup>Lietuvas kriminālkodekss 41. pants. Pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=rivwzvvpvg&documentId=a84fa232877611e5bca4ce385a9b7048&category=TAD> [sk. 07.11.2023.]

<sup>81</sup> Krastiņš, U. Liholaja, V. *Salīdzināmās krimināltiesības Igaunija Latvija Lietuva*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004, 50 lpp.

<sup>82</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., pārejas noteikumu 25., 25.<sup>1</sup> un 25.<sup>2</sup> punkts

<sup>83</sup> *Likumprojekta Nr. 357/Lp13 "Grozījumi Krimināllikumā" papildinātā anotācija*. Pieejams: [https://likumi.lv/wwwraksti/LIKUMI/PAPILDINATAS\\_ANOTACIJAS/TMANOT\\_100121\\_KL\\_BERNI.APDEIT.DOCX](https://likumi.lv/wwwraksti/LIKUMI/PAPILDINATAS_ANOTACIJAS/TMANOT_100121_KL_BERNI.APDEIT.DOCX) [sk. 22.11.2023]

Krimināllikuma 126. pantā (tīšs vidēja smaguma miesas bojājums), 130. pantā (tīšs viegls miesas bojājums), 130.<sup>1</sup> pantā (spīdzināšana), 174. pantā (cietsirdība un vardarbība pret nepilngadīgo), 248.<sup>2</sup> pantā (jaunu psihoaktīvo vielu neatļauta izgatavošana, iegādāšanās, glabāšana, pārvadāšana, pārsūtīšana un jaunu psihoaktīvu vielu neatļauta lietošana), 253.<sup>2</sup> pantā (narkotisko un psihotropo vielu neatļauta iegādāšanās, glabāšana un realizēšana nelielā apmērā un narkotisko un psihotropo vielu neatļauta lietošana) un 340. pantā (karavīra piekaušana un spīdzināšana) paredzēto noziedzīgo nodarījumu pēc 2021. gada 31. decembra, un nepilngadīgajiem, kuri izdarījuši jebkuru šā likuma sevišķajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu pēc 2021. gada 31. decembra. Līdz ar to izriet, ka pieaugušajiem no 2022. gada 1. janvāra pamatsods probācijas uzraudzība piemērojams tikai par Krimināllikuma Pārejas noteikumu 25. punktā norādīto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu, turklāt, tikai par tiem, kas izdarīti pēc 2021. gada 31. decembra.

Tiesu praksē novērota situācija, kad pirmās instances tiesa piemērojusi pamatsodu probācijas uzraudzību neatbilstoši Krimināllikuma Pārejas noteikumu 25. punktā norādītajam, un precīzi, ar Zemgales rajona tiesas 2022. gada 20. oktobra spriedumu /pers. D/ par piecu Krimināllikuma 168.<sup>1</sup> pantā paredzētu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu (divi noziedzīgie nodarījumi izdarīti 2022. gada 12. martā, viens 2022. gada 13. martā, viens 2022. gada 18. martā un 2022. gada 19. martā) pilngadīgai personai par katru noziedzīgo nodarījumu piemērots sods probācijas uzraudzība uz vienu gadu vienu mēnesi. Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un otro daļu pēc noziedzīgu nodarījumu kopības, daļēji saskaitot piespriestos sodus, galīgais sods noteikts – probācijas uzraudzība uz vienu gadu sešiem mēnešiem.

Pirmās instances tiesa konstatējusi, ka Krimināllikuma 168.<sup>1</sup> panta sankcijā paredzēts brīvības atņemšanas sods vai probācijas uzraudzība, vai sabiedriskais darbs, vai naudas sods. Izvērtējot apsūdzētā personība tiesa konstatējusi, ka apsūdzētais ir nesodīts, apsūdzētajam nav apgādājama personu, strādā algotu darbu, bet ir piešķirta 2. grupas invaliditāte. Apsūdzētajam ir bijis noteikts trūcīgas personas statuss, bet uz sprieduma pieņemšanas brīdī, trūcīgas personas statuss nav spēkā. Pēc paša apsūdzētā vārdiem, ir ļoti grūti strādāt, jo jebkurā brīdī var zaudēt samānu, ikmēneša ienākumi saskaitot algu ar invaliditātes pabalstu apmēram 930 *euro*. Tiesa konstatējusi vienu atbildību mīkstinošu un vienu atbildību pastiprinošu apstākli.

Izvērtējot lietā noskaidroto apsūdzētā raksturojošo informāciju, tiesa secina, ka apsūdzētajam par Krimināllikuma 168.<sup>1</sup> pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu piemērojams sods – probācijas uzraudzība. Apzinoties, ka kriminālsodu: īslaicīga brīvības

atņemšana, sabiedriskais darbs, naudas sods – saturs ir atšķirīgs, kā arī atšķirīgs ir veids, kādā tiek sasniegti soda mērķi, tiesa izvērtēja, vai prokurora lūgtais un aizstāvja atbalstītais kriminālsods – sabiedriskais darbs – konkrētajā gadījumā veicina Krimināllikumā noteikto soda mērķa sasniegšanu un vai Krimināllikuma 168.<sup>1</sup> pantā ietvertais pamatsodu klāsts ir pietiekams, ņemot vērā Krimināllikuma Pārejas noteikumu 25. punktā minēto par pamatsoda piemērošanu pilngadīgām personām. Ja sabiedriskā darba soda ietvaros sodīšana, taisnīguma atjaunošana un resocializācija tiek panākta, radot iespēju notiesātai personai atlīdzināt sabiedrībai ar savu darbu, tad soda – probācijas uzraudzība – ietvaros soda saturs un intervences līdzekļi ir daudz plašāki. Probācijas uzraudzība kā pamatsods ietver gan plašāku pienākumu apjomu notiesātajai personai, gan atbalsta pasākumus, kas vērsti uz notiesātās personas sociālo problēmu risināšanu un rehabilitāciju, ietverot individuālo darbu un grupu nodarbības. Tiesas ieskatā probācijas uzraudzība kā pamatsods ir efektīvs īslaicīgai brīvības atņemšanai alternatīvs soda veids, kurš ļaus nodrošināt likumpārkāpēja domāšanas, uzvedības korekcijas, ierobežojumu noteikšanas un kontroles iespējas. Tiesas ieskatā ņemot vērā apsūdzētā veselības stāvokli, nav iespējams piemērot sodu sabiedriskā darba veidā. Tiesa secina, ka apsūdzētajam ir nepieciešama kontrole un atbalsts to problēmu risināšanai, kas saistītas ar noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu. Nosakot sodu īslaicīgas brīvības atņemšanas vai naudas soda veidā netiks nodrošināta nepieciešamā kontrole, uzvedības korekcija un atbalsts. No lietas materiāliem secināms, ka apsūdzētais uzskatāms par nesodītu, kā arī attiecībā uz viņu nav uzsākts neviens cits kriminālprocess. Sods – īslaicīga brīvības atņemšana ir bargākais no soda veidiem, turklāt negarantē uzvedības korekciju un atbalstu. Savukārt naudas sods nav pietiekams līdzeklis tam, lai novērstu atkārtota noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kā arī apsūdzētais tikai mutvārdos informēja, ka strādā algotu darbu, ir ienākumi no invaliditātes pensijas un darba algas, bet lietā nav iesniegti pierādījumi par apsūdzētā finansiālām iespējām atbilstoši Krimināllikuma 41. panta pirmajā daļā noteiktajam samaksas termiņam to samaksāt valsts labā.<sup>84</sup>

Rietumzemgales prokuratūras prokurors par pirmās instances tiesas spriedumu iesniedza apelācijas protestu, kas balstīts uz to, ka prokurora ieskatā pirmās instances tiesa nosakot apsūdzētajam sodu nav ievērojusi Krimināllikuma Pārejas noteikumu 25. punktā noteikto

---

<sup>84</sup>Zemgales rajona tiesas 2022. gada 20. oktobra spriedums krimināllietā Nr. K73-0853-22/4, ECLI:LV:ZRT:2022:1020.11221020022.1.S. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [sk. 22.11.2023.]

attiecībā uz pamatsoda – probācijas uzraudzība – piemērošanu pilngadīgajām personām. Lūdz atcelt pirmās instances tiesas spriedumu daļā par piemēroto sodu un piemērot apsūdzētajam sodu piespiedu darba veidā neskatoties uz konstatējām veselības problēmām, jo apsūdzētais pats norādījis, ka strādā algotu fizisku darbu un nosakot sabiedriskā darba izpildi Valsts probācijas dienesta amatpersona ņem vērā notiesātā veselības stāvokli izvēlēties darba devēju.

Pēc lietas materiālu pārbaudes un apelācijas protesta motīvu izvērtēšanas, apelācijas instances tiesa atzīst, ka Rietumzemgales prokuratūras prokurora protests ir pamatots un apmierināms, Zemgales rajona tiesas 2022. gada 20. oktobra spriedums ir atceļams daļā par noteikto sodu un šajā daļā taisāms jauns spriedums. Pārējā daļā spriedums kā likumīgs un pamatots atstājams negrozīts. Zemgales apgabaltiesa secina, ka apsūdzētais neietilpst to personu lokā, kam būtu likumīgs pamats piemērot pamatsodu – probācijas uzraudzība, jo ir pilngadīga persona, kas izdarījusi Krimināllikuma 168.<sup>1</sup> pantā paredzētu noziedzīgu nodarījumu. Kā jau norādīts, atbilstoši Krimināllikuma Pārejas noteikumu 25. punktam probācijas uzraudzība kā pamatsods uz sprieduma pieņemšanas brīdi piemērojams limitētam skaitam noziedzīgo nodarījumu, ko izdarījušas pilngadīgas personas. Tomēr apelācijas instance nepiekrīt prokurora viedoklim, ka apsūdzētajam piemērojams sods sabiedriskā darba veidā. Zemgales apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa pamatoti nav saskatījusi iespēju apsūdzētajam noteikt sodu sabiedriskā darba veidā, ņemot vērā apsūdzētā veselības stāvokli un saistībā ar to pastāvošos riskus, darbspēju zaudējumu apjomu. Tāpat apelācijas instances tiesa konstatē, ka nav pamata apsūdzētajam piemērot bargāko no Krimināllikuma 168.<sup>1</sup> panta sankcijā paredzētajiem soda veidiem – īslaicīgu brīvības atņemšanu, jo prokurora apelācijas protests nesatur tādu lūgumu, un piemērojot bargāku soda veidu tiktu pasliktināts apsūdzētā stāvoklis. Prokurors šādu soda veidu nav lūdzi piemērot arī pirmās instances tiesā. Novērtējot visus norādītos apstākļus to kopumā Zemgales apgabaltiesa atzīst, ka apsūdzētajam piemērojams Krimināllikuma 168.<sup>1</sup> panta sankcijā paredzētais naudas sods tuvu minimālajai robežai. Par katra noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu apsūdzētajam piemērots naudas sods divu Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, kas atbilst 1240 *euro*. Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un otro daļu galīgais sods pēc noziedzīgu nodarījuma kopības noteikts, ietverot vieglākos sodus smagākajā, naudas sods divu Latvijas Republikā noteikto minimālo mēnešalgu apmērā, kas atbilst 1240 *euro*.<sup>85</sup>

---

<sup>85</sup> Zemgales apgabaltiesas 2023. gada 26. janvāra spriedums krimināllietā Nr. KA06-0066-23/5, ECLI:LV:ZAT:2023:0126.11221020022.3.S. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [sk. 22.11.2023.]

Analizējot konkrēto pirmās un apelācijas instances tiesu spriedumus autore secina, ka probācijas uzraudzība kā pamatsods ir vitāli nepieciešams Latvijas Republikas kriminālsodu sistēmā, jo tas kalpo kā starpposms starp brīvības atņemšanu un sabiedrisko darbu. Konkrētajā gadījumā autore pievienojas Zemgales apgabaltiesas secinātajam, ka pirmās instances tiesa pamatsodu – probācijas uzraudzība personai piemērojusi nelikumīgi, jo atbilstoši Krimināllikuma Pārejas noteikumu 25. punktam konkrētajā gadījumā probācijas uzraudzība kā pamatsods nebija piemērojams, tomēr arī apelācijas instances piemērotais sods – naudas soda veidā – autores ieskatā nesasniedza Krimināllikuma 35. pantā noteikto kriminālsoda mērķi. No spriedumos izklāstītās informācijas zināms, ka notiesātajam uz spriedumu pieņemšanas brīdi bija noteikta 2. grupas invaliditāte, tomēr strādājot celtniecībā, bet pēc paša vārdiem nav prognozējams cik ilgi varēs turpināt strādāt, jo veselības stāvoklis var strauji pasliktināties. Līdz ar to pastāv varbūtība, ka notiesātais nevarēs veikt tam piespriestā naudas soda nomaksu, kā rezultātā tas var tikt aizstāts ar brīvības atņemšanu. Kā zināms, tad nosacīta notiesāšana šajā gadījumā arī nav pieļaujama, jo uz sprieduma pieņemšanas brīdi Krimināllikuma 168.<sup>1</sup> pantā paredzētais noziegums bija kriminālpārkāpums, līdz ar to panta sankcijā maksimālais sods noteikts īslaicīga brīvības atņemšana, tātad brīvības atņemšana uz laiku līdz trim mēnešiem, kas nav nosakāma nosacītas notiesāšanas veidā.

Sākoties nākošajam posmam probācijas uzraudzības kā pamatsoda piemērošanai pieaugušajiem, pamatojoties uz Krimināllikuma grozījumiem<sup>86</sup>, to ar 2023. gada 15. jūliju sāk piemērot pilngadīgām personām, kuras izdarījušas Krimināllikuma 132. pantā (draudi izdarīt slepkavību un izdarīt smagu miesas bojājumu), 132.<sup>1</sup> pantā (vajāšana) un 168.<sup>1</sup> pantā (nolēmuma par aizsardzību pret vardarbību nepildīšana) paredzēto noziedzīgo nodarījumu pēc 2023. gada 14. jūlija.<sup>87</sup>

Šobrīd kā noslēdzošie Pārejas noteikumu 25. punkta papildinājumi saistībā ar pamatsoda — probācijas uzraudzība — piemērošanu saistīti Krimināllikuma grozījumi<sup>88</sup>, kas palielināja piemērojamā soda sankciju Krimināllikuma 285. pantam, 285.<sup>1</sup> pantam un 285.<sup>2</sup> pantam un vienlaikus ar sankcijas palielināšanu iekļautas arī tas, ka par šo konkrēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu no 2023. gada 20. oktobra pilngadīgām personām piemērojams pamatsods probācijas

---

<sup>86</sup> *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 123, 28.06.2023., 4. punkts

<sup>87</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., pārejas noteikumu 25.<sup>1</sup> punkts

<sup>88</sup> *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 197, 11.10.2023., 5. punkts

uzraudzība<sup>89</sup>, kuras izdarījušas Krimināllikuma 285., 285.<sup>1</sup> un 285.<sup>2</sup> pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu pēc 2023. gada 19. oktobra.<sup>90</sup>

Tas, ka probācijas uzraudzība kā pamatsods nav piemērojama par jebkādiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kas izdarīti pirms 2021. gada 31. decembra papildus nostiprināts arī Augstākās tiesas judikatūrā. Augstākā tiesa konstatējusi, ka ar Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 17. oktobra spriedumu, atkārtoti izskatot krimināllietu apelācijas instances kārtībā sakarā ar apsūdzētā [pers. A.] un aizstāves apelācijas sūdzībām, Zemgales rajona tiesas 2021. gada 21. jūlija spriedums atcelts daļā par [pers. A.] noteikto sodu par diviem Krimināllikuma 180. panta pirmajā daļā un vienu Krimināllikuma 15. panta ceturtajā daļā un 180. panta pirmajā daļā paredzētu noziedzīgu nodarījumu un saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un otro daļu noteikto galīgo sodu.

Ar Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 17. oktobra spriedumu [pers. A] sodīts pēc Krimināllikuma 180. panta pirmās daļas (noziedzīgais nodarījums izdarīts 2021. gada 27. februārī) ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu; pēc Krimināllikuma 15. panta ceturtās daļas un 180. panta pirmās daļas – ar probācijas uzraudzību uz 7 mēnešiem; pēc Krimināllikuma 180. panta pirmās daļas (noziedzīgais nodarījums izdarīts 2021. gada 21. martā) – ar probācijas uzraudzību uz 1 gadu. Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un otro daļu galīgais sods [pers. A] noteikts probācijas uzraudzība uz 2 gadiem. Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

Rietumzemgales prokuratūras prokurore par Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 17. oktobra spriedumu iesniegusi kasācijas protestu, kas pamatots ar argumentiem, ka apelācijas instances tiesa nosakot [pers. A.] sodu nav ņēmusi vērā Krimināllikuma pārejas noteikumu 25. punktu un nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 5. panta otro daļu, kas rezultējies ar Kriminālprocesa likuma 511. panta otrās daļas pārkāpuma, tādējādi pieņemtais nolēmums ir pretrunīgs un ir pamats sprieduma atcelšanai daļā par [pers. A.] piemēroto sodu un noteikto galīgo sodu.

Izskatot Rietumzemgales prokuratūras prokurores kasācijas protestu Augstākā tiesa secina, ka tas ir pamatots un ir pamats Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 17. oktobra sprieduma atcelšanai daļā par [pers. A.] piemēroto sodu un noteikto galīgo sodu.

---

<sup>89</sup>Likumprojekta Nr. 334/Lp14 „Grozījumi Krimināllikumā” anotācija. Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/SaeimaLIVS14.nsf/0/F6298DE645A5CCBC2258A300037DA71?OpenDocument> [sk. 22.11.2023.]

<sup>90</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., pārejas noteikumu 25.<sup>2</sup> punkts

Pārbaudot lietas materiālus senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa atcēlusi pirmās instances tiesas spriedumu daļā par [pers. A.] noteikto brīvības atņemšanas sodu un par galīgo sodu. Atzīts, ka brīvības atņemšanas soda izpildes vietā apsūdzētais var tikt pakļauts tādām ciešanām, kas sasniedz necilvēcīgas un pazemojošas izturēšanās sliekšni, tādēļ [pers. A.] nav nosakāms Krimināllikuma 180. panta pirmās daļas sankcijā paredzētais sods – brīvības atņemšana, tā vietā, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka apsūdzētajam piemērojams sods – probācijas uzraudzība. Apelācijas instance motivējusi, ka šāds soda veids piemērots, atbilstoši Krimināllikuma 5. panta otrajai daļai, 38.<sup>1</sup> panta otrajai daļai un 180. panta pirmās daļas redakcijai no 2022. gada 1. janvāra.

Augstākā tiesas nepievienojas šādai apelācijas instances motivācijai, jo lai arī Krimināllikuma 5. panta otrajā daļā ir noteikts, ka likumam, kas mīkstina sodu ir atpakaļejošs spēks, tomēr noteikts, izņēmums – ja vien attiecīgajā likumā nav noteikts citādi. Augstākā tiesa konstatē, ka atbilstoši Krimināllikuma pārejas noteikumu 25. punktam pamatsodu – probācijas uzraudzība – sāk piemērot ar 2022. gada 1. janvāri pilngadīgām personām, kas izdarījušas Krimināllikuma 126., 130., 131.<sup>1</sup>, 174., 248.<sup>2</sup>, 253.<sup>2</sup> un 340. pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu pēc 2021. gada 31. decembra, un nepilngadīgajiem, kuri izdarījuši jebkuru Krimināllikuma sevišķajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu pēc 2021. gada 31. decembra. Likumprojekta anotācijā norādīts, ka šāds pārejas noteikums ir nepieciešams, lai, stājoties spēkā grozījumiem Krimināllikumā, probācijas uzraudzību kā pamatsodu jau sākotnēji būtu iespējams piemērot nepilngadīgajiem par jebkāda veida noziedzīgiem nodarījumiem, bet pilngadīgajām personām par tādiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar vardarbību un atkarību izraisīšu vielu lietošanu. Kā arī no konkrētās anotācijas izriet, ka probācijas uzraudzību kā pamatsodu sākotnēji nav iespējams pilnībā attiecināt uz visām pilngadīgajām personām, tādēļ noteikta tā pakāpeniska piemērošana, un tas saistīts ar Valsts probācijas dienestu noslodzi, kapacitāti un nepieciešamo papildu finansējumu, lai šādu pamatsodu noteiktu pilngadīgiem apsūdzētajiem par jebkāda veida noziedzīgiem nodarījumiem.

Līdz ar to, Augstākā tiesa, secina, ka apelācijas instances tiesa konkrētajā gadījumā nepamatoti piemērojusi Krimināllikuma 5. panta otro daļu, jo tas ir pretrunā ar pārejas noteikumu 25. punktu, kas ir novedis pie Kriminālprocesa likuma 574. panta 3. punkta pārkāpuma, kā rezultātā prokurores kasācijas protests ir apmierināms, Zemgales apgabaltiesas 2022. gada

17. oktobra spriedums ir atceļams daļā par noteikto sodu un galīgo sodu un ir nosūtāms jaunai izskatīšanai atceltajā daļā.<sup>91</sup>

No analizētā nolēmuma, autore secina, ka apelācijas instances tiesa pieļāvusi būtisku kriminālprocesa pārkāpumu, kas novedis pie sprieduma atcelšanas daļā par piemēroto sodu un galīgo sodu. Apelācijas instance nepamatoti savā spriedumā ignorējusi Krimināllikuma pārejas noteikumu 25. punktā nostiprināto un probācijas uzraudzību pamatsoda veidā noteikusi nepareizi interpretējot Krimināllikuma 5. panta otro daļu. Atbilstoši Krimināllikuma pārejas noteikumu 25. punktam uz sprieduma sastādīšanas brīdi pieaugušajiem probācijas uzraudzība pamatsodā veidā bija nosakāma tikai par konkrētiem Krimināllikuma sevišķajā daļā noteiktiem noziedzīgiem nodarījumiem un noziedzīgs nodarījums, kas izdarīts pēc Krimināllikuma 180. panta pirmās daļas neietilpa to lokā. Turklāt secināts, ka neatkarīgi no tā, kāds noziedzīgais nodarījums izdarīts un vai to izdarījusi pilngadīga vai nepilngadīga persona, nevienam un ne par kādu noziedzīga nodarījumu, kas izdarīts pirms 2021. gada 31. decembra, nav piemērojama probācijas uzraudzība pamatsoda veidā.

Probācijas uzraudzību kā papildsodu var piemērot tikai kopā ar brīvības atņemšanu Krimināllikuma sevišķajā daļā minētajos gadījumos uz laiku no viena gada līdz trim gadiem. Krimināllikuma sevišķajā daļā īpaši paredzētajos gadījumos personai var piemērot probācijas uzraudzību kā papildsodu arī uz ilgāku laiku, bet ne ilgāku par pieciem gadiem. Atbilstoši noziedzīga nodarījuma raksturam probācijas uzraudzību kā papildsodu tiesa var noteikt arī gadījumos, kad šis sods nav paredzēts šā likuma sevišķās daļas attiecīgā panta sankcijā, uz laiku no viena gada līdz trim gadiem<sup>92</sup>.

No pirmajā nodaļā analizētās nosacītas notiesāšanas institūta vēsturiskās attīstības, autore secina, ka nosacīta notiesāšana, atšķirībā no probācijas uzraudzības nepieder ne pie Krimināllikumā nostiprinātajiem pamatsoda veidiem, ne papildsoda veidiem, bet ir viena no pamatsoda veidiem alternatīva. Atbilstoši Krimināllikuma 55. pantam nosacīta notiesāšana ir soda veida – brīvības atņemšana – neizpilde likumā noteiktos gadījumos, notiesātajam nosakot pārbaudes laiku.

---

<sup>91</sup> Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 31.01.2023. lēmums Lietā Nr. SKK-86/2023 *Pamatsoda – probācijas uzraudzības – piemērošana*. Pieejams: <https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs> [sk. 13.11.2023.]

<sup>92</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 38.<sup>1</sup> panta trešā daļa

Atbilstoši Latvijas krimināltiesību tradīcijai nosacīta notiesāšana netiek vērtēta kā patstāvīgs soda veids, bet kā jau norādīts, nosacīta notiesāšana ir tā alternatīva. Nosacīti notiesāta persona ir pakļauta dažādiem ierobežojumiem, tomēr tie ar likumu nav atzīstami par kriminālām sankcijām, bet tiek raksturoti kā vispārīgi personas pienākumi.<sup>93</sup>

Pamatsoda veids – brīvības atņemšana-, ir personas piespiedu turēšana ieslodzījumā uz laiku no piecpadsmit dienām līdz divdesmit gadiem, tomēr likumā noteiktos gadījumos personai var tikt piemērots arī mūža ieslodzījums<sup>94</sup>. Brīvības atņemšana ir bargākais no Krimināllikumā ietvertās sodu sistēmas pamatsodiem un vienīgais, kas saistīts ar personas brīvības atņemšanu, personas izolēšanu no ierastās vides un tās ievietošanu uz tiesas noteikto laiku brīvības atņemšanas iestādē<sup>95</sup>. Tātad brīvības atņemšanas sodu piemēro, ja ar citiem Krimināllikumā implementētajiem soda veidiem nav iespējams sasniegt kriminālsoda mērķi, kā arī, ja likumdevējs Krimināllikuma Sevišķās daļas konkrētu pantu sankcijās paredzējis tikai viena soda veida piemērošanu.

Tomēr tiesa, nosakot sodu, ņemot vērā Krimināllikumā 46. panta nosacījumus, notiesājot personu ar brīvības atņemšanas sodu, var noteikt, ka sods izpildāms reāli vai tas tiek noteikts atbilstoši Krimināllikuma 55. pantam, respektīvi, tas var tikt noteikts nosacītas notiesāšanas veidā. Izciešot brīvības atņemšanas sodu reāli, persona soda izciešanas laikā atrodas brīvības atņemšanas iestādē, kur atbilstoši individuālam resocializācijas plānam brīvības atņemšanas iestādē tiek nodrošināta kriminālsoda mērķu sasniegšana. Nosakot brīvības atņemšanas sodu nosacītas notiesāšanas veidā, personai tiek dota iespēja, pārbaudes laikā, pierādīt, ka tā var dzīvot likumpaklausīgu dzīvi, bez soda reāla izpildīšanas – atrašanās brīvības atņemšanas soda izpildes iestādē -, sasniedzot soda mērķi ievērojot tiesas noteiktos nosacījumus.

A. Judins pētījumā par nosacītu notiesāšanu kā brīvības atņemšana soda alternatīvu norādījis, ka nosacīta notiesāšana pēc būtības ir vismaigākais kriminālsods, jo ar to tiesa aizstāj citu, visbargāko sodu – brīvības atņemšanu, un prasa par to no pārkāpēja sabiedrisko normu ievērošanu un atturēšanos no jauniem pārkāpumiem.<sup>96</sup> Pēc būtības soda atlikšanas institūts pieder pie tiem gadījumiem, kad vara atsakās (nosacīti) no savas soda pretenzijas. Tam par pamatu ir kriminālpolitiski apsvērumi. Nosacītai notiesāšanai jābūt par brīdinājumu noziedzniekam, tā

<sup>93</sup> Judins, A. *Nosacīta notiesāšana kā cietumsoda alternatīva*. Rīga: Nordik, 2003, 28. lpp.

<sup>94</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 38. pants

<sup>95</sup> Krastiņš, U. Liholaja, V. *Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII)*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 171. lpp.

<sup>96</sup> Judins, A. *Nosacīta notiesāšana kā cietumsoda alternatīva*. Rīga: Nordik, 2003, 14. lpp.

karājās virs notiesātā kā damokla zobens ilgāku vai īsāku laiku un noder kā atturošs elements, kas spēj novērst viņa turpmāko noziedzīgumu.<sup>97</sup>

Gramatiski iztulkojot vārdu salikumu “nosacīta notiesāšana” autore noskaidroja, ka vārds nosacīts tiek skaidrots, kā tāds, kas ir atkarīgs no kādiem priekšnoteikumiem, faktoriem<sup>98</sup>, savukārt notiesāšana skaidrota, kā noziedzīgu nodarījumu izdarījušās personas atzīšana ar tiesas spriedumu par vainīgu inkriminētajā nodarījumā, nosakot tai kriminālsodu.<sup>99</sup> Vārdnīcā rodams arī šāds “nosacītas notiesāšanas” tulkojumus - ja noziedzniekam piespriež nosacītu sodu, viņam tiek piespriests cietumsods, kas jāizcieš, ja viņš noteiktā laikā izdara citu noziegumu<sup>100</sup>. Tātad izriet, ka nosacīta notiesāšana ir personas atzīšanu par vainīgu tai inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā nosakot tai kriminālsodu izvirzot priekšnoteikumus.

Savukārt A. Judins skaidrojis, ka viņa ieskatā “nosacīta notiesāšana” nav precīzs apzīmējums, jo ar notiesājošu spriedumu tiesa atzīst personu par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā bez jebkādiem nosacījumiem. Vārds nosacīta norāda, ka sods reāli netiek izpildīts, ja persona ievēros prasības, kas paredzētas spriedumā un normatīvajos aktos. Tādējādi nosacīta notiesāšana ir vainīgās personas atbrīvošana no soda izciešanas ar nosacījumiem. To neievērošana un pārkāpumi ir iemesls reālai soda izpildei.<sup>101</sup>

1990. gada 14. decembrī pieņemtajā Apvienoto nāciju organizācijas rezolūcijā Nr. 45/110 noteikts, ka minimums, kas jāņem vērā nosakot sodu bez brīvības atņemšanas, ir apsūdzētā personība un resocializācijas vajadzības, sabiedrības drošība un cietušā intereses, kas nepieciešamības gadījumā ir jāuzklausā.<sup>102</sup> Starptautiskie un Eiropas Savienības noteikumi par probāciju un alternatīvām sankcijām skaidri noteic, ka prioritāra ir personas rehabilitācija, sociālā integrācija un reintegrācija, ievērojot cilvēktiesības un nediskriminēšanu un nestigmatizāciju.<sup>103</sup>

---

<sup>97</sup> Mincs, P. *Krimināltiesību kurss. Vispārīgā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005, 333. lpp.

<sup>98</sup> Tezaurs, paskaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <https://tezaurs.lv/nosacits:1> [sk.10.11.2023.]

<sup>99</sup> Tezaurs, paskaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <https://tezaurs.lv/notiesasana> [sk. 10.11.2023.]

<sup>100</sup> *Collins vārdnīca (Collins dictionary)*. Pieejams: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/suspended-sentence> [sk. 10.12.2023.]

<sup>101</sup> Judins, A. *Nosacīta notiesāšana kā cietumsoda alternatīva*. Rīga: Nordik, 2003, 28. lpp.

<sup>102</sup> *Apvienoto nāciju organizācijas rezolūcija: Standarta minimuma noteikumi par sodiem bez brīvības atņemšanas (Tokijas noteikumi) (United Nations Standard Minimum Rules for Non-Custodial Measures (The Tokyo Rules): resolution / adopted by the General Assembly*. Pieejams: <https://digitallibrary.un.org/record/105347> [sk. 14.11.2023.]

<sup>103</sup> Hērda, K. (Heard, C.) *Cietumsoda alternatīvas Eiropā: labas prakses rokasgrāmata (Alternatives to imprisonment in Europe: A handbook of good practice)*. Roma, 2016, 15. lpp. Pieejams: <http://www.prisonobservatory.org/upload/Good%20practice%20handbook%20AS.pdf> [sk. 11.12.2023.]

Uz maģistra darba izstrādes brīdī Krimināllikuma spēkā esošajā redakcijā noteikts, ka nosakot sodu – brīvības atņemšana – ilgāku par trim mēnešiem, bet ne ilgāku par pieciem gadiem, vai ne ilgāku par trim gadiem, ja izdarīts sevišķi smags noziegums, tiesa, ņemot vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, vainīgā personību un citus lietas apstākļus, iegūstot pārliecību, ka vainīgais, sodu neizciešot, turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus, tā vainīgo var notiesāt nosacīti. Šajā gadījumā tiesa nolemj sodu neizpildīt, ja tās noteiktajā pārbaudes laikā notiesātais neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu, nepārkāps sabiedrisko kārtību un izpildīs kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā paredzētos un soda izpildes iestādes noteiktos pienākumus. Nosacīti notiesājot, spriedumā norādāmi apstākļi, kuru dēļ tiesa atzinusi par lietderīgu sodu neizpildīt.<sup>104</sup> Respektīvi, nosacīta notiesāšana ir uzticēšanās likumpārkāpējam, cerības izpausme, ka persona arī bez reālas soda izpildes pārdomās pastrādāto un nākotnē nenonāks līdz jauniem noziegumiem<sup>105</sup> - sasniegs kriminālsoda mērķi. Kā jau autore analizējusi pirmajā nodaļā, zināms, ka vēsturiskā nosacītas notiesāšanas būtība gandrīz neskarta saglabājusies līdz mūsdienām, mainīti tikai lielākoties ar tās piemērošanu un izpildi saistīti nosacījumi. Šobrīd nosacīta notiesāšana piemērojama kā alternatīva tikai brīvības atņemšanas sodam, bet iepriekš nosacīta notiesāšana jeb kriminālsoda neizpilde tikusi piemērota arī kā alternatīva citiem soda veidiem – naudas sodam, piespiedu darbam.

Turpinot iesākto Baltijas valstu krimināltiesisko attiecību regulējošo normatīvo aktu salīdzinājumu daļa par nosacītas notiesāšanas Krimināllikuma izpratnē esamību Igaunijas un Lietuvas normatīvajos aktos, autore secina, ka nosacītas institūts, ar zināmām atšķirībām no Latvijas ir sastopams arī Igaunijā un Lietuvā. Lai arī iztulkojot Igaunijas Kriminālkodeksa 73. pantā noteikto no tā redakcijas angļu valodā uz latviešu valodu izriet, ka pantā aprakstīta probācija, taču lasot pantā atspoguļoto redzams, ka pēc būtības tas līdzinās nosacītas notiesāšanas institūtam Krimināllikumā. Igaunijas Kriminālkodeksā nostiprinātas divu veidu probācijas - ar personas rīcības uzraudzību un bez tās. Noteikts, ka gadījumā, ja tiesa, ņemot vērā apstākļus, kas saistīti ar noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, un noziedzīgā nodarījuma izdarītāja personību, konstatē, ka uz noteiktu laiku piespriedē cietumsoda izciešana vai noziedzīgā nodarījuma izdarītāja veiktā naudas soda apmēra samaksa ir nesamērīga, tiesa var izdot rīkojumu par soda apturēšanu uz pārbaudes laiku un ja vien nav noteikts citādi, šādā gadījumā uzliktais sods netiek izpildīts pilnā apmērā vai daļēji, ja pārkāpējs tiesas noteiktajā pārbaudes laikā neizdara jaunu tīšu

<sup>104</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 55. pants

<sup>105</sup> Judins, A. *Nosacīta notiesāšana kā cietumsoda alternatīva*. Rīga: Nordik, 2003, 14. lpp.

noziedzīgu nodarījumu. Probācijas periods nosakāms uz laiku no viena līdz pieciem gadiem. Šīs probācijas ietvaros personai netiek uzlikti nekādi nosacījumi. Savukārt otrs probācijas veids, ar personas rīcības uzraudzību, piemērojams ņemot vērā tos pašus nosacījumus, taču, tas ir piemērojams tikai, ja noteikts brīvības atņemšanas sods un nosakāms laika periodā no sešiem mēnešiem līdz trim gadiem<sup>106</sup>. Autore secina, ka vēsturiski arī Latvijas teritorijā nosacīta notiesāšana tikusi noteikta arī par citiem soda veidiem, ne tikai par brīvības atņemšanu, taču šobrīd tā nosakāma tikai par brīvības atņemšanu. Tostarp Latvijā persona, kas tiek nosacīti notiesāti vienmēr atrodas Valsts probācijas dienesta uzraudzībā un tiek noteikts individuāls uzraudzības plāns, kas autores ieskatā ir nepieciešams, lai tiktu sasniegts kriminālsods mērķis, autores ieskatā nav lietderīga personas nosacīta notiesāšana tai neuzliekot nekādus pienākumus.

Savukārt Lietuvas Kriminālkodeksa 75. pantā noteikts, ka gadījumā, ja persona ir sodīta ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz sešiem gadiem par vienu vai vairākiem noziegumiem, kas izdarīti aiz neuzmanības, vai ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem par viena vai vairāku tīšu noziegumu izdarīšanu, (izņemot par smagiem noziegumiem), tiesa var atlikt piespriedē soda izpildi uz laiku no viena līdz trim gadiem. Soda izpildi var atlikt, ja tiesa nolēm, ka ir pamats uzskatīt, ka soda mērķis tiks sasniegts bez soda faktiskas izciešanas<sup>107</sup>. Lai gan Lietuvas Kriminālkodeksa 75. panta nosaukums tulkojot no angļu valodas uz latviešu valodu ir – sprieduma izpildes apturēšana, taču pēc paša panta satura redzams, ka tas atbilst Krimināllikumā ietvertajam nosacītas notiesāšanas institūtam, jo Krimināllikuma 55. panta pirmajā pantā ietverti vārdi “sodu neizciešot”, bet Lietuvas Kriminālkodeksā teikts “bez soda faktiskas izciešanas”, kas norāda uz to, ka ievērojot uzraudzības noteikumus, sods faktiski netiks izciests vispār. Tāpat kā Latvijā, arī Lietuvā, nosacīta notiesāšana piemērojama tikai saistībā ar brīvības atņemšanas sodu.

Tiesai, izvērtējot, vai personai brīvības atņemšanas sods nosakāms nosacītas notiesāšanas veidā, nav tiesību ignorēt kādu no Krimināllikuma 55. panta pirmajā daļā noteiktajām prasībām, proti, tiesai jāizvērtē noziedzīgā nodarījuma raksturs un radītais kaitējums, vainīgā personība un citi lietas apstākļi, jāgūst pārliecība, ka vainīgais, sodu neizciešot, turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus. Šādas atziņas vairākkārtīgi nostiprinātas arī Augstākās tiesas judikatūrā, tostarp, Augstākā tiesa konstatējusi, ka ar Rīgas pilsētas Kurzemes priekšpilsētas tiesas

---

<sup>106</sup> Igaunijas Kriminālkodeks 73. un 74. pants. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide> [sk. 07.11.2023.]

<sup>107</sup> Lietuvas kriminālkodekss 75. pants. Pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=rivwzvvpvg&documentId=a84fa232877611e5bca4ce385a9b7048&category=TAD> [sk. 07.11.2023.]

2015. gada 16. februāra spriedumu persona A. K. atzīta par vainīgu viena noziedzīga nodarījuma izdarīšanā pēc Krimināllikuma 253.<sup>1</sup> panta trešās daļas un notiesāts ar brīvības atņemšanu uz 5 gadiem, kas saskaņā ar Krimināllikuma 55. pantu sods noteikts nosacītas notiesāšanas veidā ar pārbaudes laiku uz 5 gadiem. Ar Rīgas apgabaltiesas 2015. gada 8. oktobra lēmumu, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Narkotiku nelikumīgas aprites noziegumu izmeklēšanas prokuratūras prokurora apelācijas protestu, Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2015. gada 16 februāra spriedums atstāts negrozīts.

Par Rīgas apgabaltiesas 2015. gada 8. oktobra lēmumu Narkotiku nelikumīgas aprites noziegumu izmeklēšanas prokuratūras prokurors iesniedzis kasācijas protestu, kurā lūdz atcelt Rīgas apgabaltiesas 2015. gada 8. oktobra lēmumu daļā par A. K. noteikto sodu un lietu šajā daļā nosūtīt jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā. Kasācijas protests pamatots ar to, ka valsts apsūdzības uzturētāja ieskatā, apelācijas instances tiesa, nosakot sodu, ignorējusi personas A. K. izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, proti, to, ka psihotropās vielas daudzums 10,9344 grami, ko apsūdzētais realizācijas nolūkā iegādājās un glabāja, vismaz piecas reizes pārsniedz daudzumu, kas uzskatāmas par lielu apmēru. Tāpat apelācijas instances tiesa, nosakot apsūdzētajam sodu, nav ņēmusi vērā Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta un Krimināllietu tiesu palātas tiesnešu kopsapulces 2008. gada 1. jūlija lēmumā „Par vienveidīgo tiesību normu piemērošanu soda noteikšanā” paustās atziņas.

Papildus prokurors kasācijas protestā vērš senatoru uzmanību uz to, ka apelācijas instances tiesa, atstājot negrozītu pirmās instances tiesas spriedumu, ignorējusi apsūdzētā pretrunīgo personības vērtējumu, nav pietiekami pievērsusi uzmanību trim apsūdzētā atbildību pastiprinošiem apstākļiem, turklāt tiesa ignorējusi apstākli, ka apsūdzētais, būdams sodīts par mazāk smagiem noziegumu, kas saistīts ar narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti, izdarīja jaunu sevišķi smagu noziegumu, saistītu ar narkotisko un psihotropo vielu nelegālu apriti.

Kasācijas protestā norādīts, ka ne pirmās instances tiesa, ne apelācijas instances tiesa nolēmumos nav argumentējušas savu pārliecību, kāpēc apsūdzētais, neizciešot brīvības atņemšanas sodu, turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus.

Apsūdzētais par kasācijas protestu izteicis iebildumus, kuros norādījis, ka kasācijas protests satur analogiskus argumentus kā apelācijas protests, kurš jau ar apelācijas instances lēmumu tika noraidīts. Uzskata, ka pirmās instances tiesa pareizi piemērojusi Krimināllikuma normas nosakot soda nosacītas notiesāšanas veidā.

Augstākā tiesa izskatot kasācijas protestu atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas 2015. gada 8. oktobra lēmums atceļams daļā par apsūdzētajam noteikto sodu un lieta šajā daļā nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Augstākā tiesas ieskatā, apelācijas instances pieņemot lēmumu, nav ievērojusi Kriminālprocesa likuma 511. pantā un 512. panta pirmajā daļā noteikto, kas atzīstams par būtisku procesuālo pārkāpumu, kas Kriminālprocesa likuma 575. panta trešās daļas izpratnē ir par pamatu nolēmuma atzīšanai par nelikumīgu. Augstākā tiesa norāda, ka apelācijas instances tiesa, pretēji Kriminālprocesa likuma 55. panta pirmās daļas prasībām un judikatūras atziņām, nav izvērtējusi apsūdzētā A.K. izdarītā noziedzīgā nodarījuma radīto kaitējumu un atbildību pastiprinošos apstākļus, bet, izvērtējot noziedzīgā nodarījuma raksturu, aprobežojusies vienīgi ar secinājumu par to, ka „nosacīta notiesāšana A. K. dos lielāku pamudinājumu pildīt savu apņemšanos un atturēties no jaunu likumpārkāpumu izdarīšanas, lai nevajadzētu reāli izciest piespriesto brīvības atņemšanas sodu, nekā reintegrēties sabiedrībā pēc atbrīvošanās no soda iziešanas vietas un līdz ar to ir lielākas iespējas sasniegt Krimināllikuma 35. pantā definēto soda mērķi”. Augstākā tiesa jau iepriekš norādījusi, ka nesamērīgi mīksta soda noteikšana, kas pamatota vienīgi uz personību pozitīvi raksturojošo ziņu izvērtējumu, nesasnies soda mērķi – sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, jo šādā gadījumā vainīgā persona netiks pakļauta soda piespiedu ietekmei un ar to saistītajiem ierobežojumiem tādā mērā, kas atbilstu izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturam un radītajam kaitējumam. Šādas situācijas neveicina arī soda prevencijas uzdevuma izpildi, jo nenostiprina ne vainīgās personas, ne citu personu pārliecību par nepieciešamību pildīt likumus un atturēties no noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas. Augstākā tiesa atzīst par pamatotu kasācijas protestā norādīto, ka apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi visus Krimināllikuma 55. panta pirmajā daļā norādītos apstākļus, tādējādi pārkāpjot šā panta prasības. Krimināllikuma 55. panta pirmajā daļā uzskaitīto apstākļu vērtējums ir saistāms ar Krimināllikuma 35. un 46.panta nosacījumu ievērošanu.<sup>108</sup>

Pēc Augstākās tiesas lēmuma analizēšanas autore secina, ka ne pirmās instances, ne apelācijas instances tiesa nosakot brīvības atņemšanas sodu nosacītas notiesāšanas veidā, nav vērtējusi apsūdzētā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu. Zināms, ka noziedzīgi nodarījumi, par kuriem sods paredzēts Krimināllikuma 253.<sup>1</sup> panta trešajā daļā ietilpst

---

<sup>108</sup> Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 21.12.2015. lēmums Lietā Nr. SKK-743/2015 *Nosacītas notiesāšanas piemērošanas apstākļu izvērtējums*. Pieejams: <https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs> [sk. 07.11.2023.]

Krimināllikuma XX nodaļā “Noziedzīgi nodarījumi pret vispārējo drošību un sabiedrisko kārtību”, tātad saistāmi ar vispārējo drošību un līdzpilvēku apdraudējumu, jo apsūdzētā noziedzīgais nodarījums saistāms ar psihotropo/narkotisko vielu nelikumīgi apriti. Vērtējot noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, iespējams, gan pirmās instances tiesa, gan apelācijas instances tiesa nosakot personai sodu nebūtu piemērojusi Krimināllikuma 55. panta nosacījumus. Augstākā tiesa pamatoti norādījusi, ka tiesai, piemērojot Krimināllikuma 55. panta nosacījumus jāizvērtē visas komponentes un tiesai nav tiesību kādu no tām ignorēt, aprobežoties tikai ar apsūdzētā personības izvērtējumu. Atkārtoti izskatot krimināllietu apelācijas instancē Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija ar 2016. gada 24. februāra spriedumu atcēlusi Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2015. gada 16. februāra spriedumu daļā par noteikto sodu un nospriedusi apsūdzētajam piespriest par Krimināllikuma 253.<sup>1</sup> panta trešajā daļā paredzēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanu brīvības atņemšanu uz 5 gadiem 1 mēnesi, ar policijas kontroli. Kā zināms atbilstoši Krimināllikuma 55. panta pirmajai daļai, šāds brīvības atņemšanas soda ilgums nekvalificējas tam, lai to varētu noteikts nosacītas notiesāšanas veidā. Spriedums stājies spēkā.<sup>109</sup>

Lemjot par nosacītas notiesāšanas iespējamību, Augstākās tiesas ieskatā, tiesai jāsniedz vērtējums, kā apstākļi, kas raksturo noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, kā arī apsūdzētā attieksme pret izdarītajiem noziedzīgajiem nodarījumiem, ietekmē nosacītas notiesāšanas atbilstību Kriminālprocesa likuma 35. panta otrajā daļā norādītajam soda mērķim.

Augstākā tiesa konstatējusi, ka [pers. A.] ar Zemgales rajona tiesas 2020. gada 28. jūlija spriedumu atzīta par vainīgu pēc Krimināllikuma 179. panta trešās daļas (likuma redakcijā līdz 2013. gada 31. martam) un piemērojot Krimināllikuma 49.<sup>1</sup> panta pirmās daļas 1. punktu, sodīts ar brīvības atņemšanu uz diviem gadiem, turklāt [pers. A.] atzīta par vainīgu pēc Krimināllikuma 179. panta trešās daļas (likuma redakcijā līdz 2013. gada 31. martam) un piemērojot Krimināllikuma 49.<sup>1</sup> panta pirmās daļas 1. punktu sodīts ar brīvības atņemšanu uz 3 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo daļu galīgais sods [pers. A.] noteikta brīvības atņemšana uz 3 gadiem un 6 mēnešiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 55. panta pirmo, otro un trešo daļu [pers. A.] notiesāta nosacīti ar pārbaudes laiku uz 4 gadiem. Par labu cietušajam piedzīta materiālā kaitējuma kompensācija.

---

<sup>109</sup> Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2016. gada 24. februāra sprieduma lietā Nr. 11096214814, lietas arhīva Nr. KA04-0369-16/7. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 14.11.2023.]

Ar Zemgales apgabaltiesas 2021. gada 5. marta lēmumu pirmās instances spriedums atstāts negrozīts. Par Zemgales apgabaltiesas 2021. gada 5. marta lēmumu Rīgas tiesas apgabala prokuratūras prokurors iesniedzis kasācijas protestu ar lūgumu atcelt apelācijas instances lēmumu pilnā apmērā un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā, jo pieļauts Kriminālprocesa likuma 574. panta 1. punktā paredzētais pārkāpums, kas izpaudies kā Krimināllikuma 35. panta, 55. pant un 46. panta nepareiza piemērošana. Kasācijas protestā norādīts, ka apelācijas instance pārkāpusi Krimināllikuma 35. pantu, jo apsūdzētais netika pakļauts soda piespiedu ietekmei un ar to saistītajiem ierobežojumiem tādā mērā, kas atbilstu izdarīto noziedzīgo nodarījumu raksturam un radītajam kaitējumam. Noteiktais sods nesekmēs soda speciālās un vispārējās prevencijas uzdevuma izpildi, jo tas nestiprina ne apsūdzētās personas, ne citu personu pārliecību par nepieciešamību ievērot likumus un atturēties no noziedzīgo nodarījumu veikšanas. Uzskata, ka apelācijas instances tiesa pārmērīgi lielu nozīmi piešķīrusi faktiem, kas saistīti ar apsūdzētā personību un 2007. – 2010. gada globālās ekonomiskās un finanšu krīzes ietekmi uz sevišķi smagu noziegumu izdarīšanu, neizvērtējot to kopsakarībā ar izdarīto kaitējumu.

Par kasācijas protestu [pers. A] kopā ar aizstāvi iesnieguši iebildumus, lūdzot kasācijas protestu noraidīt, kas pamatots ar šādiem argumentiem. Apsūdzētais iebildumos norādījis, ka viņa ieskatā apelācijas instances tiesas lēmums ir motivēts, tiesisks un atbilstošs Kriminālprocesa likuma 563. un 564. pantam. Vērtēta soda atbilstība Krimināllikuma 46. pantā norādītajiem soda noteikšanas vispārīgajiem principiem. Nosakot sodu ir vērtēta gan apsūdzētā personība, gan noziedzīgā nodarījuma raksturs un radītais kaitējums, ņemot vērā valstī esošo krīzi. Uzklauts arī cietušā viedoklis.

Senāts atzinis, ka Zemgales apgabaltiesas 2021. gada 5. marta lēmuma atceļams daļā par [pers. A] noteikto sodu un šajā daļā lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai Zemgales apgabaltiesā. Pārējā daļā apelācijas instances tiesas lēmums atstājams negrozīts. Augstākā tiesa savu atzinumu balstījusi uz to, ka atzīst par pamatotu prokurora kasācijas protestā pausto, ka apelācijas instances tiesa vispārīgi atsaucās uz Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta un Krimināllietu tiesu palātas tiesnešu 2008. gada 1. jūlija kopsapulces lēmuma 22. un 24. punktā minētajām rekomendācijām par nosacītas notiesāšanas piemērošanu. Senāta ieskatā, Apelācijas instance rīkojusies pretēji Krimināllikuma 55. panta nosacījumiem un tiesu prakses atziņām, jo tā pārmērīgi lielu nozīmi piešķīra faktiem, kas saistīti ar apsūdzētā personību, bet nenovērtēja vai

neatbilstoši novērtēja tādus faktus, kas saistīti ar noziedzīgo nodarījumu – smagumu, izdarīto noziedzīgo nodarījumu skaitu, nodarīto kaitējumu. Apelācijas instances tiesa vien formāli norādījusi apstākļus, kas raksturo noziedzīgo nodarījumu, radīto kaitējumu un nav sniegusi vērtējumu, ka konkrētie apstākļi ietekmē nosacītas notiesāšanas atbilstību Krimināllikuma 35. panta otrajā daļā norādītajam soda mērķim – aizsargāt sabiedrības drošību, atjaunot taisnīgumu, sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, resocializēt sodīto personu, kā arī panākt, lai notiesātais un citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas. Turklāt Augstākā tiesa vairākkārt norādījusi, ka nesamērīgi mīksta soda noteikšana, nenasniegs soda mērķi – sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu –, jo šajā gadījumā vainīgā persona netiks pakļauta soda piespiedu ietekmei un ar to saistītajiem ierobežojumiem tādā mērā, kas atbilstu izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturam un radītajam kaitējumam. Šādas situācijas neveicina arī soda prevencijas uzdevuma izpildi, jo nenostiprina ne vainīgās personas, ne citu personu pārliecību par nepieciešamību pildīt likumus un atturēties no noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas. Apelācijas instance lemjot par nosacītas notiesāšanas piemērošanu nav ņēmusi vērā, ka cietušajam nodarītais kaitējums 15 reizes pārsniedz apmēru, no kura atzīstams, ka noziegums izdarīts lielā apmērā. Konkrētajam nodarījumam piemīt augsta kaitīguma pakāpe, kas inkriminētos noziedzīgos nodarījumus izceļ līdzīgu noziegumu vidū. Līdz ar to, izvērtējot konkrētās lietas materiālus Senāts nonācis pie secinājuma, ka apelācijas instances tiesa, lemjot par nosacītas notiesāšanas piemērošanu, nav izvērtējusi visus Krimināllikuma 55. panta pirmajā daļā norādītos apstākļus, kas novedis pie Krimināllikuma 35. panta un 55. panta pārkāpuma, kas rezultējies ar Krimināllikuma 574. panta 1. punktā norādīto pārkāpumu, kas ir par pamatu apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai daļā par soda noteikšanu un nodot lietu jaunai izskatīšanai atceltajā daļā.<sup>110</sup>

Pēc konkrētā Augstākās tiesas nolēmuma analīzes autore atkārtoti pārliecinās, ka Krimināllikuma 55. panta pirmajā daļā definētajiem nosacījumiem ir imperatīvs raksturs tiesai lemjot par nosacītas notiesāšanas piemērošanu apsūdzētajam. Visi nosacījumi ir ņemami vērā, to savstarpējā kopībā un saistībā. Izdarītajam noziedzīgajam nodarījumam un tā radītajam kaitējumam pie nosacītas notiesāšanas ir tikpat liela nozīme, kā tiesas pārliecībai, ka apsūdzētais neizciešot sodu sasniegs soda mērķi.

---

<sup>110</sup> Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 03.06.2021. lēmums Lietā Nr. SKK-342/2021 *Mantiskā kaitējuma apmēra novērtējums nosacītas notiesāšanas piemērošanai*. Pieejams: <https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs> [sk. 21.11.2023.]

Tāpat arī Augstākā tiesa norādījusi, ka tiesa nosakot nosacītu notiesāšanu formāla norāde uz Krimināllikumā definēto noziedzīgo nodarījumu klasifikāciju nav atzīstama par sodu ietekmējošo apstākļu izvērtēšanu pēc būtības un ir nepietiekama, lai konstatētu apstākļus, kas raksturo konkrēto noziedzīgo nodarījumu un atšķir to no citiem tāda paša veida noziedzīgiem nodarījumiem. Augstākā tiesa konstatējusi, ka izskatāmajā lietā [pers. A.] atzīta par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā pēc Krimināllikuma 177. panta trešās daļas un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 3 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 55. panta pirmo daļu brīvības atņemšanas sods noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 4 gadiem. Ar Zemgales apgabaltiesas 2019. gada 23. maija spriedumu, saistībā ar Zemgales tiesas apgabala prokuratūras prokurors apelācijas protestu, nolemts atcelt pirmās instances tiesas spriedumu daļā par apsūdzētajam noteikto sodu. Nolemts apsūdzēto sodīt pēc Krimināllikuma 177. panta trešās daļas ar brīvības atņemšanu uz 2 gadiem 11 mēnešiem, saskaņā ar Krimināllikuma 55. panta pirmo daļu sods noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 4 gadiem. Pārējā daļā pirmās instances spriedums atstāts negrozīts.

Kasācijas protestu par apelācijas instances spriedumu iesniegusi Zemgales tiesas apgabala prokuratūras prokure, kura lūdz atcelt apelācijas instances spriedumu daļā par apsūdzētajam noteikto sodu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instancē. Kasācijas protests pamatots ar prokurores pārliecību, ka apelācijas instance nepareizi piemērojusi Krimināllikuma 55. pantu, kas rezultējies ar Kriminālprocesa likuma 574. panta 1. punkta pārkāpumu un tādējādi Kriminālprocesa likuma 575. panta trešās daļas izpratnē apelācijas instances spriedums atzīstams par nelikumīgu. Papildus kasācijas protestā norādīts, ka apelācijas instances tiesa spriedumā atsaukusies uz Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta un Krimināllietu tiesu palātas tieņēšu 2008. gada 1. jūlija kopsapulces lēmumā izteiktajām atziņām, taču nav ņēmusi vērā minēto atziņu būtību – nav izvērtējusi vai piemērojot nosacītu notiesāšanu apsūdzētajam tiks sasniegts soda mērķis. Norādīts, ka apsūdzētais cietušajai nodarīto kaitējumi uzsācis atlīdzināt tikai dienu pirms apelācijas instances sēdes. Prokurores ieskatā nepamatoti par atbildību mīkstinošo apstākli atzīts, tas, ka apsūdzētais atzīst vainu un nožēlo izdarīto.

Augstākā tiesa izvērtējot prokurores kasācijas protestā ietvertos argumentus atzīst, ka Zemgales apgabaltiesas 2019. gada 23. maija spriedums atceļams daļā par apsūdzētajam noteikto sodu un atceltajā daļā lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa pieņemot spriedumu nav ievērojusi Krimināllikuma 55. panta

pirmajā daļā noteiktās prasības, proti, vērtējot apsūdzētā izdarīto noziedzīgo nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, norādījusi vien to, ka apsūdzētais izdarījis noziedzīgo nodarījumu, kas atbilstoši Krimināllikuma 7. pantam kvalificējams kā smags noziegums. Ar noziedzīgo nodarījumu radīto kaitējumu kā nosacītas notiesāšanas priekšnosacījumu apelācijas instances tiesa savā spriedumā nav analizējusi. Līdz ar to, Augstākā tiesa, nonākusi pie secinājuma, ka apelācijas instances tiesas spriedums atceļams daļā par apsūdzētajam piemēroto sodu, jo konstatēts Kriminālprocesa likuma 574. panta 1. punkta pārkāpums.<sup>111</sup> Analizētais Augstākās tiesas nolēmums autores ieskatā papildus parāda cik nozīmīga ir visu Krimināllikuma 55. panta pirmajā daļā nostiprināto nosacītas notiesāšanas piemērošanas priekšnosacījumu izvērtēšana, tie konkrētajā pantā nav iekļauti tikai formāli un tiem ir būtiska nozīme, lai izvērtētu vai konkrētai personai par konkrēta noziedzīga nodarījuma izdarīšanu ir piemērojams brīvības atņemšanas sods, kas noteikts nosacītas notiesāšanas veidā. Zināms, ka Krimināllikuma 177. panta trešajā daļā paredzēta kriminālatbildība par krāpšanu, ja tā izdarīta lielā apmērā, un noziedzīgais nodarījums vērsts pret citai personai piederošu īpašumu. Pārbaudot anonimizēto nolēmumu datu bāzi, redzams, ka atkārtoti izskatot lietu apelācijas instancē, Zemgales apgabaltiesa 2020. gadā 20. oktobrī, izvērtējot visus Krimināllikuma 55. panta pirmajā daļā ietvertos nosacījumus, nospriedusi apsūdzētajam [pers. A.] par izdarīto noziedzīgo nodarījumu pēc Krimināllikuma 177. panta trešās daļas piemērot sodu – brīvības atņemšana uz 2 gadiem un 3 mēnešiem, ar probācijas uzraudzību uz 2 gadiem, nepiemērojot Krimināllikuma 55. pantu, tātad nospriests brīvības atņemšanas sodu izpildīt reāli. Zemgales apgabaltiesas 2020. gada 20. oktobra spriedums stājies spēkā<sup>112</sup>.

Turklāt tiesai pēc visu Krimināllikuma 55. panta pirmās daļas nosacījumu izvērtēšanas obligāti jārodas pārliecībai, ka, sodu neizciešot, vainīgais turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus, turklāt nosacītas notiesāšanas nepiemērošana nav jāmotivē. Augstākā tiesa konstatējusi, ka ar Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2016. gada 3. jūnija spriedumu [pers. A] atzīts par vainīgu Krimināllikuma 253.<sup>1</sup>panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 5 gadiem, konfiscējot transportlīdzekli Mercedes Benz un Volvo V70.

---

<sup>111</sup> Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 05.12.2019. lēmums Lietā Nr. SKK-590/2019 *Noziedzīgā nodarījuma rakstura izvērtēšana, lemjot par iespēju piemērot nosacītu notiesāšanu*. Pieejams: <https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs> [sk. 14.11.2023.]

<sup>112</sup> Zemgales apgabaltiesas 2020. gada 20. oktobra spriedums krimināllietā Nr. KA06-0067-20/15, ECLI:LV:ZAT:2020:1020.11905004416.6.S. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [sk. 14.11.2023.]

Saskaņā ar Krimināllikuma 55. pantu brīvības atņemšanas sods [pers. A] noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 5 gadiem, kā arī [pers. B] atzīts par vainīgu Krimināllikuma 253.<sup>1</sup> panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar brīvības atņemšanu uz 5 gadiem. Saskaņā ar Krimināllikuma 55. pantu brīvības atņemšanas sods [pers. B] noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 5 gadiem.

Ar pirmās instances tiesas spriedumu [pers. A] un [pers. B] atzīti par vainīgiem Krimināllikuma 253.<sup>1</sup> panta trešajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā par to, ka viņi personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās neatļauti iegādājās un glabāja realizācijas nolūkā, kā arī neatļauti realizēja psihotropās vielas lielā apmērā.

Izskatījusi lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Organizētās noziedzības un citu nozaru specializētās prokuratūras prokurora apelācijas protestu, Rīgas apgabaltiesa ar 2016. gada 25. oktobra spriedumu atcēla Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2016. gada 3. jūnija spriedumu daļā par [pers. A] noteikto sodu.

Ar Rīgas apgabaltiesas 2016. gada 25. oktobra spriedumu [pers. A] sods par Krimināllikuma 253.<sup>1</sup> panta trešajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu noteikts brīvības atņemšana uz 5 gadiem, probācijas uzraudzība uz 1 gadu, konfiscējot transportlīdzekli Mercedes Benz un Volvo V70.

Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

Kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2016. gada 25. oktobra spriedumu iesniedzis apsūdzētā [pers. A] aizstāvis, kurš savā apelācijas sūdzībā norāda, ka apelācijas instances tiesa pieļāvusi Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 3. panta, Kriminālprocesa likuma 18. panta, 20. panta pirmās daļas, 511. panta otrās daļas, 512. panta pirmās daļas, 564. panta ceturtās daļas pārkāpumu. Aizstāvja ieskatā, apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi, ka pirmās instances tiesa nav motivējusi, kādi apstākļi ir bijuši par pamatu tiesas pārliecībai, ka apsūdzētais, neizciešot brīvības atņemšanas sodu, neizdarīs jaunus noziedzīgus nodarījumus. Aizstāvis norāda, ka pirmās instances tiesa ir ne tikai pamatojusi Krimināllikuma 55. panta piemērošanu, bet ir norādījusi arī uz tādiem apstākļiem, kas tiesai radīja pārliecību, ka [pers. A] turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus.

Augstāka tiesa atzina, ka [pers. A.] aizstāvja kasācijas sūdzība ir noraidāma un Rīgas apgabaltiesas 2016. gada 25. oktobra spriedums atstājams spēkā negrozīts. Augstākā tiesa savu

lēmumu pamatojusi ar to, ka, apelācijas instances tiesa izvērtējusi soda mērķi un pamatoti atzinusi, ka apsūdzētajam [pers. A] nav iespējams piemērot nosacītu notiesāšanu.

Apelācijas instances tiesa spriedumā ir norādījusi, ka tiesai nav radusies pārlicība, ka apsūdzētais, neizciešot sodu, turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus, jo no apsūdzētā paskaidrojumiem apelācijas instances tiesas sēdē izriet, ka smagās saslimšanas viņam konstatētas vēl pirms šā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas, taču tas nav viņu atturējis no likuma pārkāpšanas. No lietas materiāliem izriet, ka [pers. A], būdams otrās grupas invalīds un smagi slims kopš 1993. gada, personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās nelikumīgi iegādājās, glabāja realizācijas nolūkā un realizēja psihotropo vielu – metamfetamīnu – lielā apmērā, tādējādi ievērojami apdraudēja sabiedrības drošību, kā arī guva peļņu no šīm darbībām.

Augstākā tiesa norāda, ka tiesai ir jāmotivē Krimināllikuma 55. panta piemērošana, bet nav jāmotivē, kāpēc tā nepiemēro Krimināllikuma 55. pantu. Šāds atzinums izriet no Kriminālprocesa likuma 527. panta otrās daļas 6. punkta, kur noteikts, ka notiesājoša sprieduma motīvu daļā tiesa norāda motīvus par konkrētā soda piemērošanu. Notiesāt vainīgo nosacīti nav tiesas pienākums, bet gan izvēle, ja tiesa to atzīst par nepieciešamu<sup>113</sup>.

Pēc Augstākās tiesas lēmuma analizēšanas autore secina, ka tiesai, pirms nosacītas notiesāšanas piemērošanas jāizvērtē visi Krimināllikuma 55. pantā ietvertie nosacījumi, tie visi ir obligāti, tai skaitā, tiesas pārlicība par to, ka persona neizciešot sodu neizdarīs jaunus noziedzīgus nodarījumus un gadījumā, ja tiesa nospriedusi brīvības atņemšanas sodu noteikt nosacīti, šim izvērtējumam ir jāatspoguļojas tiesas nolēmumā. Tiesai nav jāmotivē, kādu iemeslu dēļ, tā nav noteikusi nosacītu notiesāšanu, jo noteikt nosacītu notiesāšanu ir tiesas tiesības nevis pienākums.

Par Krimināllikuma 55. panta ceturtās daļas neatbilstību Satversmes 92. pantam persona ar konstitucionālo sūdzību vērsusies Satversmes tiesā, sūdzību pamatojot ar to, ka no pamatojuma principa kopsakarā ar citām Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietilpstošajām garantijām ir atvasināmas personas tiesības saprast un saņemt motivētu atbildi ne tikai tad, kad tiesa izvēlas piemērot labvēlīgāko tiesisko risinājumu, bet arī tad, kad tiesa izvēlas šādu risinājumu nepiemērot. Norādījis uz Augstākās tiesas judikatūru, kas nosaka, ka tiesai nav jāmotivē nosacītas notiesāšanas nepiemērošanas kritēriji.

---

<sup>113</sup> Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 23.02.2017. lēmums Lietā Nr. SKK-68/2017 *Nosacītas notiesāšanas piemērošana*. Pieejams: <https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs> [sk. 07.11.2023.]

Turklāt norādījis, ka Satversmes 92. panta otrajā teikumā ir nostiprināts viens no tiesiskas valsts pamatprincipiem – nevainīguma prezumpcija. Tā pasargā personu, attiecībā uz kuru izteikts kāds pieņēmums vai apgalvojums, ka tā, iespējams, izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, no atzīšanas par vainīgu, pirms tas nav pierādīts likumā noteiktajā kārtībā un noteikts ar spēkā stājušos nolēmumu krimināllietā. Pieteikuma iesniedzējs ir norādījis, ka gadījumā, ja tiesa izvēlas nepiemērot nosacītu notiesāšanu, tā prezumē, ka konkrētā persona, neizciešot reālu brīvības atņemšanas sodu, arī turpmāk izdarīs jaunus noziedzīgus nodarījumus. Šāds tiesas atzinums esot pretrunā nevainīguma prezumpcijas principam.

Satversmes tiesas izvērtējot iesniegto konstitucionālo sūdzību atteikusies ierosināt tiesvedību, jo, lai gan sūdzības iesniedzējs norādījis savus argumentus, tomēr nav norādījis kādēļ jau esošie līdzekļi nav efektīvi un pietiekami iesniedzēja Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietverto tiesību uz taisnīgu tiesu nodrošināšanai, jo Augstākās tiesas motivācija par konkrēta soda piemērošanu jau pamato to, kāpēc konkrētajā situācijā tā ir secinājusi, ka personai ir piemērojams tieši tāds tiesiskais risinājums un ne cits. Tāpat nav sniegts juridisks pamatojums apgalvojumam, ka tiesa nepiemērojot nosacītu notiesāšanu pārkāpj nevainības prezumpcijas principu.<sup>114</sup>

Nosacīti notiesājot, tiesa nosaka pārbaudes laiku no sešiem mēnešiem līdz pieciem gadiem. Pārbaudes laiks sākas ar tiesas sprieduma spēkā stāšanās dienu. Noteiktais pārbaudes laiks nevar būt mazāks par piemēroto brīvības atņemšanas laiku.<sup>115</sup> Tātad nosacītas notiesāšanas gadījumā personas atbrīvošana no reālas brīvības atņemšanas soda izciešanas nav absolūta, bet saistāma ar personas priekšzīmīgu uzvedību pārbaudes laikā.<sup>116</sup>

Nosacīti notiesājot, var piespriest papildsodus. Papildsodu — probācijas uzraudzība — izpilda tikai tad, ja tiesa nolemj izpildīt spriedumā noteikto pamatsodu.

Nosacīta notiesāšana nav nosakāma personai par tīša nozieguma izdarīšanu, ja persona agrāk bijusi notiesāta ar brīvības atņemšanu un sodāmība par to nav noņemta vai dzēsta likumā noteiktajā kārtībā. Nosacīta notiesāšana nav nosakāma personai, kura ir izdarījusi Krimināllikuma likuma 159. (izvarošana) vai 160. (seksuālā vardarbība) pantā paredzēto noziegumu<sup>117</sup>.

---

<sup>114</sup> Satversmes tiesas kolēģijas 2023. gada 13. oktobra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu, pieteikums Nr. 151/2023. Pieejams: [https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2023/11/Lemums\\_par\\_pieteikumu\\_Nr.2023\\_151.pdf](https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2023/11/Lemums_par_pieteikumu_Nr.2023_151.pdf) [sk. 24.11.2023.]

<sup>115</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 55. pants

<sup>116</sup> Judins, A. *Nosacīta notiesāšana kā cietumsoda alternatīva*. Rīga: Nordik, 2003, 36. lpp.

<sup>117</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 55. pants

Rezumējot maģistra darba otrajā nodaļā analizēto, atkārtoti pārliecinājusies, ka nosacīta notiesāšana nav Krimināllikumā noteikts soda veids, bet gan soda veida – brīvības atņemšana – izpildes, jeb neizpildes veids. Toties probācijas uzraudzība ir gan pilntiesīgs Krimināllikumā nostiprināts pamatsods, gan papildsods. Lai tiesa piemēroto personai brīvības atņemšanu nosacītas notiesāšanas veidā ir izvirzītas striktas prasības, kas iekļautas Krimināllikuma 55. panta pirmajā daļā un ir vērtējamas visas to savstarpējā kopsakarībā un saistībā, tiesa nevar izvēlēties kādu no šīm komponentēm neizvērtēt, kas vairākkārtīgi nostiprināts arī Augstākās tiesas judikatūrā. Jāpatur prātā, ka personu notiesājot nosacīti, personai tiek bargākais soda veids, jo personai, kaut nosacītā veidā, tiek piemērota brīvības atņemšana. Probācijas uzraudzība pamatsoda veidā kriminālsodu hierarhijā atrodas starp sabiedrisko darbu un brīvības atņemšanu, tātad ir bargāks soda veids nekā sabiedriskais darbs, bet mazāk bargs soda veids nekā brīvības atņemšana.

Ja, nosacītas notiesāšanas piemērošanai likumdevējs izvēlēties norādīt konkrētus Krimināllikuma sevišķās daļas pantus par kuriem notiesājot personu sods nav piemērojams brīvības atņemšanas veidā, tad pie probācijas uzraudzības piemērošanas šādi izņēmumi nav norādīti. Autores ieskatā Krimināllikuma 38.<sup>1</sup> būtu papildināms ar norādi, ka probācijas uzraudzība kā pamatsods nav piemērojama par tīšu sevišķi smagu noziegumu izdarīšanu.

Būtiski, ka prokurors sastādot priekšrakstu par sodu, ir tiesīgs personai piemērot sodu arī probācijas uzraudzības veidā, taču nosacīti notiesāt personu prokuroram nav, jo prokurors nevar personai noteikt sodu brīvības atņemšanas veidā, tā ir tikai un vienīgi tiesas ekskluzīva kompetence.

### 3. PROBĀCIJAS UZRAUDZĪBAS UN NOSACĪTAS NOTIESĀŠANAS NOSACĪJUMU PĀRKĀPŠANAS SEKAS

Gan personas, kurām brīvības atņemšanas sods noteikts nosacītas notiesāšanas veidā, gan personas, kurām piespriests sods probācijas uzraudzības veidā atrodas Valsts probācijas dienesta uzraudzībā, kura amatpersonas sastāda uzraudzības plānus, nosaka pienākumus un kontrolē soda izpildes gaitu.<sup>118</sup>

Valsts probācijas dienesta pirmssākumi saistāmi ar 2003. gadu, kad tika izveidota Valsts probācijas dienesta pārvalde. Probācijas dienests izveidots, lai sekmētu noziedzības novēršanu valstī, nodrošinātu sabiedrībā izciešamo sodu kvalitatīvu izpildi un koordināciju un atslogotu pārējo tiesību aizsardzības iestāžu darbu. Valsts probācijas dienesta izveide ir apliecinājums tam, ka sodīšanas sistēmai valstī nav atriebības rakstura, ka likumpārkāpējs nav zudis sabiedrībai un ka valsts uzņemas atbildību par savas sabiedrības locekļiem.<sup>119</sup>

Valsts probācijas dienesta darbības pamatā ir šādi principi – sadarbība, optimizācija un sociālā integrācija. Sadarbība izpaužas kā institūciju sadarbības organizēšana un veicināšana nolūkā optimāli un atbilstoši vienotai politikai iesaistīt un izmantot valsts, pašvaldību un sabiedrisko organizāciju resursus probācijas īstenošanā. Optimizācijas princips izpaužas kā probācijas darba organizēšana, lai racionāli izmantotu probācijas funkcijas, deleģējot tās attiecīgajām pašvaldībām un sabiedriskajām organizācijām un paturot tiesības noteikt šo funkciju izpildes kritērijus un kontrolēt šo funkciju izpildi. Ievērojot sociālās integrācijas principu veicot probācijas klienta uzraudzību un viņa sociālās uzvedības korekciju, nodrošina šī probācijas klienta integrāciju sabiedrībā.<sup>120</sup>

Valsts probācijas dienesta uzraudzībā atrodas ne tikai nosacīti notiesātās personas un personas, kas notiesātas ar probācijas uzraudzību, bet arī personas, kas ir nosacīti atbrīvotas no kriminālatbildības un nosacīti pirmstermiņa no brīvības atņemšanas soda izciešanas atbrīvotas personas ar elektronisko uzraudzību vai bez tās<sup>121</sup>.

---

<sup>118</sup> *Latvijas Sodū izpildes kodekss*: LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs Nr. 1, 01.01.1971., 138.<sup>1</sup> pants

<sup>119</sup> Valsts probācijas dienesta 2004. gada publiskais pārskats. Pieejams: <https://www.vpd.gov.lv/lv/media/127/download?attachment> [sk. 13.11.2023.]

<sup>120</sup> *Valsts probācijas dienesta likums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 183, 30.12.2003., 3. pants

<sup>121</sup> Uzraudzība. Pieejams: <https://www.vpd.gov.lv/lv/uzraudziba> [sk. 05.12.2023.]

2022. gadā Valsts probācijas uzraudzībā kopumā atradās 5217 personas, tostarp personas, kas notiesātas nosacīti un ar probācijas uzraudzību un 98% no visām uzraugāmajām personām ievēroja uzraudzības nosacījumus. Kā redzams no Valsts probācijas dienesta 2022. gada publiskā pārskata, tad pēdējo piecu gadu laikā, no 2018. gada, ik gadu ir samazinājies Valsts probācijas dienestam uzraugāmo nosacīti notiesāto personu skaits, attiecīgi 2018. gadā uzraudzītas 4149 personas, 2019. gadā uzraudzītas 3953, 2020. gadā uzraudzītas 3544 personas, 2021. gadā uzraudzītas 3242 personas un 2022. gadā – 3071 personas. Personu, kam piemērota probācijas uzraudzība, skaitā nav novērojama konstanta lejupslīde vai palielināšanās, skaits ir mainīgs, attiecīgi 2018. gadā uzraudzītas 1367 personas, 2019. gadā – 1516 personas, 2020. gadā – 1657 personas, 2021. gadā 1737 personas un 2022. gadā 1460 personas<sup>122</sup>.

Soda izpildes uzsākšanai notiesātajam, kas notiesāts ar probācijas uzraudzību jāierodas Valsts probācijas dienesta teritoriālajā struktūrvienībā atbilstoši deklarētajai dzīvesvietai, vai Valsts probācijas dienesta teritoriālajā struktūrvienībā, kas atbilst notiesātā faktiskajai dzīvesvietai, ja nav deklarētā dzīvesvieta. Tā kā probācijas uzraudzība piemērojama gan kā pamatsods gan kā papildsods, tad katrā gadījumā ir arī atšķirīga pieteikšanās soda izpildi: 1) personai jāpiesakās Valsts probācijas dienesta teritoriālajā struktūrvienībā desmit darba dienu laikā pēc tiesas nolēmuma vai prokurora priekšraksta par sodu spēkā stāšanās dienas, 2) nākamajā darba dienā pēc atbrīvošanās no brīvības atņemšanas iestādes vai 3) nākamajā darba dienā pēc tam, kad beigusies notiesātā uzraudzība pēc nosacītas pirmstermiņa atbrīvošanas.<sup>123</sup>

Valsts probācijas dienesta amatpersona nosaka ar probācijas uzraudzību notiesātajam vienu vai vairākus šādus pienākumus:

- 1) ievērot aizliegumu atstāt dzīvesvietu noteiktā diennakts laikā;
- 2) ievērot aizliegumu mainīt dzīvesvietu bez Valsts probācijas dienesta piekrišanas;
- 3) ievērot aizliegumu uzturēties noteiktās sabiedriskajās vietās;
- 4) ievērot aizliegumu sazināties ar noteiktiem cilvēkiem;
- 5) ievērot aizliegumu izbraukt no noteiktas administratīvās teritorijas bez Valsts probācijas dienesta atļaujas;
- 6) ievērot aizliegumu lietot alkoholu, narkotiskās vai citas apreibinošās vielas;

<sup>122</sup> Valsts probācijas dienesta 2022. gada publiskais pārskats. Pieejams: <https://www.vpd.gov.lv/lv/media/1587/download?attachment> [sk. 05.12.2023.]

<sup>123</sup> *Latvijas Soda izpildes kodekss*: LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs Nr. 1, 01.01.1971., 138.<sup>2</sup> pants

- 7) ievērot ar Valsts probācijas dienesta amatpersonu saskaņotu pārvietošanās maršrutu;
- 8) piedalīties vienā vai vairākās probācijas programmās;
- 9) ievērot aizliegumu iegādāties, nēsāt vai glabāt noteiktus priekšmetus;
- 10) ievērot aizliegumu tuvu noteiktiem objektiem, vietām vai iestādēm;

11) kriminogēna rakstura problēmu risināšanai apmeklēt Valsts probācijas dienesta norādīto speciālistu, ja ar probācijas uzraudzību notiesātais piekrīt apmaksāt ar šādu apmeklējumu saistītos papildu izdevumus vai ar probācijas uzraudzību notiesātajam tas nerada papildu izdevumus, un pildīt speciālista norādījumus;

12) pildīt Valsts probācijas dienesta norādījumus, kas vērsti uz legālu iztikas līdzekļu gūšanu vai sadzīves jautājumu risināšanu sociāli pieņemamā veidā.<sup>124</sup>

Ja persona, kurai ar tiesas spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu noteikta probācijas uzraudzība, bez attaisnojoša iemesla nepilda kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā paredzētos vai soda izpildes iestādes noteiktos pienākumus, tiesa pēc soda izpildes iestādes iesnieguma saņemšanas aizstāj neizciesto soda laiku, vienu probācijas uzraudzības dienu rēķinot kā vienu brīvības atņemšanas dienu, bet ne ilgāku par:

- 1) trim mēnešiem, ja probācijas uzraudzība noteikta par kriminālpārkāpumu;
- 2) trim gadiem, ja probācijas uzraudzība noteikta par mazāk smagu noziegumu;
- 3) pieciem gadiem, ja probācijas uzraudzība noteikta par smagu vai sevišķi smagu noziegumu.<sup>125</sup>

Krimināllikumā paredzēts maksimālais aizstāšanas limits atkarībā no noziedzīgā nodarījuma klasifikācijas. Šāds limits noteikts, lai nerastos situācija, ka aizstājot probācijas uzraudzību ar brīvības atņemšanu par kriminālpārkāpumu un mazāk smagu noziegumu, personai būtu jāizcieš ievērojami bargāks brīvības atņemšanas sods salīdzinājumā ar to, kādu personai varētu piemērot kā pamatsodu par kriminālpārkāpumu un mazāk smagu noziegumu. Piemēram, notiesājot personu par kriminālpārkāpuma izdarīšanu var piemērot brīvības atņemšanu uz laiku ne ilgāku par trim mēnešiem, tātad īslaicīgu brīvības atņemšanu, bet par mazāk smagu noziegumu var piemērot brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem. Probācijas uzraudzību kā pamatsodu var piemērot uz laiku no viena līdz pieciem gadiem. Attiecīgi kriminālpārkāpumam trīs mēnešu

---

<sup>124</sup> *Latvijas Soduzpildes kodekss*: LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs Nr. 1, 01.01.1971., 138.<sup>6</sup> pants

<sup>125</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 38.<sup>1</sup> panta septītā daļa

brīvības atņemšanas limits probācijas uzraudzības aizstāšanas gadījumā noteikts tāpēc, ka tāds ir maksimālais sods, kādu var piemērot par kriminālpārkāpumu.<sup>126</sup>

Svarīgi vērst uzmanību, ka probācijas uzraudzības nepildīšanas gadījumā tiek aizstāts tikai neizciestais soda laiks, savukārt nosacītas notiesāšanas neievērošanas gadījumā notiesātajam tiek izpildīts tam piespriestais brīvības atņemšanas sods tā pilnā apjomā, neskatoties uz to, cik ilgu pārbaudes laiku notiesātais bija ievērojis nosacītas notiesāšanas nosacījumus. Līdz ar to secināms, ka nosacīta notiesāšanas neievērošanas sekas ir bargākas par paredzētajām probācijas uzraudzības neievērošanas sekām. Un tieši šīs sekas ir būtiskākā atšķirība starp nosacītu notiesāšanu un probācijas uzraudzību.<sup>127</sup>

Notiesātais vai persona, kam probācijas uzraudzība noteikta ar prokurora priekšrakstu par sodu, probācijas uzraudzības laikā pilda kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā paredzētos un soda izpildes iestādes noteiktos pienākumus.

Probācijas uzraudzību kā papildsoda izpildi uzsāk pēc brīvības atņemšanas soda izciešanas. Ja persona ir nosacīti pirms termiņa atbrīvota no brīvības atņemšanas soda izpildes, probācijas uzraudzību kā papildsoda izpildi uzsāk ar brīdi, kad beigusies personas uzraudzība pēc nosacītas pirmstermiņa atbrīvošanas.

Ja ar probācijas uzraudzību notiesātais ir izcietis pusi no noteiktā soda termiņa un ir priekšzīmīgi pildījis Latvijas Sodu izpildes kodeksā paredzētos un Valsts probācijas dienesta amatpersonas noteiktos pienākumus, sadarbojies ar Valsts probācijas dienestu identificēto kriminogēna rakstura problēmu atrisināšanā un sociāli atbalstāmu mērķu sasniegšanā, Valsts probācijas dienests var vērsties tiesā ar lūgumu atcelt probācijas uzraudzību vai samazināt probācijas uzraudzības termiņu.<sup>128</sup>

Tātad iesniegumu tiesai Valsts probācijas dienesta amatpersona par notiesātā probācijas uzraudzības termiņa samazināšanu var nosūtīt, ja pastāv šādu nosacījumu kopums: 1) persona, kurai piemērota probācijas uzraudzība priekšzīmīgi pildījusi kriminālsodu izpildi reglamentējošā

---

<sup>126</sup>Likumprojekta Nr. 357/Lp13 “Grozījumi Krimināllikumā” papildinātā anotācija. Pieejams: [https://likumi.lv/wwwraksti/LIKUMI/PAPILDINATAS\\_ANOTACIJAS/TMANOT\\_100121\\_KL\\_BERNI.APDEIT.DOCX](https://likumi.lv/wwwraksti/LIKUMI/PAPILDINATAS_ANOTACIJAS/TMANOT_100121_KL_BERNI.APDEIT.DOCX) [sk. 22.11.2023.]

<sup>127</sup> Turpat

<sup>128</sup> *Latvijas Sodu izpildes kodekss*: LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs Nr. 1, 01.01.1971., 138.<sup>7</sup> pants

likumā paredzētos un Valsts probācijas dienesta noteiktos pienākumus un 2) jauna noziedzīga nodarījuma izdarīšanas varbūtība ir zema.<sup>129</sup>

Tiesa pēc soda izpildes iestādes iesnieguma saņemšanas var samazināt probācijas uzraudzības termiņu vai atcelt probācijas uzraudzību, ja persona, kurai ar tiesas spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu noteikta probācijas uzraudzība, izcietusi pusi no noteiktā soda termiņa, ir priekšzīmīgi pildījusi kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā paredzētos un soda izpildes iestādes noteiktos pienākumus un sadarbojusies ar soda izpildes iestādi identificēto kriminogēna rakstura problēmu risināšanā un sociāli atbalstāmu mērķu sasniegšanā.<sup>130</sup>

Nosacīti notiesāto uzraudzību veic Valsts probācijas dienests, kura kompetencē ir kontrole pār to vai nosacīti notiesātais izpilda Latvijas Sodū izpildes kodeksā paredzētos vai saskaņā ar Latvijas Sodū izpildes kodeksu Valsts probācijas dienesta noteiktos pienākumus, kā arī atbilstoši kompetencei konsultē nosacīti notiesāto.<sup>131</sup> Valsts probācijas dienests nosacīti notiesāto uzraudzību veic atbilstoši Ministru kabineta 2015. gada 24. februāra noteikumiem Nr. 107 *“Kārtība, kādā Valsts probācijas dienests uzrauga nosacīti notiesātās, nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvotās, nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotās personas un personas, kurām piemērots pamatsods vai papildsods – probācijas uzraudzība”*.<sup>132</sup>

No iepriekš analizētās informācijas zināms, ka līdz ar 2014. gada 16. oktobra Krimināllikuma grozījumiem<sup>133</sup> no Krimināllikuma 55. panta izslēgta tā sestā, septītā un astotā daļa, kas noteica tiesai pienākumu personu notiesājot nosacīti noteikt pārbaudes laikā izpildāmos pienākumus. Veicot nepieciešamos grozījumus Latvijas sodū izpildes kodeksā<sup>134</sup>, kopš 2015. gada 1. februāra atbilstoši Latvijas Sodū izpildes kodeksa 155.<sup>1</sup> pantam pienākumu noteikšana nosacīti notiesātajam ir Valsts probācijas dienesta kompetencē.

Katram nosacīti notiesātajam tiek sagatavots individuāls uzraudzības plāns, kura sagatavošanā tiek iesaistīts arī nosacīti notiesātais. Probācijas klienta uzraudzība ir virzīta uz Krimināllikumā definēto soda mērķu sasniegšanu - aizsargāt sabiedrības drošību, atjaunot

<sup>129</sup> Krastiņš, U. Liholaja, V. *Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII<sup>1</sup>)*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 198. lpp.

<sup>130</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 38.<sup>1</sup> panta sestā daļa

<sup>131</sup> *Latvijas Sodū izpildes kodekss*: LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs Nr. 1, 01.01.1971., 153. pants

<sup>132</sup> *Kārtība, kādā Valsts probācijas dienests uzrauga nosacīti notiesātās, nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvotās, nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotās personas un personas, kurām piemērots pamatsods vai papildsods – probācijas uzraudzība*: Ministru kabineta 24.02.2015. noteikumi Nr. 197. Latvijas Vēstnesis Nr. 44, 03.03.2015.

<sup>133</sup> *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 214, 29.10.2014., 2. punkts

<sup>134</sup> *Grozījumi Latvijas Sodū izpildes kodeksā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 204, 15.10.2014., 20. punkts

taisnīgumu, sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, resocializēt sodīto personu un panākt, lai notiesātais un citas personas ievērotu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas. Uzraudzības mērķi sasniedz, motivējot probācijas klientu ieverot vispārpieņemtās sociālās, morāles un tiesību normas, sniedzot atbalstu kriminogēna rakstura problēmu risināšanā un kontrolējot kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā paredzēto, prokurora uzlikto vai Valsts probācijas dienesta noteikto pienākumu izpildi. Efektīva sodu izpildes sistēma būtiski palielina iespējas novērst noziedzīgu nodarījumu recidīvu, jo sniedz iespēju prokurora vai tiesas noteiktajā uzraudzības perioda laikā veikt notiesātās personas sociālās uzvedības korekciju. Šajā procesā svarīga ir individuāla pieeja katram probācijas klientam un atbilstoša soda izpildes procesa plānošana. Plānojot un nodrošinot uzraudzības procesu, Valsts probācijas dienests ņem vērā uzraudzības perioda ilgumu, Valsts probācijas dienesta noteiktos pienākumus, prokurora uzliktos pienākumus, cietušā intereses, probācijas klienta recidīva riska un kriminogēno vajadzību (kriminogēnā rakstura problēmu) novērtējumu un kopā ar probācijas klientu sagatavo individuālu uzraudzības plānu.<sup>135</sup>

Turklāt nosacīti notiesātajam neatkarīgi no Valsts probācijas dienesta nosakāmajiem pienākumiem, ir pienākums 10 darbdienu laikā pēc tiesas nolēmuma spēkā stāšanās reģistrēties Valsts probācijas dienesta teritoriālajā struktūrvienībā atbilstoši deklarētajai dzīvesvieta, bet, ja tādas nav, tad tajā teritoriālajā struktūrvienībā, kuras darbības teritorijā atrodas viņa faktiskā dzīvesvieta. Tāpat nosacīti notiesātajam ir pienākums pildīt Valsts probācijas dienesta amatpersonu noteiktos pienākumus un likumīgās prasības, ierasties Valsts probācijas dienestā Valsts probācijas dienesta amatpersonu noteiktajā laikā, informēt Valsts probācijas dienestu par dzīvesvietu, darbavietu vai mācību iestādi, kā arī informēt par to maiņu, nosacīti notiesātajam ir pienākums lūgt Valsts probācijas dienesta atļauju izbraukšanai ārpus dzīvesvietas uz laiku, kas ilgāks par piecpadsmit dienām un iesniegt Valsts probācijas dienesta amatpersonām informāciju par noteikto pienākumu izpildi un iztikas avotiem. Nosacīti notiesātajam pārbaudes laikā ierodoties Valsts probācijas dienestā aizliegts atrasties alkohola, narkotisko vai citu apreibinošo vielu ietekmē vai reibumā.<sup>136</sup>

---

<sup>135</sup>Valsts probācijas dienesta 2020. gada publiskais pārskats. Pieejams: <https://www.vpd.gov.lv/lv/media/1082/download?attachment> [sk. 13.11.2023.]

<sup>136</sup>Latvijas Sodū izpildes kodekss: LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs Nr. 1, 01.01.1971., 154. un 155. pants

Valsts probācijas dienesta amatpersona nosaka nosacīti notiesātajam vienu vai vairākus šādus pienākumus:

- 1) ievērot aizliegumu atstāt dzīvesvietu noteiktā diennakts laikā;
- 2) ievērot aizliegumu mainīt dzīvesvietu bez Valsts probācijas dienesta piekrišanas;
- 3) ievērot aizliegumu uzturēties noteiktās sabiedriskajās vietās;
- 4) ievērot aizliegumu sazināties ar noteiktiem cilvēkiem;
- 5) ievērot aizliegumu izbraukt no noteiktas administratīvās teritorijas bez Valsts probācijas dienesta atļaujas;
- 6) ievērot aizliegumu lietot alkoholu, narkotiskās vai citas apreibinošās vielas;
- 7) ievērot ar Valsts probācijas dienesta amatpersonu saskaņotu pārvietošanās maršrutu;
- 8) piedalīties vienā vai vairākās probācijas programmās;
- 9) ievērot aizliegumu iegādāties, nēsāt vai glabāt noteiktus priekšmetus;
- 10) ievērot aizliegumu tuvojies noteiktiem objektiem, vietām vai iestādēm;
- 11) kriminogēna rakstura problēmu risināšanai apmeklēt Valsts probācijas dienesta norādīto speciālistu, ja nosacīti notiesātais piekrīt apmaksāt ar šādu apmeklējumu saistītos papildu izdevumus vai nosacīti notiesātajam tas nerada papildu izdevumus, un pildīt speciālista norādījumus;
- 12) pildīt Valsts probācijas dienesta norādījumus, kas vērsti uz legālu iztikas līdzekļu gūšanu vai sadzīves jautājumu risināšanu sociāli pieņemamā veidā.<sup>137</sup>

Lēmumu par pienākumu noteikšanu nosacīti notiesātajam pieņem divas Valsts probācijas dienesta amatpersonas ņemot vērā tiesas nolēmumā iekļauto informāciju, izvērtēšanās ziņojumā iekļauto informāciju un ieteiktos pienākumus, iepriekšējo likumpārkāpumu vēsturi, cietušā intereses, noteiktos līdzekļus pagaidu aizsardzībai pret vardarbību un piemērotos drošības līdzekļus.<sup>138</sup>

Autore secina, ka Valsts probācijas dienesta nosakāmie, Latvijas Sodū izpildes kodeksā nostiprinātie, pienākumi gan nosacīti notiesātai personai, gan personai, kurai piemērots sods – probācijas uzraudzība ir analogiski. Šis aspekts ir viens no pamatiem kādēļ autore uzskata, ka

---

<sup>137</sup> *Latvijas Sodū izpildes kodekss*: LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs Nr. 1, 01.01.1971., 155.<sup>1</sup> pants

<sup>138</sup> *Kārtība, kādā Valsts probācijas dienests uzrauga nosacīti notiesātās, nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvotās, nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotās personas un personas, kurām piemērots pamatsods vai papildsods – probācijas uzraudzība*: Ministru kabineta 24.02.2015 noteikumi Nr. 197. Latvijas Vēstnesis Nr. 44, 03.03.2015., 11. punkts

probācijas uzraudzība var kalpot kā alternatīva nosacītai notiesāšanai, jo gan nosacītas notiesāšanas, gan probācijas uzraudzības uzraudzību veic viena valsts iestāde – Valsts probācijas dienesta un uzraugot šīs personas Valsts probācijas dienests pielieto vienas un tās pašas metodes, tiem ir vienāds personai uzliekamo pienākumu klāsts, kā rezultātā notiek virzība uz Krimināllikumā noteikto soda mērķa sasniegšanu.

Valsts probācijas dienesta amatpersona sešu nedēļu laikā pēc pirmās nosacīti notiesātā ierašanās reizes struktūrvienībā veic attiecīgās personas riska un vajadzību novērtējumu. Atkārtotu riska un vajadzību novērtējumu veic ne retāk kā reizi divpadsmit mēnešos. Divu nedēļu laikā pēc riska un vajadzību novērtējuma veikšanas amatpersona sadarbībā ar nosacīti notiesāto vai nosacīti atbrīvoto sagatavo uzraudzības plānu.<sup>139</sup>

Turklāt Valsts probācijas dienesta amatpersona var pilnīgi vai daļēji atcelt noteiktos pienākumus, ja uzraudzības laikā tā konstatē, ka: 1) noteiktie pienākumi turpmāk nav nepieciešami nosacīti notiesātā kriminogēna rakstura problēmu un sociālpsiholoģisko vajadzību risināšanai; 2) nosacīti notiesātais attaisnojošu iemeslu dēļ turpmāk nespēj pildīt noteiktos pienākumus.<sup>140</sup> Iespēja visā probācijas klienta uzraudzības procesa laikā noteikt un pilnīgi vai daļēji atcelt pienākumus ļauj nodrošināt elastīgu un efektīvu probācijas klientu uzraudzību, operatīvi reaģēt uz pozitīvām vai negatīvām pārmaiņām probācijas klientā, ievērojami sekmē soda mērķa sasniegšanu, tai skaitā padara efektīvāku cietušo interešu aizstāvību un stimulē notiesātās personas iesaistīties resocializācijas procesā.<sup>141</sup>

Nosacīta notiesāšana var tikt raksturota kā divpusējs darījums starp likumpārkāpēju un valsti. Atbilstoši šim darījumam valsts nepiemēro sodu personai, kura veikusi noziedzīgu nodarījumu, bet pieprasa, lai likumpārkāpējs respektētu sabiedriskās intereses, atturētos no jauniem likumpārkāpumiem, pildītu īpašus pienākumus. Kamēr notiesātais ievēro šī darījuma noteikumus, sprieduma noteiktais sods reāli netiek izpildīts. Nosacīti notiesātā izvairīšanās no saistību pildīšanas vērtējama kā darījuma laušana, kurai seko kriminālsoda izpilde.<sup>142</sup>

---

<sup>139</sup> *Kārtība, kādā Valsts probācijas dienests uzrauga nosacīti notiesātās, nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvotās, nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotās personas un personas, kurām piemērots pamatsods vai papildsods – probācijas uzraudzība:* Ministru kabineta 24.02.2015 noteikumi Nr. 197. Latvijas Vēstnesis Nr. 44, 03.03.2015., 20., 29. punkts

<sup>140</sup> *Latvijas Sodū izpildes kodekss:* LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs Nr. 1, 01.01.1971., 155.<sup>1</sup> pants

<sup>141</sup> *Valsts probācijas dienesta 2015. gada publiskais pārskats.* Pieejams: <https://www.vpd.gov.lv/lv/media/94/download?attachment> [sk. 13.11.2023.]

<sup>142</sup> Judins, A. *Nosacīta notiesāšana kā cietumsoda alternatīva.* Rīga: Nordik, 2003, 71. lpp.

Ja nosacīti notiesātais kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā noteiktajā termiņā neierodas struktūrvienībā un neinformē par attaisnojošiem neierašanās iemesliem, Valsts probācijas dienesta amatpersona viņam paziņo uzaicinājumu ierasties struktūrvienībā un sniegt paskaidrojumu. Ja nosacīti notiesātais neierodas uz paskaidrojumu sniegšanu Valsts probācijas dienesta teritoriālajā struktūrvienībā, tad nosacīti notiesātajam tiek nosūtīts brīdinājums. Brīdinājumā norāda, tostarp, pārkāpuma saturu un ārējā normatīvā akta pantu, tā daļu, punktu vai apakšpunktu, kuru nosacīti notiesātais ir pārkāpis, ārējā normatīvā akta pantu, tā daļu, punktu vai apakšpunktu, saskaņā ar kuru nosacīti notiesātais tiek brīdināts, iespējamās sekas, ja pienākumi netiek pildīti.

Ja nosacīti notiesātais brīdinājumā norādītajā termiņā neierodas struktūrvienībā un neinformē par attaisnojošiem neierašanās iemesliem, Valsts probācijas dienesta amatpersona piecpadsmi darbdienā laikā pēc brīdinājumā norādītā ierašanās datuma sagatavo un iesniedz tiesā iesniegumu par spriedumā noteiktā soda izpildīšanu. Iesniegumā par noteiktā soda izpildīšanu norāda tādu informāciju kā tiesas nolēmuma izpildes gaita aprakstu, ārējā normatīvā akta pantu, tā daļu vai apakšpunktu, kuru nosacīti notiesātais ir pārkāpis, ārējā normatīvā akta pantu, tā daļu, punktu vai apakšpunktu, saskaņā ar kuru spriedumā noteiktais sods ir izpildāms, kā arī lūgumu tiesai pieņemt lēmumu par spriedumā noteiktā soda izpildīšanu.<sup>143</sup>

Saņemot Valsts probācijas dienesta amatpersonas iesniegumu par to, ka notiesātais bez attaisnojoša iemesla nepilda kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā paredzētos vai soda izpildes iestādes noteiktos pienākumus, tiesa, pamatojoties uz soda izpildes iestādes iesniegumu, var pieņemt lēmumu par spriedumā noteiktā soda izpildīšanu notiesātajam vai pārbaudes termiņa pagarināšanu līdz vienam gadam.<sup>144,145</sup>

Ar nolēmuma izpildi saistītos jautājumus izlemj tās pirmās instances tiesas tiesnesis kurā pieņemts nolēmums, vai arī citas pirmās instances tiesas tiesnesis, ja sods tiek izpildīts ārpus tās tiesas teritorijas, kura pieņēmusi nolēmumu. Tiesnesis Valsts probācijas dienesta iesniegumu izskata rakstveida procesā un tas darāms cik drīz vien iespējams.<sup>146</sup>

---

<sup>143</sup> *Kārtība, kādā Valsts probācijas dienests uzrauga nosacīti notiesātās, nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvotās, nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotās personas un personas, kurām piemērots pamatsods vai papildsods – probācijas uzraudzība*: Ministru kabineta 24.02.2015 noteikumi Nr. 197. Latvijas Vēstnesis Nr. 44, 03.03.2015., 5.1. apakšnodaļa

<sup>144</sup> *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 55. panta devītā daļa

<sup>145</sup> *Kriminālprocesa likums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 74, 11.05.2005., 641. pants

<sup>146</sup> Turpat 650. un 651. pants

Ja nosacīti notiesātais pārbaudes laikā izdara jaunu noziedzīgu nodarījumu, viņam piespriestais sods ir izpildāms un tiesa nosaka sodu saskaņā ar Krimināllikuma 51. un 52. pantā paredzētajiem noteikumiem.

Ja nosacīti notiesātais jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarījis aiz neuzmanības un par jauno noziedzīgo nodarījumu viņš ir atbrīvots no kriminālatbildības atbilstoši šā likuma 58. pantam vai atbrīvots no soda atbilstoši šā likuma 59. pantam, vai par jauno noziedzīgo nodarījumu viņam kā pamatsods noteikts naudas sods vai sabiedriskais darbs, tiesa var pieņemt lēmumu par pārbaudes laika pagarināšanu līdz vienam gadam.<sup>147</sup>

Tomēr Augstākā tiesa norādījusi, ka pagarināt nosacīti notiesātā pārbaudes laiku nav tiesas pienākums, bet gan izvēle, ja tiesa to atzīst par nepieciešamu. Tiesai ir jāmotivē Krimināllikuma 55. panta 10.<sup>1</sup> daļas piemērošana, bet nav jāmotivē, kāpēc tā to nepiemēro. Augstākā tiesa konstatējusi, ka ar Zemgales rajona tiesas 2021. gada 5. janvāra spriedumu [pers. A.] atzīta par vainīgu Krimināllikuma 175. panta trešajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšana un sodīta ar piespiedu darbu uz 100 stundām un atzīta par vainīgu Krimināllikuma 185. panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā un sodīta ar piespiedu darbu uz 50 stundām. Galīgais sods saskaņā ar 50. panta pirmo un trešo daļu noteikts piespiedu darbs uz 110 stundām.

Ar Zemgales apgabaltiesas 2021. gada 14. aprīļa lēmumu, izskatot krimināllietu apelācijas kārtībā, sakarā ar Austrumzemgales prokuratūras prokurora apelācijas protestu, pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts. Ar Augstākās tiesas 2022. gada 17. februāra lēmumu lieta izskatīta kasācijas kārtībā sakarā ar Austrumzemgales prokuratūras prokurora kasācijas protestu un apelācijas instances lēmums atcelts daļā par [pers. A.] noteikto galīgo sodu un lieta šajā daļā nosūtīta jaunais izskatīšanai.

Atkārtoti izskatot Austrumzemgales prokuratūras apelācijas protestu, ar Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 28. aprīļa spriedumu nolemts atcelt Zemgales rajona tiesas 2021. gada 5. janvāra spriedumu daļā par [pers. A.] noteikto galīgo sodu. Saskaņā ar Krimināllikuma 50. panta pirmo un trešo daļu [pers. A.] noteikts sods – piespiedu darbs uz 110 stundām. Saskaņā ar Krimināllikuma 51. panta pirmo daļu, 1.<sup>1</sup> daļas 2. punktu, otro un trešo daļu un 55. panta desmito daļu, galīgais sods [pers. A.] noteikts brīvības atņemšana uz 3 mēnešiem 29 dienām un piespiedu darbs uz 110 stundām.

---

<sup>147</sup>Krimināllikums: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 55. panta devītā, desmitā un 10.<sup>1</sup> daļa

Par Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 28. aprīļa spriedumu apsūdzētais [pers. A] iesniedzis kasācijas sūdzību un Austrumzemgales prokuratūras prokurors – kasācijas protestu. Apsūdzētais kasācijas sūdzībā lūdz atcelt apelācijas instances spriedumu daļā par noteikto galīgo sodu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Uzskata, ka apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi iespēju pagarināt ar Jēkabpils rajona tiesas 2013. gada 1. februāra spriedumu noteiktā brīvības atņemšanas soda nosacītas notiesāšanas pārbaudes laiku. Savukārt prokurors kasācijas protestā lūdz atcelt apelācijas instances spriedumu pilnībā un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai. Kasācijas protestā norādīto argumenti neattiecas uz soda noteikšanu, līdz ar to netiek analizēti.

Augstākā tiesa atzīst, ka Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 28. aprīļa spriedums ir atceļams daļā par [pers. A] soda termiņā ieskaitīto laiku saskaņā ar Krimināllikuma 52. panta pirmās daļas 2. punktu un kriminālprocess šajā daļā izbeidzams. Pārējā daļā Zemgales apgabaltiesas 2022. gada 28. aprīļa spriedums atstājams negrozīts, bet apsūdzētā kasācijas sūdzība un prokurora kasācijas protests noraidāms.

Saistībā ar pārbaudes laika pagarināšanu nosacīti notiesātajam Augstākā tiesa norādījusi, ka soda ietekmējošu apstākļu pārvērtēšana nav kasācijas instances tiesas kompetencē. Soda noteikšana ir tiesas prerogatīva. Atbilstoši Krimināllikuma 46. panta otrajai daļai tiesa, nosakot sodu, ņem vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, vainīgā personību, atbildību mīkstinošos un pastiprinošos apstākļus.

No apelācijas instances sprieduma redzams, ka apelācijas instances tiesa ir pārbaudījusi un novērtējusi ziņas, kas raksturo izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, kā arī apsūdzētā personību, tai skaitā to, ka viņš ir precējies, strādā algotu darbu, agrāk septiņas reizes tiesāts un viņa apgādībā ir divi nepilngadīgi bērni, un tiesa motivējusi soda veida un mēra noteikšanu.

Kriminālprocesa likuma 527. panta otrās daļas 6. punkts noteic, ka notiesājoša sprieduma motīvu daļā tiesa norāda motīvus par konkrētā soda piemērošanu. Senāts norāda, ka tiesai ir jāmotivē Krimināllikuma 55. panta 10.<sup>1</sup> daļas piemērošana, bet nav jāmotivē, kāpēc tā nepiemēro Krimināllikuma 55. panta 10.<sup>1</sup> daļu.

Pagarināt nosacīti notiesātā pārbaudes laiku nav tiesas pienākums, bet gan izvēle, ja tiesa to atzīst par nepieciešamu.

Senāts atzīst, ka apsūdzētā atsauces kasācijas sūdzībā uz Krimināllikuma normu pārkāpumiem ir saistītas ar viņa subjektīvo viedokli par viņam nosakāmo sodu, nevis ar juridiskiem iemesliem, kas būtu par pamatu apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai.<sup>148</sup>

Pēc konkrētā Augstākās tiesas lēmuma analīzes, autore secina, ka tāpat kā tiesai nav jāmotivē kāpēc tā nenosaka piemērotā brīvības atņemšanas soda izpildi nosacītas notiesāšanas veidā, tiesa nav jāmotivē arī tas kāpēc netiek pagarināts noteiktais pārbaudes laiks, bet noteikta brīvības atņemšanas soda reāla izpilde. Tiesas motivācija nepieciešama tikai par to ko tiesa piemēro, tiesas spriedumā nav jāatspoguļo visu Krimināllikumā iekļauto soda veida iespējamā piemērošana attiecībā pret konkrētu personu. Kā arī apsūdzētā norādītā personību raksturojošā informācija pašam par sevi, nereti, ir subjektīva un tiesas kompetencē ir veikt šo ziņu patiesuma izvērtēšanu.

Nodaļas noslēgumā autore norāda, ka ir iegūta pārlicība, ka probācijas uzraudzības un nosacītas notiesāšanas izpilde Valsts probācijas dienestā notiek pēc analogiskiem principiem, jo Latvijas Sodū izpildes kodeksā ietvertie, probācijas klientam nosakāmie pienākumi ir vieni un tie paši gan probācijas uzraudzības, gan nosacītas notiesāšanas gadījumā.

Atšķirīgi ir nosacījumi soda aizstāšanai, ja notiesātais neievēro Valsts probācijas dienesta noteikto, proti, nosacītas notiesāšanas gadījumā tiek aizstāts viss soda termiņš, bet probācijas uzraudzības gadījumā tiek aizstāta tikai neizciestā soda daļa. Autores ieskatā, nosakāmi stingrāki probācijas uzraudzības aizstāšanas nosacījumi personām, kam probācijas uzraudzība noteikta par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, respektīvi, šādos gadījumos, tāpat kā šobrīd nosacītas notiesāšanas gadījumā būtu jāveic pilnīga soda izpilde, neatkarīgi no izciestās daļas.

Tāpat autore secina, ka probācijas uzraudzības termiņu nav iespējams pagarināt, gadījumos, kad notiesātais neizpilda Valsts probācijas dienesta prasība, kā tas ir nosacītas notiesāšanas gadījumā. Autores ieskatā izdarāmi grozījumi Krimināllikumā, kas pieļauj probācijas uzraudzības termiņa pagarināšanu uz laiku līdz vienam gadam, lai līdzīgi kā šobrīd tas ir nosacītas notiesāšanas gadījumā, pirms soda aizstāšanas ar brīvības atņemšanu, būtu kāda alternatīva.

---

<sup>148</sup> Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 30.11.2022. lēmums Lietā Nr. SKK-464/2022 *Pārbaudes laika pagarināšana nosacīti notiesātajam*. Pieejams: <https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs> [sk. 14.11.2023.]

## 4. NOSACĪTAS NOTIESĀŠANAS UN PROBĀCIJAS UZRAUDZĪBAS PERSPEKTĪVA LATVIJAS KRIMINĀLSODU SISTĒMĀ

Iepriekšējās maģistra darba nodaļās individuāli analizēts nosacītas notiesāšanas institūts un probācijas uzraudzība, ļaujot izprast to būtību, kopīgo un atšķirīgo. Autore ir nonākusi pie secinājuma, ka nosacīta notiesāšana no probācijas uzraudzības pēc būtības atšķiras vien ar to kādas ir sekas uzraudzības nosacījumu neizpildes gadījumā. Proti, nosacītas notiesāšanas nosacījumu nepildīšanas gadījumā tiesa nolemj izpildīt spriedumā noteikto sodu pilnā apmērā, neatkarīgi no tā cik ilgu laiku notiesātais jau atradies Valsts probācijas dienesta uzraudzībā, taču probācijas uzraudzības nosacījumu neizpildes gadījumā tiesa lemjot par probācijas uzraudzības aizstāšanu ar brīvības atņemšanu, aizstāj tikai neizciestā soda daļu. Turklāt probācijas uzraudzību var piemērot arī prokurors ar prokurora priekšrakstu par sodu, bet nosacītu notiesāšanu var piemērot tikai tiesa, jo tikai tiesa var piemērot personai brīvības atņemšanas sodu, ko nosaka nosacītas notiesāšanas veidā.

No publiski pieejamās informācijas autorei zināms, ka Tieslietu ministrija, kā kriminālsodu politikas veidotāja, ir sagatavojusi likumprojektu par grozījumiem Krimināllikumā, kas, tai skaitā, paredz no Krimināllikuma izslēgt tā 55. pantu jeb nosacītu notiesāšanu. Tomēr zināms arī tas, ka sākotnēji bija paredzēts lemt par likumprojekta atbalstīšanu un tā virzīšanu uz Saeimu jau 2023. gada 13. jūlija Ministru kabineta sēdē, taču jautājuma izskatīšana atlikta.<sup>149</sup> Zināmu laika periodu par likumprojekta turpmāko virzību nebija pieejama nekāda informācija, taču zināms, ka tas atkārtotai izskatīšanai iekļauts Ministru kabineta 2023. gada 28. novembra Ministru kabineta sēdē.<sup>150</sup> Ministru kabineta 2023. gada 28. novembra sēdē noteikts atbalstīt likumprojektu Nr. 21-TA-600, noteikts Valsts kancelejai sagatavot likumprojektu iesniegšanai Saeimā vienlaikus ar likumprojektu “Grozījumi Kriminālprocesa likumā” (Nr. 22-TA-3237) un atbildīgais par likumprojekta turpmāko virzību Saeimā noteikts tieslietu ministrs<sup>151</sup>. Tieslietu ministre I. Lībiņa – Egnere saistībā ar Ministru kabineta atbalstīto likumprojektu norādīja, ka

---

<sup>149</sup>Ministru kabineta 13.07.2023. sēdes protokols Nr. 36. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/meetings/protocols/02d24134-fe16-4403-93c4-1fdd2f57529d> [sk.23.11.2023.]

<sup>150</sup> *Grozījumi Krimināllikumā, projekta ID - 21-TA-600*. Pieejams:[https://tapportals.mk.gov.lv/legal\\_acts/c02f6d34-ccae-458f-a546-a8cac694885d](https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/c02f6d34-ccae-458f-a546-a8cac694885d) [sk. 23.11.2023.]

<sup>151</sup>Ministru kabineta 28.11.2023. sēdes protokols Nr. 59. Pieejams:<https://tapportals.mk.gov.lv/meetings/protocols/9b776175-b38d-40a5-898c-99b50ebfdb85> [sk. 08.12.2023.]

atšķirībā no nosacītas notiesāšanas probācijas uzraudzība būs mērķēta, lai koriģētu notiesātās personas uzvedību un mainītu viņa attieksmi un sociālo lomu. Tāpat paredzēts, ka katrai notiesātajai personai būs individuāli izstrādātas un pielāgotas probācijas programmas, lai samazinātu iespējamību, ka persona nākotnē varētu izdarīt jaunus noziedzīgus nodarījumus. Ar grozījumiem tiek turpināts stiprināt Latvijas sabiedrības kopējo un katra cilvēka individuālo drošību<sup>152</sup>. 2023. gada 4. decembrī Saeimas priekšsēdētāja D. Mieriņa ierosināja nodot Ministru kabineta iesniegto likumprojektu Juridiskajai komisijai un noteikt, ka tā ir atbildīgā komisija<sup>153</sup>. Uz maģistra darba izstrādes brīdī likumprojekta izskatīšana Saeimā nav uzsākta.

Likumprojekta anotācijā norādīts, ka Tieslietu ministrijas pastāvīgajā Krimināllikuma darba grupā atbalstīts Tieslietu ministrijas un Valsts probācijas dienesta priekšlikums, kas paredz atteikties no nosacītas notiesāšanas, tās vietā ļaujot piemērot pamatsodu – probācijas uzraudzība. Anotācijā noteiktais plānotais spēkā stāšanās termiņš ir 2024. gada 1. janvāri, kas autore ieskatā nav ticams, ņemot vērā, ka likumprojekts vēl nav nodots caurskatīšanai Saeimā. Norādīts, ka transformējot probācijas uzraudzību kā pamatsodu, probācijas uzraudzība ir kļuvusi par pilnvērtīgu alternatīvu nosacītai brīvības atņemšanas soda piemērošanai, jo tā satur un izpildes ziņā ir pilnībā identiska nosacītas notiesāšanas pārbaudes laika uzraudzībai, kam autore pievienojas.

Tieslietu ministrija vērs uzmanību uz to, ka nosacīta brīvības atņemšanas soda noteikšana sabiedrībā dažkārt tiek uztverta kā atbrīvošana no soda, jo sods netiek izpildīts. Tā vietā probācijas uzraudzība kā pamatsods būtu reāls sods, kas tiktu izpildīts uzreiz pēc sprieduma spēkā stāšanās. Ja persona nepilda probācijas uzraudzības nosacījumus, tad šis sods tiek aizstāts ar brīvības atņemšanu.

Ievērojot minēto, pastāv iespēja pilnībā atteikties no brīvības atņemšanas soda nosacītas noteikšanas, tās vietā ļaujot piemērot pamatsodu – probācijas uzraudzība, proti, ļaujot to piemērot ne tikai nepilngadīgajiem, bet arī pilngadīgajiem attiecībā uz jebkādu KL paredzēto noziedzīgo nodarījumu. Jāuzsver, ka tādējādi vienlaikus tiks mazināta atkārtota sabiedriskā darba piemērošana personām, kurām ir nepieciešams sods, kas satur rehabilitācijas un ierobežojumu elementus. Ņemot vērā, ka pēdējos gados ik gadu sabiedriskais darbs trīs un vairāk reižu pēc

---

<sup>152</sup> Tieslietu ministrija, *Tiesa varēs piemērot probācijas uzraudzību kā pamatsodu*. Pieejams: <https://juristavards.lv.db.rsu.lv/zinas/284308-tiesa-vares-piemerot-probacijas-uzraudzibu-ka-pamatsodu/> [08.12.2023.]

<sup>153</sup> Latvijas Republikas Saeimas prezidija Atzinums Par likumprojektu “Grozījumi Krimināllikumā” (Nr. 463/Lp14). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/0/339D9C2A5BEFAEC3C2258A7C004D60FA?OpenDocument> [sk. 08.12.2023.]

kārtas ir piemērots 35 % no visiem probācijas klientiem, kuriem tiek nodrošināta sabiedriskā darba izpilde, jaunā pamatsoda ieviešana pilnā apjomā šo problēmu varētu mazināt. Būtiski tas ir arī tāpēc, ka saskaņā ar grozījumiem KL papildsodu – probācijas uzraudzība – var piemērot kopā tikai ar brīvības atņemšanas sodu, nevis ar sabiedrisko darbu kā tas bija līdz šim, un tas nozīmē, ka daļai notiesāto, kuriem sociālo korekciju bija iespējams īstenot šādas sodu kombinācijas gadījumā, tas vairs nav iespējams.

Papildu atzīmējams, ka brīvības atņemšanas soda nosacīta noteikšana jau pašreiz apgrūtina galīgā soda noteikšanu par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem spriedumiem. Ja tā tiek saglabāta, tad nav iespējams realizēt likumprojektā piedāvāto galīgā soda noteikšanas reformu, kas paredz galīgā soda noteikšanu pēc vairākiem nolēmumiem attiecībā tikai uz tādiem sodiem, kas tiek reāli izpildīti, nevis tādiem, kuru izpilde ir atlikta ar nosacītu notiesāšanu.

Atsakoties no brīvības atņemšanas soda nosacītas noteikšanas, tad līdzīgi kā naudas soda gadījumā (Krimināllikuma 41. panta 2.<sup>2</sup> daļa) ir jāparedz iespēja pie noteiktiem apstākļiem piemērot probācijas uzraudzību kā pamatsodu arī par smaga nozieguma izdarīšanu, par kuru šajā likumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku ilgāku par pieciem gadiem, jo pašreiz saskaņā ar Krimināllikuma 55. panta pirmo daļu nosacītu notiesāšanu var piemērot arī par smaga nozieguma izdarīšanu, ja brīvības atņemšana netiek noteikta lielāka par pieciem gadiem. Tieslietu ministrijas pastāvīgā Krimināllikuma darba grupa secinājusi, ka nebūtu pieļaujama probācijas uzraudzības kā pamatsoda noteikšana par sevišķi smagiem noziegumiem.

Ievērojot to, ka likumprojekts paredz no Krimināllikuma izslēgt brīvības atņemšanas soda nosacītu noteikšanu, KL 52. panta 2.<sup>3</sup> daļā paredzētais tiesiskais regulējums par brīvības atņemšanas kombinēto sodu ar probācijas uzraudzību ir pārceļams uz KL 52. panta 2.<sup>1</sup> daļu, kurā noteikta kombinētā soda piemērošana brīvības atņemšanai ar sabiedrisko darbu un kura tiesiskais regulējums ir pilnībā attiecināms arī uz probācijas uzraudzību.

Likumprojekta izstrādātāji norāda uz to, ka probācijas uzraudzība kā pamatsods nav atliktais sods (atšķirībā no nosacītas brīvības atņemšanas), bet uzreiz pēc sprieduma vai prokurora priekšraksta par sodu spēkā stāšanās izpildāms pamatsods. Ievērojot minēto, ja persona probācijas uzraudzības kā pamatsoda laikā izdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu, tad tai par jauno noziedzīgo nodarījumu tiks piespriests pamatsods, kas tiks pilnībā vai daļēji saskaitīts kopā ar neizciesto probācijas uzraudzības laiku Krimināllikuma 51. un 52. pantā paredzētajā kārtībā.

Ievērojot to, ka Krimināllikuma 55. panta 11. daļā līdz šim bija noteikts, ka nosacīta notiesāšana nav nosakāma personai, kura ir izdarījusi Krimināllikuma 159. pantā (izvarošana) vai 160. pantā (seksuāla vardarbība) paredzēto noziegumu, un ievērojot to, ka likumprojekts neparedz iespēju probācijas uzraudzību kā pamatsodu noteikt par sevišķi smagiem noziegumiem, likumprojekts paredz palielināt Krimināllikuma 160. panta pirmajā daļā brīvības atņemšanas sodu no septiņiem uz deviņiem gadiem. Tādējādi Krimināllikuma 160. panta pirmajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums no smaga nozieguma tiks klasificēts kā sevišķi smags noziegums un par to nebūs iespējams piemērot probācijas uzraudzību kā pamatsodu, līdzīgi kā līdz šim par to nebija iespējams piemērot nosacītu brīvības atņemšanas sodu. Vienlaikus vērš uzmanību uz to, ka Krimināllikuma 160. panta pirmajā daļā paredzēta kriminālatbildība par seksuāla rakstura darbību nolūkā apmierināt savu dzimumtieksmi fiziskā saskarē ar cietušā ķermeni, ja tā izdarīta, izmantojot cietušā bezpalīdzības stāvokli vai pret cietušā gribu, lietojot vardarbību, draudus vai izmantojot uzticību, autoritāti vai citādu ietekmi uz cietušo. Ievērojot minēto, šādas darbības ir klasificējamas kā sevišķi smags noziegums, proti, līdzīgi kā Krimināllikuma 159. panta pirmajā daļā.

Krimināllikuma pārejas noteikumi ļaus probācijas uzraudzību kā pamatsodu turpmāk piemērot arī pilngadīgajām personām par jebkuru noziedzīgo nodarījumu, izņemot sevišķi smagu noziegumu.

Tāpat ar Krimināllikuma pārejas noteikumiem nepieciešams nodrošināt saprātīgu pāreju no pašreizēja tiesiskā regulējuma par brīvības atņemšanas soda nosacītu noteikšanu, uz jauno tiesisko regulējumu, kas paredz probācijas uzraudzības kā pamatsoda noteikšanu nosacītas notiesāšanas vietā, paredzot iespēju nosacītas brīvības atņemšanas vietā par noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti pirms grozījumu spēkā stāšanās, piemērot probācijas uzraudzību t.sk. izņēmuma gadījumā arī par sevišķi smagiem noziegumiem, par kuriem iepriekš bija iespējams piemērot nosacītu brīvības atņemšanu.

Ievērojot minēto, likumprojekta pārejas noteikums paredz noteikts, ka personām, kuras noziedzīgu nodarījumu izdarījušas līdz 2023. gada 31. decembrim un vēl nav notiesātas, un kurām likums ļāva piemērot nosacītu notiesāšanu un tiesa to būtu piemērojusi, tās vietā piemēro pamatsodu — probācijas uzraudzība — sākot ar 2024. gada 1. janvāri.

Likumprojekta izstrādātāji norāda uz to, ka nosacīta notiesāšana ir bargāka par probācijas uzraudzību, jo tā ir personas notiesāšana ar brīvības atņemšanas sodu, lai arī nosakot to nosacīti,

kā arī tās neievērošanas gadījumā tiek pilnībā izpildīts nosacīti noteiktas brīvības atņemšanas sods. Ievērojot minēto, šāds pārejas noteikums personai būs labvēlīgs.

Vienlaikus atzīmēts, ka šo Krimināllikuma pārejas noteikumu var piemērot tikai tiesa, proti, prokurors nevar atsaucoties uz šo pārejas noteikumu ar prokurora priekšrakstu par sodu noteikt probācijas uzraudzību personām, kuras noziedzīgu nodarījumu izdarījušas līdz 2023. gada 31. decembrim un vēl nav notiesātas, jo tikai tiesa var izvērtēt to, vai tā brīvības atņemšanas vietā būtu piemērojusi nosacītu brīvības atņemšanu.

Ievērojot minēto, likumprojekts paredz izslēgt no KL 55. pantu “Nosacīta notiesāšana”, kā arī izslēgt no KL 40. panta otrās daļas, 43. panta otrās daļas, 44. panta ceturtais daļas, 52. panta otrās, 2.<sup>1</sup> un 2.<sup>3</sup> daļas ietverto tiesisko regulējumu saistībā ar brīvības atņemšanas soda nosacītu noteikšanu.

Likumprojekts paredz papildināt Krimināllikuma 38.<sup>1</sup> pantu ar jaunu 2.<sup>1</sup> daļu kurā noteikts, ka, ņemot vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, vainīgā personību un citus lietas apstākļus, tiesa probācijas uzraudzību kā pamatsodu var noteikt uz laiku no trim gadiem līdz sešiem gadiem arī par tāda smaga nozieguma izdarīšanu, par kuru šajā likumā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku ilgāku par pieciem gadiem. Tiek vērsta uzmanība uz to, ka tādējādi probācijas uzraudzības kā pamatsoda piemērošana tiek pieļauta arī par smagiem noziegumiem, jo par tiem iepriekš bija iespējams noteikt nosacītu brīvības atņemšanu saskaņā ar Krimināllikuma 55. panta pirmo daļu, savukārt šāds maksimālais probācijas uzraudzības termiņš - uz laiku no trim gadiem līdz sešiem gadiem – jau ir paredzēts nepilngadīgajiem KL 66.<sup>2</sup> panta pirmajā daļā.<sup>154</sup>

Iepazīstoties ar Tieslietu ministrijas izstrādāto likumprojektu, autore secina, ka ar to apstiprinās arī autores iepriekš radušies secinājumi maģistra darba izstrādes gaitā, proti, ka kopš probācijas uzraudzība piemērojama ne tikai kā papildsods, bet arī kā pamatsods, tā ir kļuvusi par nosacītas notiesāšanas alternatīvu, jo abos gadījumos pirms lemšanas par to piemērošanu tiek ņemts vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturs, radītais kaitējums, kā arī vainīgā personība. Abos gadījumos nosacījumu klāsts, ko uzraudzības laikā Valsts probācijas dienesta amatpersona var piemērot notiesātajam ir identisks.

Tomēr autore nepievienojas likumprojektā paredzētajam, ka probācijas uzraudzība kā pamatsods nebūtu piemērojama pilngadīgām personām, kas tiek sauktas pie kriminālatbildības

---

<sup>154</sup>Likumprojekta grozījumi Krimināllikumā Nr. 21-TA-600 anotācija. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/annotati on/b8c43df3-84af-432b-9a0d-3272a5e43731> [sk. 23.11.2023.]

par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanas, tā vietā autore ierosina, ka probācijas uzraudzība kā pamatsods nav piemērojams par tīšu sevišķi smagu noziegumu izdarīšanu. Tātad autores ieskatā, probācijas uzraudzība kā pamatsods būtu piemērojams tikai tādām pilngadīgām personām, kas sevišķi smagu noziedzīgu nodarījumu izdarījušas aiz neuzmanības. Neuzmanībai kā vainas formai noziedzīgā nodarījumā ir divi veidi – noziedzīgā pašpaļāvība un noziedzīgā nevērība, kas atšķiras pēc personas psihiskās attieksmes pret kaitīgo seku iestāšanās iespējamības paredzēšanu, kā arī pēc viņas gribas attieksmes pret noziedzīgā nodarījuma objektīvajām pazīmēm kaitīgo seku veidā. Neuzmanība kā vainas forma attiecībā pret kaitīgajām sekām raksturīga galvenokārt noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar drošas tehnikas, dabas vides, sanitārijas, darba aizsardzības, ugunsdrošības, transporta kustības un ekspluatācijas un citu noteikumu pārkāpšanu dažādās tautsaimniecības nozarēs, profesionālo pienākumu pildīšanā, arī nodarījumos pret personu gadījumos<sup>155</sup>. Piemēram, par Krimināllikuma 125. panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu – par tīša smaga miesas bojājuma nodarīšanu, kas vainīgā neuzmanības dēļ bijis par iemeslu cietušā nāvei, vai par tīša smaga miesas bojājuma nodarīšanu, ja to izdarījusi organizēta grupa – paredzēts sods brīvības atņemšanas veidā uz laiku no trim līdz piecpadsmit gadiem, tātad atbilstoši Krimināllikuma 7. panta piektajai daļai tas ir sevišķi smags noziegums. Krimināllikuma grozījumiem paliekot šī brīža redakcijā, pēc to stāšanās spēkā, personām par šāda veida nozieguma izdarīšanu būtu piemērojams tikai sods brīvības atņemšanas veidā, kas autores ieskatā nav samērīgi, jo uz maģistra darba izstrādes brīdi spēkā esošajā Krimināllikuma redakcijā, tās 55. panta pirmajā daļā noteikts, ka nosakot sodu brīvības atņemšana ne ilgāku par trim gadiem, ja izdarīts sevišķi smags noziegums, tiesa vainīgo var notiesāt nosacīti. Tātad, kamēr Krimināllikumā iekļauts nosacītas notiesāšanas institūts, personai būtu iespēja, ka brīvības atņemšanas sods tiek noteikts nosacītas notiesāšanas veidā, ja tiesa nosaka sodu minimālajā apmērā un izpildās, pārējie Krimināllikuma 55. panta pirmās daļas nosacījumi, tad stājoties spēkā plānotajai Krimināllikuma redakcijai personai būtu piemērojams tikai un vienīgi brīvības atņemšanas sods, nekādas alternatīvas.

Turklāt, lai veicinātu pilngadīgas personas, kas notiesātas par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, motivāciju ievērot Valsts probācijas dienesta izstrādāto uzraudzības plānu, Krimināllikuma 38.<sup>1</sup> pants papildināms ar 7.<sup>1</sup> daļu, kurā tiktu nostiprināts, ka gadījumā, ja persona, kurai ar tiesas spriedumu noteikta probācijas uzraudzība par sevišķi smaga nozieguma

---

<sup>155</sup> Krastiņš, U. Liholaja, V. *Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII<sup>1</sup>)*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021, 75. lpp.

izdarīšanu, bez attaisnojoša iemesla nepilda kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā paredzētos vai soda izpildes iestādes noteiktos pienākumus, tiesa pēc soda izpildes iestādes iesnieguma lemj par noteiktā probācijas uzraudzības termiņa pilnīgu aizstāšanu ar brīvības atņemšanu vienu probācijas uzraudzības dienu skaitot kā vienu brīvības atņemšanas dienu. Tātad autores ieskatā aizstājot probācijas uzraudzības termiņu ar brīvības atņemšanas dienām personām, kuras notiesātas ar probācijas uzraudzību par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, no nosacītas notiesāšanas institūta pārņemams tas, ka sods tiek aizstāts pilnīgi, neņemot vērā jau izciesto soda daļu.

Tāpat autore uzskata, ka Krimināllikuma 38.<sup>1</sup> panta septītajā daļa izdarāmi grozījumi, kas pieļautu tiesai, pēc soda izpildes iestādes iesnieguma saņemšanas, personām, kam par kriminālpārkāpumu, mazāk smagu, smagu vai mazāk smagu nozieguma izdarīšanu piemērota probācijas uzraudzība, pagarināt probācijas uzraudzību uz termiņu līdz vienam gadam. Šobrīd Krimināllikumā noteikts, ka probācijas termiņu var samazināt, taču autores ieskatā, nepieciešams nostiprināt arī to, ka termiņš nepieciešamības gadījumā pagarināms, kā tas ir arī nosacītas notiesāšanas gadījumā. Tiesai jādod rīcības brīvība izvēlēties vai probācijas uzraudzības termiņu pagarināt vai to aizstāt, jo, iespējams, notiesātā izdarītie pārkāpumi soda izpildes laikā nav tik būtiski, lai uzreiz lemtu tikai par piespīestā soda aizstāšanu.

Autore piekrīt, ka būtu izdarāmi grozījumi Krimināllikuma 38.<sup>1</sup> panta otrajā daļā nosakot lielāku amplitūdu probācijas uzraudzības laika piemērošanai, taču Tieslietu ministrijas likumprojektā norādīto maksimālo termiņu – seši gadi, autore piedāvā palielināt līdz astoņiem gadiem un kā minimālo termiņu noteikt trīs mēnešus. Šādu amplitūdu autore pamato ar to, ka tā ir atbilstoša Krimināllikuma 7. pantā noteiktajai brīvības atņemšanas sodu amplitūdai, kas nosaka kā tie klasificēti noziegumi. Maksimālā robeža – astoņi gadi, nosakāma, jo tas ir maksimālais brīvības atņemšanas laiks, kas būtu piemērojams par smaga nozieguma izdarīšanu un autores ieskatā, nav lietderīgi probācijas uzraudzības piemērojamā apmēra amplitūdu noteikt vēl lielāku, jo, atbilstoši autores priekšlikumam, probācijas uzraudzība par sevišķi smagu noziegumu izdarīšanu piemērojama tikai par tādiem noziegumiem, kas izdarīti aiz neuzmanības. Autore uzskata, ka piedāvātā probācijas uzraudzības termiņa amplitūda ir pietiekama, lai tiesa, izvērtējot Krimināllikumā noteiktos vispārīgos soda piemērošanas principus spētu noteikt individualizētu soda apmēru, kas būtu tiesas ieskatā pietiekams, lai sasniegtu kriminālsoda mērķi izmantojot Valsts probācijas dienestam pieejamos resursus.

Zināms, ka lai veiktu pilnvērtīgu probācijas uzraudzību notiesātajām personām, Valsts probācijas dienestam ir nepieciešamas papildus apmēram 43 amata vieta, jo atšķirībā sabiedriskā darba attiecībā uz probācijas uzraudzību Valsts probācijas dienesta amatpersonām jāveic ilgstošāki pasākumi. Proti, ja sabiedriskā darba izpildes ietvaros ir jāorganizē 40 līdz 280 sabiedriskā darba stundu izpilde, tad probācijas uzraudzības gadījumā Valsts probācijas dienesta amatpersonai notiesātā persona būs jāuzrauga no viena līdz pieciem gadiem.<sup>156</sup> Autores ieskatā, atsakoties no nosacītas notiesāšanas, ilgtermiņā samazinātos nepieciešamība pēc jaunu Valsts probācijas dienesta amatpersonu piesaistes, jo amatpersonas, ka veic uzraudzību nosacīti notiesātām personām, turpmāk varētu uzraudzīt personas, kam noteikta probācijas uzraudzība. Tomēr šāda situācijas nostabilizēšanās būtu sagaidāma apmēram piecus gadus pēc atteikšanās no nosacītas notiesāšanas, kas arī ir maksimālais laiks uz kādu var noteikt pārbaudes laiku nosacīti notiesātajam.

Atteikšanās no nosacītas notiesāšanas autores ieskatā arī mazinās sabiedrības domas par to, ka persona, kura notiesāta nosacīti paliek vispār bez soda. Šāds sabiedrības viedoklis par nosacītu notiesāšanu ir saprotams, jo tikai gramatiski iztulkojot Krimināllikuma 55. panta pirmo daļu, redzams, ka tas satur frāzi “vainīgais, sodu neizciešot”<sup>157</sup>, līdz ar to sabiedrības loceklim neiedziļinoties tajā, ka šādi notiesātām personām tiek noteikts pārbaudes laiks kamēr persona atrodas Valsts probācijas dienesta redzeslokā un izpilda konkrētu nosacījumus, var rasties priekšstats par to, ka vainīgajam par izdarīto nav sods vispār, jo Krimināllikumā norādīts, ka sodu neizcieš. Intervijā medijam TVNET Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas (šobrīd Rīgas pilsētas tiesa) priekšsēdētājas vietniece S. Grīnberga norādījusi, sniegusi informāciju par nosacītas notiesāšanas būtību, norādot to, ka piekrīt, ka daļa sabiedrības domā, ka persona iznāk no tiesas zāles, saņēmusi nosacīto sodu, iet mājās, var doties uz darbu un nekādu citu pienākumu personai nerodas, tomēr sabiedrība būtu jāinformē, ka šādai personai ir jādodas uz Valsts probācijas dienestu un jāpilda tā uzliktie pienākumi, jāiesaistās programmās, piemēram, lai cīnītos ar narkotisko vielu atkarību, tostarp norāda, ka liela daļa nosacīti notiesātie ir izdarījuši noziedzīgus nodarījumus saistītā ar narkotisko un psihotropo vielu nelikumīgu apriti. Uz šādām programmām notiesātajam ir jāiet un jāievēro arī citi Valsts probācijas dienesta nosacījumi,

---

<sup>156</sup> *Likumprojekta Nr. 357/Lp13 “Grozījumi Krimināllikumā” papildinātā anotācija.* Pieejams: [https://likumi.lv/wwraksti/LIKUMI/PAPILDINATAS\\_ANOTACIJAS/TMANOT\\_100121\\_KL\\_BERNI.APDEIT.DOCX](https://likumi.lv/wwraksti/LIKUMI/PAPILDINATAS_ANOTACIJAS/TMANOT_100121_KL_BERNI.APDEIT.DOCX) [sk. 22.11.2023.]

<sup>157</sup> Krimināllikums: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998., 55. panta pirmā daļa

pretējā gadījumā, ļaunprātīgas izvairīšanās gadījumā Valsts probācijas dienests vērsīsies tiesā ar iesniegumu par spriedumā noteiktā soda izpildi.<sup>158</sup>

Nodaļas nobeigumā autore secina, ka ņemot vērā šobrīd Saeimā iesniegto likumprojektu par nosacītas notiesāšanas izslēgšanu no Krimināllikuma, visticamāk nākotnē nosacīta notiesāšana tiks izslēgta no Krimināllikuma, tikai šobrīd nav zināms, kad šie Krimināllikuma grozījumi stāsies spēkā un vai Saeimas juridiskā komisija atbalstīs Ministru kabineta iesniegto likumprojektu neveicot nekādus grozījumus.

Autores ieskatā, Ministru kabineta piedāvātajā likumprojektā šādā redakcijā, kādā tas ir iesniegts Saeimā būtu veicamas korekcijas, lai probācijas uzraudzība būtu pilnvērtīga nosacītas notiesāšanas alternatīva. Autore darba nodaļās ir ieskicējusi savu redzējumu par turpmāk veicamajiem grozījumiem Krimināllikumā un tie pilnībā tiks atspoguļoti darba nobeigumā.

Nosacītas notiesāšanas institūts ir izslēdzams no Krimināllikumā, jo šobrīd, kad probācijas uzraudzība nosakāma kā pamatsods, pēc to analizēšanas redzams, ka to pamatā ir viens vēstījums – veicināt to, lai persona ar Valsts probācijas dienesta palīdzību veiktu nepieciešamos pasākumus, kas ļautu turpmāk dzīvot likumpaklausīgu dzīvi, atturēties no jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, iespējams strādāt pie cīņas ar atkarībām. Gan nosacītas notiesāšanas gadījumā, gan probācijas uzraudzības gadījumā, tiesa nosakot sodu šādā veidā, uzskata, ka kriminālsoda mērķis tiek sasniegts personai sodu izciešot ārpus brīvības atņemšanas iestādes.

---

<sup>158</sup>Tiesneses skaidrojums vai nosacīts sods ir sods un sevi attaisno? Pieejams: <https://www.tiesas.lv/aktualitates/tiesnes-skaidrojums-vai-nosacits-sods-ir-sods-un-sevi-attaisno-8639> [sk. 24.11.2023.]

## NOBEIGUMS

Maģistra darba ievadā noteiktais mērķis ir sasniegts un noteiktie uzdevumi izpildīti. Maģistra darba izstrādē autore izvirzīja sev pētāmos jautājumus – kāda ir probācijas uzraudzības nozīme kriminālsodu sistēmā, kādas sekas kriminālsodu sistēmā tiks radītas izslēdzot iespēju brīvības atņemšanas soda noteikšanu nosacītas notiesāšanas veidā un kādas izmaiņas nepieciešamas probācijas uzraudzības piemērošanas nosacījumos, lai tiktu sasniegts kriminālsoda mērķis?

Pēc darba izstrādes autore ir nonākusi pie šādiem secinājumiem:

1. Nosacītas notiesāšanas institūta aizsākumi jaundibinātajā Latvijas Republikā saistāmi ar 1922. gada grozījumiem 1903. gada Sodu likumā, kas kopš Latvijas Republikas dibināšanas 1918. gadā tika piemērots Latvijas Republikas teritorijā.
2. Vēsturiski nosacītu notiesāšanu bija iespējams piemērot notiesājot personu arī ar citiem soda veidiem, ne tikai brīvības atņemšanas sodu. Krimināllikuma pamata redakcijā bija noteikts, ka nosakot brīvības atņemšanu piespiedu darba, aresta vai naudas soda veidā, tiesa var vainīgo notiesāt nosacīti. Spēkā esošajā Krimināllikuma redakcijā noteikts, ka nosacīta notiesāšana piemērojama tikai gadījumos, kad persona tiek notiesāta ar brīvības atņemšanas sodu.
3. Nosakot personai kriminālsodu to nosaka tādā apmērā, kādu par konkrēto noziedzīgo nodarījumu paredz Krimināllikuma sevišķās daļas attiecīgā panta sankcija. Nosakot soda veidu ņem vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, kā arī vainīgā personību. Savukārt nosakot soda mēru, ņem vērā atbildību mīkstinošos un pastiprinošos apstākļus.
4. Lai lemtu par nosacītas notiesāšanas piemērošanu personai tiesai jāizvērtē šādas obligātas komponentes - izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturs un radītais kaitējums, vainīgā personība un citi lietas apstākļi-, kā arī jāiegūst pārliecību, ka vainīgais, sodu neizciešot, turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus. Savukārt, lai lemtu par probācijas uzraudzīšanas piemērošanu personai, jāvadās pēc vispārīgiem soda noteikšanas principiem.
5. Nosacīti notiesāt personas var tikai tiesa, jo nosacītas notiesāšanas institūts ir neatdalāms no brīvības atņemšanas soda noteikšanas, taču probācijas uzraudzību var piemērot gan tiesa notiesājot personu, gan prokurors sastādot priekšrakstu par sodu.
6. Gan personas, kas notiesātas nosacīti, gan personas kuras notiesātas ar probācijas uzraudzību gan pamatsoda, gan papildsoda veidā, uzrauga Valsts probācijas dienests. Valsts

probācijas dienests, uzklusot notiesātās personas viedokli, sastāda uzraudzības plānu piemērojot personai noteiktus pienākumus, veic šī plāna uzraudzību un likumā noteiktos gadījumos vēršas ar iesniegumu tiesā gan par nosacītas notiesāšanas atcelšanu un soda izpildi, gan arī par probācijas uzraudzības aizstāšanu ar brīvības atņemšanu.

7. Būtiskākā atšķirība starp brīvības atņemšanas noteikšanu nosacītas notiesāšanas veidā un probācijas uzraudzību saistāma ar sekām, kādas notiesātajam iestājas neievērojot Valsts probācijas dienesta noteiktos pienākumus, izdarot jaunus noziedzīgus nodarījumus. Nosacītas notiesāšanas gadījumā atbilstoši Kriminālprocesa likuma 641. pantam tiesnesis pēc Valsts probācijas dienesta iesnieguma var pieņemt lēmumu par spriedumā noteiktā soda izpildīšanu nosacīti notiesātajam, tātad, izpildīt piespriesto sodu pilnā apmērā. Taču gadījumā, ja netiek ievēroti noteikumu saistībā ar probācijas uzraudzības izpildi, pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 644.<sup>1</sup> panta nosacījumiem, pēc Valsts probācijas dienesta iesnieguma, aizstāj tikai neizciesto soda laiku ar brīvības atņemšanu. Probācijas uzraudzības aizstāšanas nosacījumi ir maigāki nekā nosacītas notiesāšanas aizstāšanas nosacījumi.

8. Autore ieskatā turpinot Latvijas Republikas iesākto kriminālsodu reformu, ir jāatsakās no nosacītas notiesāšanas institūta, jo līdz ar probācijas uzraudzības iekļaušanu pie pamatsodiem ir zudis nosacītas notiesāšanas piemērošanas mērķis. Kriminālsoda mērķis sasniedzams nosacītas notiesāšanas vietā piemērojot probācijas uzraudzību pamatsoda veidā, līdz ar ko no Krimināllikuma izslēdzams 55. pants.

Autore izstrādājot maģistra darbu sagatavojusi šādus priekšlikumus:

1. Autore piedāvā Krimināllikuma 38.<sup>1</sup> panta otro daļu šādā redakcijā:

(2) Probācijas uzraudzību kā pamatsodu var piemērot tikai šā likuma sevišķajā daļā minētajos gadījumos uz laiku no ~~viena gada~~ trim mēnešiem līdz ~~pieciem~~ astoņiem gadiem.

2. Autore piedāvā papildināt Krimināllikuma 38.<sup>1</sup> pantu ar 2.<sup>1</sup> daļu un izteikt to šādā redakcijā:

(2.<sup>1</sup>) *Probācijas uzraudzība kā pamatsods nav piemērojams par tīšu sevišķi smagu noziegumu izdarīšanu.*

3. Autore piedāvā Krimināllikuma 38.<sup>1</sup> pantu septīto daļu izteikt to šādā redakcijā:

(7) Ja persona, kurai ar tiesas spriedumu vai prokurora priekšrakstu par sodu noteikta probācijas uzraudzība *par kriminālpārkāpuma, mazāk smaga vai smaga nozieguma izdarīšanu*, bez attaisnojoša iemesla nepilda kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā paredzētos vai soda

izpildes iestādes noteiktos pienākumus, tiesa pēc soda izpildes iestādes iesnieguma saņemšanas *pagarina notiesātajam noteikto uzraudzības termiņu uz laiku līdz vienam gadam* vai aizstāj neizciesto soda laiku, vienu probācijas uzraudzības dienu rēķinot kā vienu brīvības atņemšanas dienu, bet ne ilgāku par:

- 1) trim mēnešiem, ja probācijas uzraudzība noteikta par kriminālpārkāpumu;
- 2) trim gadiem, ja probācijas uzraudzība noteikta par mazāk smagu noziegumu;
- 3) pieciem gadiem, ja probācijas uzraudzība noteikta par smagu ~~vai sevišķi smagu~~ noziegumu.

4. Autore piedāvā Krimināllikuma 38.1 pantu papildināt ar 7.<sup>1</sup> daļu izteikt to šādā redakcijā:

*(7<sup>1</sup>) Ja persona, kurai ar tiesas spriedumu noteikta probācijas uzraudzība par tāda sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, kas izdarīts aiz neuzmanības, bez attaisnojoša iemesla nepilda kriminālsodu izpildi reglamentējošā likumā paredzētos vai soda izpildes iestādes noteiktos pienākumus, tiesa pēc soda izpildes iestādes iesnieguma lemj par noteiktā probācijas uzraudzības termiņa pilnīgu aizstāšanu ar brīvības atņemšanu vienu probācijas uzraudzības dienu skaitot kā vienu brīvības atņemšanas dienu.*

5. Autore piedāvā turpmāk sodu probācijas uzraudzība pilngadīgām personām noteikt Krimināllikumā Sevišķajā daļā paredzētajos gadījumos neatkarīgi no nozieguma izdarīšanas brīža, līdz ar ko no Krimināllikuma pārejas noteikumiem izslēdzami šādi punkti:

~~25. Pamatsodu — probācijas uzraudzība — sāk piemērot ar 2022. gada 1. janvāri pilngadīgām personām, kuras izdarījušas šā likuma 126., 130., 130.1, 174., 248.2, 253.2 un 340. pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu pēc 2021. gada 31. decembra, un nepilngadīgajiem, kuri izdarījuši jebkuru šā likuma sevišķajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu pēc 2021. gada 31. decembra.~~

~~25.<sup>1</sup> Pamatsodu — probācijas uzraudzība — sāk piemērot ar 2023. gada 15. jūliju pilngadīgām personām, kuras izdarījušas šā likuma 132., 132.1 un 168.1 pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu pēc 2023. gada 14. jūlija.~~ 25.<sup>2</sup> Pamatsodu — probācijas uzraudzība — sāk piemērot ar 2023. gada 20. oktobri pilngadīgām personām, kuras izdarījušas šā likuma 285., 285.1 un 285.2 pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu pēc 2023. gada 19. oktobra.

# IZMANTOTO AVOTU UN BIBLIOGRĀFIJAS SARAKSTS

## Normatīvie akti

1. *Latvijas Republikas Satversme*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 43, 01.07.1993.
2. *Kriminālprocesa likums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 74, 11.05.2005.
3. *Valsts probācijas dienesta likums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 183, 30.12.2003.
4. *Krimināllikums*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998.
5. *Latvijas Sodū izpildes kodekss*: LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs Nr. 1, 01.01.1971.
6. *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 197, 11.10.2023.
7. *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 123, 28.06.2023.
8. *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 250, 29.12.2020.
9. *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 214, 29.10.2014.
10. *Grozījumi Latvijas Sodū izpildes kodeksā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 204, 15.10.2014.
11. *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 202, 27.12.2012.
12. *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 117, 28.07.2011.
13. *Grozījumi Krimināllikumā*: LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 188, 22.11.2007.
14. *Krimināllikuma vēsturiskā redakcija laika posmā no 14.11.2021. līdz 31.12.2021.:* LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998.
15. *Krimināllikuma pamata redakcija laika posmā no 01.04.1999.-14.06.2000:* LV likums. Latvijas Vēstnesis Nr. 199/200, 08.07.1998.
16. *Latvijas Kriminālkodekss*: LV likums. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākās Padomes un Valdības ziņotājs Nr. 6, 09.02.1961., zaudē spēku 01.04.1999.
17. *Kārtība, kādā Valsts probācijas dienests uzrauga nosacīti notiesātās, nosacīti pirms termiņa no soda izciešanas atbrīvotās, nosacīti no kriminālatbildības atbrīvotās personas un personas, kurām piemērots pamatsods vai papildsods – probācijas uzraudzība*: Ministru kabineta 24.02.2015 noteikumi Nr. 197. Latvijas Vēstnesis Nr. 44, 03.03.2015.
18. *Par Kriminālsodu politikas koncepciju*: Ministru kabineta 09.01.2009. rīkojums Nr. 6. Latvijas Vēstnesis Nr. 6, 13.01.2009., zaudē spēku 01.01.2021.

19. Par koncepciju "Par izmaiņām nosacītās notiesāšanas piemērošanā": Ministru kabineta 14.07.2006. rīkojums Nr. 527. Latvijas Vēstnesis Nr. 112, 18.07.2006., zaudē spēku 01.01.2021.

20. Igaunijas Kriminālkodeks (KARISTUSSEADUSTIK). Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide> [sk. 07.11.2023.]

21. Lietuvas kriminālkodekss (LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO PATVIRTINIMO IR ĮSIGALIOJIMO Pieejams: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=rivwzvvpvg&documentId=a84fa232877611e5bca4ce385a9b7048&category=TAD> [sk. 07.11.2023.]

## Literatūra

1. Koimbras Universitātes Juridisko pētījumu institūts (*University of Coimbra Institute for Legal Research*) *Ar brīvības atņemšanas nesaistītas sankcijas un pasākumi Eiropas Savienības dalībvalstīs, salīdzinošais ziņojums (Non-Custodial Sanctions and Measures in the member States of the European Union, comparative report)*, Koimbra, 2022, 3 lpp. Pieejams: <https://estudogeral.uc.pt/bitstream/10316/103780/1/Non-custodial%20miolo.pdf> [sk. 11.12.2023.]

2. Krastiņš, U. Liholaja, V. *Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII<sup>1</sup>)*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021.

3. Krastiņš, U. *Augstākās tiesas plēnuma lēmumu krimināltiesību jautājumos apkopojums ar komentāriem mūsdienā skatījumā*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2021.

4. Hērda, K. (Heard, C.) *Cietumsoda alternatīvas Eiropā: labas prakses rokasgrāmata (Alternatives to imprisonment in Europe: A handbook of good practice)*. Roma, 2016. Pieejams: <http://www.prisonobservatory.org/upload/Good%20practice%20handbook%20AS.pdf> [sk. 11.12.2023.]

5. Autoru kolektīvs *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VI nodaļa. Tiesa*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2013.

6. Krastiņš, U. Liholaja, V. Niedre, A. *Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs, Vispārīgā daļa*. Rīga: AFS, 2007.

7. Mincs, P. *Krimināltiesību kurss. Vispārīgā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.

8. Krastiņš, U. Liholaja, V. *Salīdzināmās krimināltiesības Igaunija Latvija Lietuva*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2004.
9. Judins, A. *Nosacīta notiesāšana kā cietumsoda alternatīva*. Rīga: Nordik, 2003.
10. Krauss, D. Pastile, K. *Krimināltiesību pamatjautājumi Latvijā un Vācijā*. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2002.
11. Niedre, A. *Latvijas Kriminālkodekss un komentāri pie atsevišķiem Latvijas Kriminālkodeksa pantiem*. Rīga: TIC, 1998.
12. Mincis, P. Ehlerss, H. Jakobi, P. Lauva, J. *Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem*. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1934.
13. Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā 1903. gada 22. marta Sodu likumi. *Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem*. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1930.

## Periodika

1. Aizupe I., Zemzars U., Ozola Z., Sviķe I., Bidiņa M. *Krimināltiesiskās sistēmas pārmaiņas*// Jurista Vārds, Nr. 01/02 (1267/1268), 10.01.2023., 55.-61.lpp.
2. Judins, A. *Probācijas uzraudzība un dzimumnoziedzumu recidīvs*// Jurista Vārds, Nr. 35(630), 31.08.2010.
3. Mahakeja, K. *Prokurora priekšraksta par sodu piemērošanas problēmas*// Jurista Vārds, Nr. 24 (1290), 13.06.2023., 14.-20.lpp
4. Matule, S. *Pakavējoties pie soda noteikšanas principiem*// Jurista Vārds Nr. 33 (1299), 15.08.2023., 2. lpp.
5. Papsujevičs, M. *Nepilngadīgo kriminālatbildības reforma: svarīgs solis kriminālsodu politikas pilnveidē*// Jurista Vārds Nr. 01 (1111), 07.01.2020., 57.-59.lpp.
6. Piģēns, K. *Resocializācija ir brīvības atņemšanas soda galvenais mērķis*// Jurista Vārds, Nr. 40 (1098), 08.10.2019., 6-10. lpp.
7. Rimša, A. *Izpildvaras piemēroto kriminālsodu atbilstība tiesībai uz taisnīgu tiesu*// Jurista Vārds Nr. 10 (1016), 06.03.2018., 14.-16.lpp.
8. Škavronksa, D. *Progresīva brīvības atņemšanas soda izpilde*// Jurista Vārds Nr. 26 (929), 28.06.2016., 18-25. lpp.

9. Škavronska, D. *No Taliona principa līdz resocializācijai*// Jurista Vārds, Nr. 50 (645), 14.12.2010.

10. Tieslietu ministrija, *Tiesa varēs piemērot probācijas uzraudzību kā pamatsodu*. Pieejams: <https://juristavards-lv.db.rsu.lv/zinas/284308-tiesa-vares-piemerot-probacijas-uzraudzibu-ka-pamatsodu/> [08.12.2023.]

11. Zavackis A., Linde I., Sviķe I., Zemzars U. *Solis ceļā uz kriminālsodu politikas reformu un nepilngadīgo kriminālatbildības pārskatīšanu*// Jurista Vārds Nr. 21 (1235), 24.05.2022., 14.-26.lpp.

## Judikatūra un tiesu prakse

1. Satversmes tiesas kolēģijas 2023. gada 13. oktobra lēmums par atteikšanos ierosināt lietu, pieteikums Nr. 151/2023. Pieejams: [https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2023/11/Lemums\\_par\\_pieteikumu\\_Nr.2023\\_151.pdf](https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2023/11/Lemums_par_pieteikumu_Nr.2023_151.pdf) [sk. 24.11.2023.]

2. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 31.01.2023. lēmums Lietā Nr. SKK-86/2023 *Pamatsoda – probācijas uzraudzības – piemērošana*. Pieejams: <https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs> [sk. 13.11.2023.]

3. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 03.06.2021. lēmums Lietā Nr. SKK-342/2021 *Mantiskā kaitējuma apmēra novērtējums nosacītas notiesāšanas piemērošanai*. Pieejams: <https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs> [sk. 21.11.2023.]

4. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 05.12.2019. lēmums Lietā Nr. SKK-590/2019 *Noziedzīgā nodarījuma rakstura izvērtēšana, lemjot par iespēju piemērot nosacītu notiesāšanu*. Pieejams: <https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs> [sk. 14.11.2023.]

5. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 23.02.2017. lēmums Lietā Nr. SKK-68/2017 *Nosacītas notiesāšanas piemērošana*. Pieejams: <https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs> [sk. 07.11.2023.]

6. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 21.12.2015. lēmums Lietā Nr. SKK-743/2015 *Nosacītas notiesāšanas piemērošanas apstākļu izvērtējums*. Pieejams: <https://at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs> [sk. 07.11.2023.]

7. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesu kolēģijas 2016. gada 24. februāra sprieduma lietā Nr. 11096214814, lietas arhīva Nr. KA04-0369-16/7. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi> [sk. 14.11.2023.]

8. Zemgales apgabaltiesas 2023. gada 26. janvāra spriedums krimināllietā Nr. KA06-0066-23/5, ECLI:LV:ZAT:2023:0126.11221020022.3.S. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [sk. 22.11.2023.]

9. Zemgales apgabaltiesas 2020. gada 20. oktobra spriedums krimināllietā Nr. KA06-0067-20/15, ECLI:LV:ZAT:2020:1020.11905004416.6.S. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [sk. 14.11.2023.]

10. Zemgales rajona tiesas 2022. gada 20. oktobra spriedums krimināllietā Nr. K73-0853-22/4, ECLI:LV:ZRT:2022:1020.11221020022.1.S. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi> [sk. 22.11.2023.]

## Interneta resursi

1. Apvienoto nāciju organizācijas rezolūcija: Standarta minimuma noteikumi par sodiem bez brīvības atņemšanas (*Tokijas noteikumi*)( *United Nations Standard Minimum Rules for Non-Custodial Measures (The Tokyo Rules): resolution / adopted by the General Assembly*). Pieejams: <https://digitallibrary.un.org/record/105347> [sk. 14.11.2023.]

2. Collins vārdnīca (*Collins dictionary*). Pieejams: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/suspended-sentence> [sk. 10.12.2023.]

3. Grozījumi Krimināllikumā, projekta ID - 21-TA-600. Pieejams: [https://tapportals.mk.gov.lv/legal\\_acts/c02f6d34-ccae-458f-a546-a8cac694885d](https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/c02f6d34-ccae-458f-a546-a8cac694885d) [sk. 23.11.2023.]

4. Latvijas Republikas Saeimas prezidija Atzinums Par likumprojektu “Grozījumi Krimināllikumā” (Nr. 463/Lp14). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/saeimalivs14.nsf/0/339D9C2A5BEFAEC3C2258A7C004D60FA?OpenDocument> [sk. 08.12.2023.]

5. Likumprojekta grozījumi Krimināllikumā Nr. 21-TA-600 anotācija. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/b8c43df3-84af-432b-9a0d-3272a5e43731> [sk. 23.11.2023.]

6. Likumprojekta Nr. 334/Lp14 „Grozījumi Krimināllikumā” anotācija. Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS14/SaeimaLIVS14.nsf/0/F6298DE645A5CCBC2258A300037DA71?OpenDocument> [sk. 22.11.2023.]

7. Likumprojekta "Grozījumi Krimināllikumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums. Pieejams: [titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/DE025229C1591133C225842700427684?OpenDocument#b](https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/DE025229C1591133C225842700427684?OpenDocument#b) [sk. 07.11.2023.]
8. Likumprojekta Nr. 357/Lp13 "Grozījumi Krimināllikumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/DE025229C1591133C225842700427684?OpenDocument#b> [sk. 11.11.2023.]
9. Likumprojekta Nr. 357/Lp13 "Grozījumi Krimināllikumā" papildinātā anotācija. Pieejams: [https://likumi.lv/wwwraksti/LIKUMI/PAPILDINATAS\\_ANOTACIJAS/TMANOT\\_100121\\_KL\\_BERNI.APDEIT.DOCX](https://likumi.lv/wwwraksti/LIKUMI/PAPILDINATAS_ANOTACIJAS/TMANOT_100121_KL_BERNI.APDEIT.DOCX) [sk. 22.11.2023.]
10. Likumprojekta Nr.1201/Lp11 „Grozījumi Krimināllikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/6829FD63363E00FEC2257D1C0025D323?OpenDocument#b> [sk. 11.11.2023.]
11. Likumprojekta Nr. 340/Lp10 "Grozījumi Krimināllikumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS10/SaeimaLIVS10.nsf/0/8217827C9D954C3BC225788400490565?OpenDocument#b> [sk. 7.11.2023.]
12. Ministru kabineta 28.11.2023. sēdes protokols Nr. 59. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/meetings/protocols/9b776175-b38d-40a5-898c-99b50ebfdb85> [sk. 08.12.2023.]
13. Ministru kabineta 13.07.2023. sēdes protokols Nr. 36. Pieejams: <https://tapportals.mk.gov.lv/meetings/protocols/02d24134-fe16-4403-93c4-1fdd2f57529d> [sk.23.11.2023.]
14. Tēzauris, skaidrojošā vārdnīca. Pieejams: <https://tezaurs.lv/ticamiba> [sk. 14.11.2023.]
15. Tiesību reformas komisijas ziņojums par nosacītiem sodiem (*Law reform commission, Report "Suspended Sentences"*) Pieejams: [https://www.lawreform.ie/\\_fileupload/Reports/LRC%20123-2020%20Suspended%20Sentences.pdf](https://www.lawreform.ie/_fileupload/Reports/LRC%20123-2020%20Suspended%20Sentences.pdf) [sk. 04.12.2023.]
16. *Tiesneses skaidrojums vai nosacīts sods ir sods un sevi attaisno?* Pieejams: <https://www.tiesas.lv/aktualitates/tiesneses-skaidrojums-vai-nosacits-sods-ir-sods-un-sevi-attaisno-8639> [sk. 24.11.2023.]
17. Uzraudzība. Pieejams: <https://www.vpd.gov.lv/lv/uzraudziba> [sk. 05.12.2023.]
18. Valsts prezidenta kanceleja, *Valsts prezidents uzsver nepieciešamību turpināt darbu pie sodu politikas pārskatīšanas.* Pieejams: <https://juristavards.lv/zinas/284183-valsts->

prezidents-uzsver-nepieciessamibu-turpinat-darbu-pie-sodu-politikas-parskatisanas/  
[sk. 17.11.2023.]

**19.** Valsts probācijas dienesta 2022. gada publiskais pārskats. Pieejams: <https://www.vpd.gov.lv/lv/media/1587/download?attachment> [sk. 05.12.2023.]

**20.** Valsts probācijas dienesta 2020. gada publiskais pārskats. Pieejams: <https://www.vpd.gov.lv/lv/media/1082/download?attachment> [sk. 13.11.2023.]

**21.** Valsts probācijas dienesta 2015. gada publiskais pārskats. Pieejams: <https://www.vpd.gov.lv/lv/media/94/download?attachment> [sk. 13.11.2023.]

**22.** Valsts probācijas dienesta 2004. gada publiskais pārskats. Pieejams: <https://www.vpd.gov.lv/lv/media/127/download?attachment> [sk. 13.11.2023.]

## **GALVOJUMS**

Ar parakstu es apliecinu, ka maģistra darbs ir izstrādāts patstāvīgi, par izmantotajiem informācijas avotiem, materiāliem un datiem ir dotas atsauces. Šis darbs nekādā veidā nekad nav ticis iesniegts nevienai citai komisijai un nekad nav publicēts.

Piekrītu, ka iesniegtais darbs tiks pakļauts tekstuālajam salīdzinājumam ar Turnitin.com un Latvijas „Vienoto datorizēto plāgiātisma kontroles sistēmu”, lai pārbaudītu, vai iesniegtais darbs nav plāgiāts.

2023. gada 18. decembris  
(iesniegšanas datums)